

Obraz učitele v současném českém denním tisku

Diplomová práce

Studijní program: N7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obory: 7503T009 – Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň základní školy
7503T043 – Učitelství německého jazyka pro 2. stupeň základní školy

Autor práce: **Bc. Tereza Hladíková**
Vedoucí práce: doc. PaedDr. Petr Urbánek, Ph.D.

Conception of a teacher in the contemporary Czech daily press

Master thesis

Study programme: N7503 – Teacher training for primary and lower-secondary schools
Study branches: 7503T009 – Teacher Training for Lower Secondary Schools - English
7503T043 – Teacher training for lower-secondary school. Subject -
German language.

Author: **Bc. Tereza Hladíková**
Supervisor: doc. PaedDr. Petr Urbánek, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza Hladíková**
Osobní číslo: **P17000689**
Studijní program: **N7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obory: **Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství německého jazyka pro 2. stupeň základní školy
Název tématu: **Obraz učitele v současném českém denním tisku**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Cílem práce je na příkladu vybraného deníku zjistit, jaký obraz o učiteli a jeho profesi je vytvářen současným denním tiskem v ČR.

- 1) Provést rešerši novinových článků k tématu učitele z jednoho vybraného deníku za rok 2017.
- 2) Provést obsahovou analýzu vybraných novinových článků k tématu učitele, případně je zasadit do společenského kontextu.
- 3) Zhodnotit na základě vybraných článků, jaký obraz vytváří současný denní tisk o učiteli.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JÚVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

IOWIECKI, Maciej a Petr ŽANTOVSKÝ. Manipulace v médiích. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-50-1.

PRŮCHA, Jan. Učitel: současné poznatky o profesi. Praha: Portál, 2002. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-621-7.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

URBÁNEK, Petr. Vybrané problémy učitelské profese: aktuální analýza. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Fakulta pedagogická, 2005. ISBN 80-7083-942-2.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PaedDr. Petr Urbánek, Ph.D.

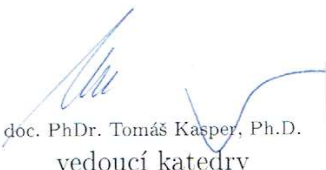
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **22. května 2019**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 20. prosince 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

13. 3. 2019

Bc. Tereza Hladíková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych zde poděkovala především panu docentu Urbánkovi za odborné vedení a věcné připomínky v průběhu tvorby práce. Velký vděk patří mému manželovi a celé rodině za to, že mě po celou dobu studia a tvorby práce podporovali a brali ohledy na mé studijní potřeby. Děkuji také těm, kteří mi poskytli rady a pomoc s formální stránkou práce.

ANOTACE

Tato diplomová práce si klade za cíl poskytnout čtenáři informace o tom, jaký obraz o učiteli a jeho profesi je vytvářen současným denním tiskem v ČR. Obraz je prezentován na základě sběru dat z vybraného deníku z činnosti za jeden kalendářní rok – rok 2017. Na základě obsahové analýzy novinových příspěvků a reflexe jejich sociálního kontextu je čtenáři ukázáno, která témata týkající se učitelské profese jsou pro novináře a společnost důležitá a do jaké míry se prezentovaný pohled na tato témata shoduje s názory odborníků. Spolu s výsledky přináší práce i úvahu nad tím, jak by příspěvky deníku mohly ovlivňovat názor společnosti na učitelskou profesi a její problémy. Jednotlivé příspěvky byly analyzovány z pohledu formy i obsahu. Tři nejčastější témata textů jsou v práci zpracována ve větším rozsahu ve formě podrobné obsahové analýzy.

Práce volně navazuje na sérii diplomových prací publikovaných na katedře pedagogiky a psychologie na TUL: *Obraz učitele v české literatuře* od Aleny Kožíškové, *Obraz učitele ve filmu a televizní tvorbě v letech 1945–1968* od Šárky Kamenské a *Obraz učitele ve filmu a televizní tvorbě v letech 1989–2011* od Barbory Klustové. Oproti těmto pracím se ale tato zabývá médiem, které nereflektuje pouze chápání učitelské profese společností, nýbrž ho samo ovlivňuje svým působením.

Klíčová slova:

Učitel, média, denní tisk, obsahová analýza, platy učitelů, učitelská prestiž, edukační proces.

ANNOTATION

This Master thesis sets the goal to provide the reader with information about the picture of teachers and their profession which has been created by the current daily press in the Czech Republic. The picture is based on collected articles taken from one chosen newspapers in term of one calendar year – year 2017. Based on the content analysis of the articles and the analysis of their social background, it will be shown to the reader which topics regarding the teacher's profession are important to journalists and the society and to which extent the presented issues correspond with opinions of experts. A part of the theses, besides the results, is consideration of the potential influence of newspapers on the public viewing of teachers and their issues. The chosen samples were analysed from both perspectives - their form and their content. The thesis includes chapters about three major topics analysed and described in detail.

The thesis freely relates to other Master theses published at the department of pedagogy and psychology at TUL: Conception of a teacher in the Czech literature by Alena Kožíšková, Conception of a Teacher in the Film - making and TV Production in 1945–1968 by Šárka Kamenská and Conception of a Teacher in the Film - making and TV Production in 1989–2011 by Barbora Klustová. In contrast to these theses, my paper examines the press, which not only reflects the teacher's conception in society, but also influences the formation of public opinions.

Key words:

Teacher, media, daily press, content analysis, teachers' salaries, teacher's prestige, process of education.

OBSAH

Seznam tabulek a grafů.....	10
Úvod.....	11
1 Učitel.....	13
1.1 Vymezení pojmu učitel.....	13
1.2 Problémy učitelské profese.....	14
1.3 Postavení učitelů v ČR.....	16
2 Média.....	18
2.1 Vymezení pojmu média.....	18
2.2 Obraz učitele v médiích.....	21
3 Obsahová analýza	22
3.1 Vymezení pojmu obsahová analýza	22
3.2 Postup u obsahové analýzy.....	22
3.3 Hloubka analýzy.....	24
3.4 Výběr vhodného zdroje pro obsahovou analýzu	25
3.4.1 Spolehlivost zdroje MF DNES:	26
3.5 Výběr článků – způsob a kritéria.....	28
4 Způsob zpracování článků a získané výsledky.....	30
4.1 Zpracování podle výpovědní hodnoty	30
4.1.1 Získané výsledky	30
4.2 Zpracování podle citového zbarvení.....	31
4.2.1 Získané výsledky	33
4.3 Zpracování podle obsažených témat.....	35
4.3.1 Získané výsledky	35
5 Detailní analýza primárních článků.....	39
5.1 Výsledky zpracování podle citového zbarvení textu	39
5.2 Výsledky zpracování podle citového zbarvení titulků.....	40
5.3 Výsledky zpracování podle rozsahu textu	42
5.4 Výsledky zpracování podle obrazového materiálu.....	42
5.5 Výsledky zpracování podle stránkového umístění v deníku	43

5.6	Výsledky zpracování podle vydávání v sériích	44
5.7	Výsledky zpracování podle obsažených témat	44
6	Téma: učitelské platy	45
6.1	Současná finanční situace učitelů v ČR.....	45
6.1.1	Srovnání učitelských platů s celorepublikovým průměrem a s jinými vysokoškolsky vzdělanými zaměstnanci	45
6.1.2	Srovnání učitelských platů s jinými vysokoškolsky vzdělanými zaměstnanci.....	46
6.1.3	Srovnání učitelských platů s platy učitelů v zahraničí.....	47
6.1.4	Téma platů učitelů v médiích obecně	47
6.2	Význam diskuze o učitelských platech.....	48
6.3	Prezentace tématu platy učitelů v deníku	49
6.4	Dopad mediální kampaně a politických změn na platy učitelů	54
6.5	Shrnutí	56
7	Téma: ocenění učitelů / učitelská prestiž	58
7.1	Současné postavení učitelů	58
7.2	Prezentace tématu ocenění učitelů / učitelská prestiž v deníku.....	61
7.2.1	Soutěž Zlatý Ámos.....	61
7.2.2	Další ocenění pro učitele.....	64
7.2.3	Prestiž a postavení učitelů obecně	66
7.3	Shrnutí	68
8	Téma: proces edukace ve třídě.....	70
8.1	Prezentace tématu edukace ve třídě v deníku	70
8.1.1	Tradiční vs. alternativní formy a metody výuky.....	71
8.1.2	Obsahy učiva.....	74
8.1.3	Pomůcky využívané při výuce	77
8.1.4	Učitelovo pojetí výuky.....	79
8.2	Shrnutí	81
9	Závěr.....	83
	Zdroje	86
	Seznam příloh	96

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Graf 1: Vývoj důvěry médiím	19
Graf 2: Jaké hodnoty zastává novinář.....	20
Tabulka 1: Počet článků vybraných do analýzy – kategorizováno dle měsíců a výpovědní hodnoty	31
Tabulka 2: Rozdělení vybraných článků podle rubrik a citového zabarvení jejich obsahu	34
Tabulka 3: Procentuální roztrídění primárních článků podle citového zabarvení textu.....	39
Tabulka 4: Roztrídění titulků odkazujících na školu/učitele podle jejich citového zabarvení	40
Graf 3: Procentuální roztrídění článků podle jejich rozsahu (měřeno na počet slov)	42
Graf 4: Platy učitelů 1. a 2. stupně základních škol v relaci k platům ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků k roku 2014.....	47
Graf 5: Četnost článků s tématem platy v MF DNES v průběhu roku 2017.....	50
Tabulka 5: Vývoj výše platů učitelů v porovnání s celorepublikovým průměrem a průměrem všech zaměstnanců v oblasti vzdělávání	55
Graf 6: Spokojenost učitelů se svým výkonem ve škole a s postojem veřejnosti k učitelům ..	59
Graf 7: Četnost článků s tématem ocenění učitelů / učitelská prestiž v MF DNES v průběhu roku 2017.....	60
Graf 8: Četnost článků s tématem ocenění učitelů / učitelská prestiž v MF DNES v průběhu roku 2017.....	71
Graf 9: Frekvence témat ve všech člancích vybraných pro analýzu	103
Graf 10: Frekvence témat v primárních člancích	105

ÚVOD

Tato závěrečná práce se zabývá tématem *Obraz učitele v současném českém denním tisku*. Ke zpracování tohoto námětu vedlo několik faktorů. Zaprvé jsem se ve svém okolí často setkávala s projevy nepochopení a zároveň obdivu, že jsem se rozhodla nastoupit na cestu učitelství. Zadruhé nám studentům přednášející na pedagogické fakultě často zdůrazňovali, abychom si naši ušlechtilou představu o učitelství nenechali veřejností vzít, a přesto většina studentů, které jsem potkávala, byla rozhodnutá se učitelství nikdy nestát. I statistiky ukazují, že většina absolventů do školství nikdy nenastoupí, čímž vzniká nedostatek učitelů a ten musí být řešen zaměstnáváním nekvalifikovaných pracovníků, resp. legalizací jiných vzdělávacích cest. K analýze novinových příspěvků mě vedla úvaha nad otázkami: 1) odkud pramení nelichotivý pohled na učitelství, který vnímám jako rozšířený mezi širokou veřejností; 2) co může být příčinou skutečnosti, že většina absolventů učitelství do škol nakonec nenastoupí.

V odborných publikacích najdeme taková pojetí profesí učitelů, např. že učitelství je poslání, že učitelé zajišťují mezigenerační přenos kulturních hodnot, že učitelé by měli tvořit společenskou elitu (Podlahová, 2015), že je to ušlechtilá pomáhající profesie, anebo i názor, že je to jen povolání, jako každé jiné. (Urbánek, 2005) Každopádně učitelé tvoří jednu z největších profesních skupin u nás, která má přímý vliv na vzdělanost národa, a proto je důležité věnovat jejich práci a podmínkám jejich práce patřičnou pozornost. To, jaký názor pak na učitele společnost zastává, ovlivňuje jak kvalitu jejich osobní práce, tak výsledky celého vzdělávání. Je proto v zájmu společnosti, aby bylo učitelství váženým a oceňovaným povoláním a aby podněcovalo zájem inteligentních a nadšených studentů tvořit další generaci učitelů.

V současné době se zdá být patrný rozpor mezi výsledky oficiálních šetření sledujících prestiž jednotlivých povolání a veřejně rozšířeným pohledem na učitele. Studie zabývající se prestiží jednotlivých povolání (Tuček, 2016) ukazuje, že od roku 2004 do roku 2016 se učitelé drží na jedné z předních příček. (Učitelé na vysoké škole se v roce 2011 propadli z 3. na 4. místo, učitelé na základní škole v témže roce ze 4. na 5. místo celkem ze šestadvaceti povolání.) Naproti tomu přetrvávající nedostatek kvalifikovaných učitelů a nízký zájem maturantů o učitelství napovídají, že zájem společnosti o vykonávání této profesie příznivě nakloněný není. Kariéru učitele si vybírají zpravidla ti, kteří jsou pevně rozhodnuti se učitelství stát (protože mají rádi práci s dětmi či snad v této práci vidí hlubší poslání), a dále pak ti, kteří studium učitelství mají jako „zadní vrátka“. Málo absolventů

z této druhé skupiny do školy nastoupí, a to i přesto, že pedagogické vzdělání úspěšně zakončí.

K tématu této práce mě dovedl právě tento rozpor. Důkladným rozborem příspěvků deníku jsem se snažila vypořádat, zda média nestaví učitelství do negativního světla, což by mohlo vysvětlovat výše popsany nesoulad. Zajímalo mě, jak média prezentují toto povolání, zda přispívají k jeho pozitivní propagaci, nebo svými příspěvky potencionální zájemce o učitelství a jejich okolí spíše odrazují. Výzkumem Glasgowské skupiny v roce 1999 bylo prokázáno, že pohled veřejnosti na určité události je značně ovlivněn právě médii. Lidé přirozeně předpokládají, že to, co je napsáno například v novinách, musí být pravda. (Giddens, 1999) Rozhodla jsem se proto analyzovat část novinových článků seriózního deníku, která slouží jako ukázkový vzorek. Obecné zákonitosti z výsledků tohoto průzkumu lze vztáhnout na celkový přístup tištěných médií k českému školství.

Cíl práce jsem si stanovila takto: Na příkladu vybraného deníku zjistit, jaký obraz o učiteli a jeho profesi je vytvářen současným denním tiskem v ČR. K dosažení cíle vedlo provedení rešerše novinových článků k tématu učitele z vybraného deníku Mladé fronty DNES¹ za rok 2017 a provedení obsahové analýzy těchto vybraných článků. Pozorovala jsem také společenský kontext, který ovlivňoval vznik článků. Na závěr jsem na základě vybraných článků zhodnotila, jaký obraz o učiteli současný denní tisk vytváří.

¹ Dále jen MF DNES.

1 UČITEL

1.1 VYMEZENÍ POJMU UČITEL

Jelikož se tato práce zabývá obrazem učitele, je třeba na úvod tento pojem vymežit. To není jednoduchý úkol, protože i v odborných pedagogických pracích se jasné vymezení tohoto pojmu nevyskytuje. Zdá se být zřejmé, kdo učitel je, nicméně dobrá definice nám může hodně napovědět, jaké jsou požadavky na učitele, může nám říci o náplni jeho práce a očekávaném přístupu k ní. Tyto aspekty se mění s dobou, a proto je třeba definici této profese upravovat v souladu s aktuálním pojetím. Dobrá definice také zasazuje učitele jak do pedagogického, tak i sociologického a právního postavení.

Jedna z použitelných definic uvádí, že učitelé jsou osoby, jejichž „profesní aktivita zahrnuje předávání poznatků, postojů a dovedností, které jsou specifikovány ve formálních kurikulárních programech pro žáky a studenty zapsané do vzdělávacích institucí. Kategorie učitel zahrnuje pouze pracovníky, kteří přímo provádějí vyučování žáků.“ (Průcha, 2002, s. 21, cit. podle Education at a Glance: OECD Indicators, 2001, s. 309–400) V českých kruzích je rozšířená definice z nejkompexnějšího českého pedagogického slovníku, kde je učitel vymezen jako „osoba podněcující a řídící učení jiných osob, vzdělavatel. Jeden z hlavních aktérů vzdělávacího procesu, profesně kvalifikovaný pracovník, vykonávající učitelské povolání. Na kvalitě učitelů do značné míry závisí výsledky vzdělávání. Sociální status učitelů je závislý na významu a hodnotě, které jsou přisuzovány vzdělávání ve společnosti... Významné jsou sociální role učitele v interakci se žáky, v učitelském týmu, ve spolupráci s rodiči a veřejností.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 326 – heslo „Učitel“)

V této práci se zaměřuji na učitele mateřských, základních, středních a vysokých škol, a to jak těch státních, tak těch soukromých. V této práci nejsou zahrnuti např. učitelé základních uměleckých škol, vedoucí zájmových činností (kterým se často hovorově říká učitelé) a pedagogičtí pracovníci v širším pojetí. Témata, která lze očekávat v souvislosti s touto skupinou vychází už ze samotné definice učitele – např. zda musí být učitel pedagogicky kvalifikovaný pracovník, jaká je jeho role v edukačním procesu (zvláště u alternativních způsobů vzdělávání se role učitele proměňuje), vztahy mezi učitelem, žáky a prostředím či způsoby, jakými může dosahovat cílů vzdělávání.

1.2 PROBLÉMY UČITELSKÉ PROFESE

Každá doba přináší do učitelské profese určité problémy. Některé jsou krátkodobé, ale zato intenzivní, jiné mohou přetrvávat mnoho let a edukační proces svým způsobem příliš nenarušují. Domnívám se, že nejčastěji se problémy týkají učitelů základních škol, jelikož jsou početně největší skupinou a zároveň mají na starosti největší skupinu žáků. V této kapitole bude představeno několik současných problémů, kterých si všímají pedagogicky orientovaní odborníci. V závěru práce najde čtenář srovnání, do jaké míry se denní tisk těmto problémům věnuje.

Obecně můžeme problémy rozdělit do dvou skupin, na ty vycházející z „vnější profesně-demografické (kvantitativní) charakteristiky (početnost, kvalifikovanost, podíl žen mezi učiteli, věková struktura) a na vnitřní specifika učitelské profese, které vyjadřují kvalitativní stránky podstaty učitelství (učitelství jako pomáhající profese, jeho komplexní pojetí, otevřenost, psychická náročnost, specifikum časové zátěže).“ (Urbánek, 2005, s. 13)

Zde je výčet několika možných konkrétních problémů, které uvádí Urbánek ve své analýze (2005), doplněných o můj osobní komentář v kurzívě:

- vnímání nedostatečné prestiže očima učitele – *Ačkoli se v oficiálních šetřeních drží prestiž učitelského povolání dlouhodobě na předních příčkách, sami učitelé respekt, úctu a uznání od veřejnosti příliš necítí, což naznačují například výsledky šetření TALIS (2013);*
- složení pedagogického sboru: převážně ženské, věkový průměr je poměrně vysoký – *Obtíž nalákat do školství muže a mladé lidi je obecně přisuzována nelukrativnímu finančnímu ohodnocení, jelikož nízký plat ztěžuje např. pořízení vlastního bydlení a založení rodiny. Absolventi proto často míří do finančně lépe hodnocených profesí;*
- nekvalifikovaní učitelé a nedostatek učitelů s požadovanou kvalifikací – *Odmítají-li vyučovat studovaní učitelé zejména těch oborů, s jejichž znalostmi se lépe uplatní jinde na trhu práce, pak se nabízí otázka, jak kvalitní je práce nekvalifikovaných učitelů, kteří je nahrazují a kteří se se svými znalostmi možná jinde neuplatnili. Netvrdím však, že samo pedagogické vzdělání je zárukou kvalitního učitele a naopak;*
- angažovaný postoj učitele (vyplývající z podstaty pomáhající profese) – *Učitel prožívá jak žákovy úspěchy, tak i neúspěchy. Při odchodu z práce často myslí na své žáky a může vzniknout vnitřní konflikt, kdy práce učitele přirozeně vede k zájmu o studenty,*

nicméně pro své vlastní psychické zdraví je třeba se od ní odpoutat (podobný vnitřní rozpor zažívají např. i lékaři);

- *velké rozdíly v náročnosti vykonávání činností – Dobrý učitel aktualizuje svoje materiály a metody vyučování, individualizuje obsahy potřebám jednotlivých skupin a to stojí čas a námahu. Někteří učitelé jsou naopak zvyklí léta vyučovat stejným způsobem. Současný stav příliš neumožňuje aktivní učitele například finančně odměňovat, což může dlouhodobě snižovat jejich nadšení a motivaci;*
- *vysoká osobní odpovědnost – Ačkoli vzdělávání je kolektivní proces, ve většině náročných situací musí učitel jednat rychle a samostatně. Pokud řešení nedopadne dobře, bývá učitel hnán k odpovědnosti. Vědomí toho jej může stresovat. Často můžeme slyšet, že učitelé už odmítají s žáky podnikat školní výlety právě kvůli neochotě nést tuto odpovědnost;*
- *psychická zátěž učitele – Vykonávání práce učitele je náročné a často stresující například z důvodu nízké kázně, omezujících se pravomocí učitele, vyučování nestudovaných oborů a dále, jak uvádí Urbánek, kvůli „nutnosti vysokého stupně koncentrace, bezprostřední a vysoké zodpovědnosti za výsledek práce, nezbytnosti reagovat na neočekávaný vývoj“ (Urbánek, 2005, s. 121) a mnoha dalších důvodů, vycházejících z individuálních vnitřních a vnějších podmínek vykonávání profese;*
- *nevyhovující klima pedagogického sboru – V ideálním případě by měl pedagogický sbor dobře spolupracovat. V krizových situacích může učitel u kolegů najít oporu a škola může jednotně hledat řešení případných problémů. Naopak neshody mezi učiteli jsou jen další stresový faktor;*
- *nespolupráce rodičů či naopak přílišná angažovanost rodičů – Spolupráce školy a rodičů může probíhat perfektně, často ale spíše slyšíme o případech, kdy z různých důvodů nefunguje. Mění se například role učitelů ve vztahu ke škole. Stále více převažuje role „rodičů jako zákazníka, klienta“ a pak fungují „rodiče jako partneři, rodiče jako problém a vůbec nejméně častou byla vysledována rodičovská role občana.“ (Urbánek, 2005, 137-138);*
- *nešetrné zásahy z vnějšku – V posledních letech zažíváme rychlé výměny ministrů školství. Jmenovaný politik často v úřadu nezůstane ani dva roky. Za svou krátkou dobu působnosti chce ale většinou školství vylepšit, a tak koná rychlé změny, které otrásají školstvím, vzbuzují nedůvěru u samotných učitelů, neochotu je akceptovat a ve*

finále často zvětšují rozsah a náročnost vykonávání práce učitele. Problémem při zavádění změn je částečně i chybějící odborný dohled (např. pedagogické komory);

- neochota učitelů akceptovat změny a zásahy školské politiky – *Na jednu stranu může být rigidita vůči změně (zvláště ve formách a metodách výuky) brzdou pokroku, na druhé straně tím učitelé chrání chod systému před náhlými a možná neuváženými změnami;*
- chybějící možnost systematického dalšího vzdělávání jako součást kariérního řádu – *Učitelé se během praxe dále vzdělávají pomocí různých kurzů, nicméně jedná se o krátké, nárazové akce s malým rozsahem a navíc učitel není za svou snahu dále se vzdělávat nijak odměňován;*
- zařazení čerstvých absolventů do učitelského procesu bez dočasného omezení povinností za účelem snazšího zapojení učitele do školního režimu a bez nařízené pomoci zkušeného kolegy/kolegyně;
- chybějící pedagogická komora;
- nízká kvalita uchazečů o studium učitelství;
- obsah učitelského studia nedostatečně orientovaný na praxi na úkor oborových znalostí.

Samozřejmě by zde mohlo být uvedeno ještě mnoho dalších problémových oblastí. Výše zmíněné dle mého názoru dostatečně vystihují témata současné diskuze o učitelství. Tato práce ukazuje, v jaké míře se jednotlivá témata objevují v denním tisku, a přináší tak reflexi společenské diskuze o této problematice.

1.3 POSTAVENÍ UČITELŮ V ČR

V České republice si povolání učitele drží aktuálně na žebříčku prestiže 4. nejvyšší příčku celkem z 26 různých zaměstnání (Tuček, 2016, s. 1). To zní velmi pozitivně. I Vysoké školy hlásí poměrně velký počet uchazečů o humanitní studia. Vezmeme-li pro příklad největší univerzitu v ČR, Univerzitu Karlovu, zjistíme, že pedagogická fakulta je celkově druhá největší co do počtu studentů (5 314 z celkových 48 623). Ze studentů pedagogické fakulty jich 92 % studuje obory vedoucí k přímé pedagogické činnosti učitele. (Ayrer a spol., 2017) Zdálo by se, že učitelská profese má v tuzemsku dobré postavení.

Naproti tomu můžeme ale velmi často slyšet názory politiků, kteří jsou se současným stavem značně nespokojeni. Například dřívější ministryně školství Kateřina Valachová konstatovala: „Musíme přimět absolventy pedagogických fakult, aby jich do škol zamířilo

alespoň 70 procent.“ (Česká škola, 2017, 07/03) Článek pokračuje: „Do školství jde nyní pouze čtyřicet procent absolventů. Vláda to chce napravit zvyšováním platů a zavedením kariérního řádu. Valachová chce prosadit zvýšení platů učitelů na 130 procent průměrného platu v Česku v následujících třech letech.“ Je tedy vidět, že ačkoli studentů učitelství je mnoho, do praxe jich nastoupí jen zlomek. V důsledku toho učitelské sbory stárnou, do škol vstupují nekvalifikovaní pracovníci a učitelé musí vyučovat předměty, které nejsou jejich aprobací. Ministryně nastínila, jakým způsobem chce vláda získat nové učitele – finanční motivací. To může být důvodem, proč byla v roce 2017 finanční situace učitelů nakonec nejdiskutovanějším tématem k tématu učitele v MF DNES.

2 MÉDIA

2.1 VYMEZENÍ POJMU MÉDIA

Jelikož předmětem zkoumání této diplomové práce je určité periodikum, je vhodné věnovat alespoň krátkou kapitolu charakteristice médií a deníku obecně. V této části jsem se nechala inspirovat případovou studií Barbory Říhové (2009), které zkoumala rozdíly mezi tištěnými a internetovými zpravodajskými médii se zaměřením na MF DNES.

Média vznikají a fungují s cílem informovat, přenášet určité hodnoty, bavit a formovat společnost. Vytvářejí komunikační tok mezi společností/skupinou a jednotlivcem – anonymním příjemcem. Za „tradiční“ média jsou považovány rozhlas, televize, noviny a časopisy. Vedle nich však s nástupem internetu vznikají „nová“ média, která mají své působení právě na sdílené síti (internetová televize, internetové rádio, internetové deníky a časopisy...) a díky své cenové dostupnosti, aktuálnosti a dosahu čím dál více přebírají vedoucí pozici v mediálním vlivu.

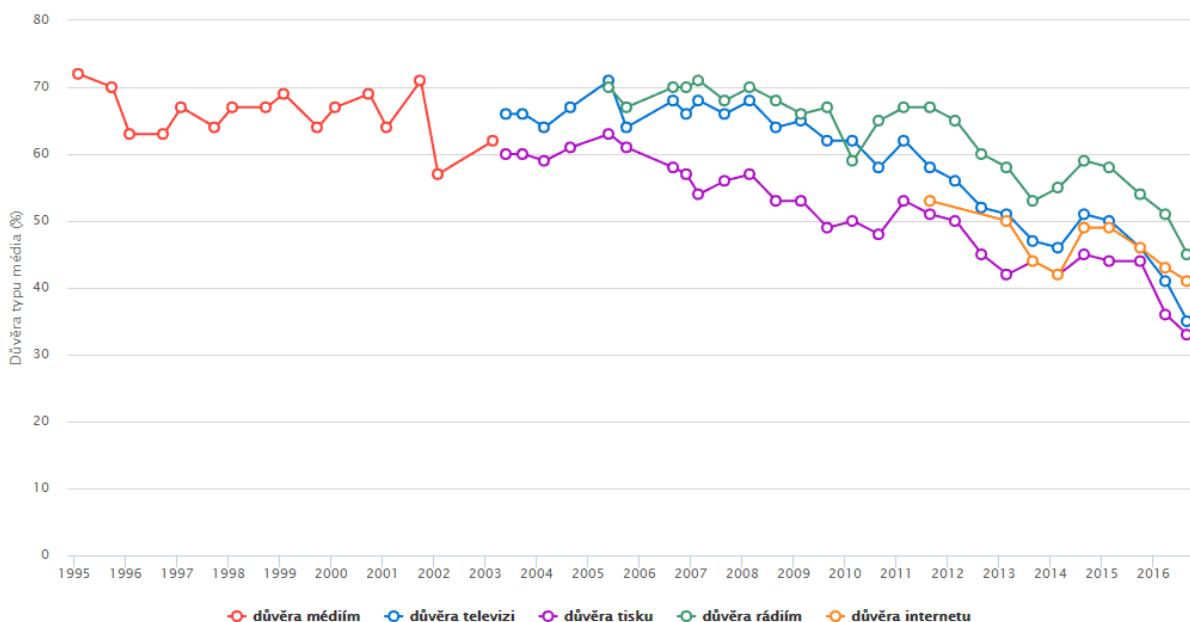
Média jsou nedílnou součástí naší kultury a každodenního života. Pokud by média přestala fungovat, „jak by lidé mohli porozumět světu, v němž žijí, v němž jednájí a v němž si hrají, kdyby byla všechna média pryč? Jak by skupiny a organizace uspokojily své potřeby porozumění, jednání a zábavy? Jak by bylo možné udržet sociální stabilitu, jak by mohly proběhnout sociální změny, jak by šlo vést či řešit místní a mezinárodní konflikty...?“ (DeFleur & Ballová-Rokeachová, 1996, s. 337). Má-li tedy ve společnosti fungovat určitá pospolitost, hrají v tom média klíčovou roli. Chce-li se člověk v záplavě informací orientovat a využívat přínos médií, musí zároveň kriticky přemýšlet o jejich kvalitě a věnovat pozornost tomu, jaký vliv se snaží na společnost mít.

„Mediální organizace jsou ve vztahu s pěti oblastmi, které je ovlivňují a kterými jsou ovlivňovány. Jsou to vztahy ke společnosti, vztahy k vlastníkům, klientům a dodavatelům, vztahy ke zdrojům, vztahy uvnitř organizace a vztahy k publiku.“ (Říhová, 2009, s. 18) O tom, co se dostane do obsahu médií, rozhodují hlavně redaktoři a svým rozhodnutím mohou značně ovlivňovat společenské vnímání a postoj jednotlivců. Tím získávají moc, ale i odpovědnost vůči recipientovi. Očekává se, že obsahy budou pravdivé, nezaujaté a tematicky vyrovnané. Bohužel, o dnešní době se často mluví jako o post-pravdivé éře. „*Post-pravda* je projev digitálního barbarství, které postihuje Evropu a celý západní svět... Nehledáme už pravdu, hledáme potvrzení vlastních předsudků.“ (ČT 24, 2016, 16/11). Často se setkáváme se spekulacemi, fake news, propagandou či jiným záměrným zkreslování

informací v něčí prospěch. Příčinou je například „[podléhání]usměrňujícímu vlivu konkrétního prostředku masové komunikace zákonům volného trhu (konkurence, zisk atd.) a kromě toho... skoro vždy [omezování] politickými stranami a zájmovými skupinami.“ (Ilowiecki & Žantovský, 2008, s. 11) Málokteré médium je tak zcela autonomní.

Graf 1 ukazuje, jak se tyto skutečnosti projevují v pohledu příjemců na sdělovací prostředky. (Boček, 2017, 09/03) Zobrazuje, jak se v ČR proměňuje důvěra v média. Je z něj patrné, že důvěra v média obecně upadá. Tento graf však nerozlišuje média seriózní a zábavní či bulvární. Také je z grafu patrné, že internet postupně získává větší důvěru než ostatní média (kromě rozhlasu), a možná i proto rozhlas, noviny i televize nahrávají své obsahy v jisté podobě také na internet.² Budeme-li chtít podrobnější informace k hodnocení tisku, z grafu 2 vidíme, že více jak polovina veřejnosti považuje novináře za užitečné, statečné, odpovědné, vzdělané a morální. Naproti tomu největší problém v očích veřejnosti se zdá být bulvární přístup a úplatnost (viz obrázek 2). Z této studie jsou tedy patrné pro nás dva důležité faktory: 1) internetová média přebírají moc, a proto vliv (a s tím i důvěra) ostatních médií klesá a 2) média celkově nejsou považována za autonomní, ale příjemci jsou si vědomi vlivů, které jejich obsahy ovlivňují.

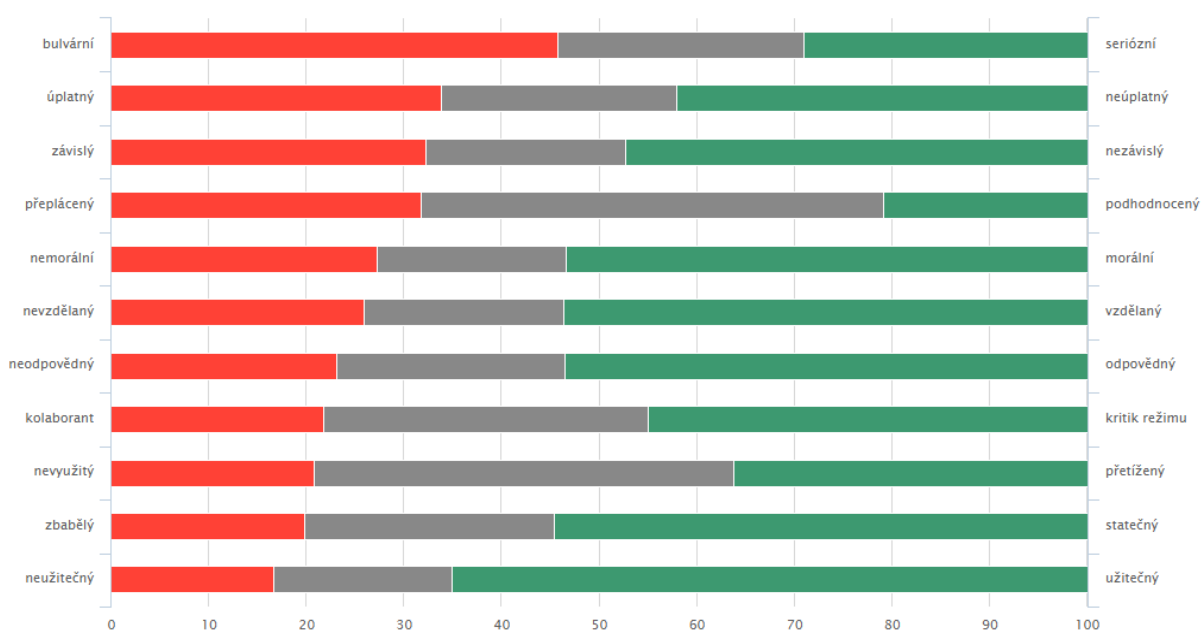
GRAF 1: VÝVOJ DŮVĚRY MÉDIÍM

ZDROJ: ČESKÝ ROZHLAS[ONLINE], JAN BOČEK, 9. 3. 2017

² Takřka všechna „tradiční“ média převádějí své obsahy na své vlastní či sesterské online stránky. V případě zkoumané MF DNES to jsou její online placený deník či sesterské online noviny iDnes.cz.

GRAF 2: JAKÉ HODNOTY ZASTÁVÁ NOVINÁŘ

ZDROJ: ČESKÝ ROZHLAS [ONLINE], JAN BOČEK, 9. 3. 2017

Sklon k bulvárnosti, který byl ve studii zmíněn jako nejhorší možný přístup novináře, může mít na svědomí, že se v médiích objevuje stále více negativních a nekorektních článků, které mají především šokovat, a to i těch, které se týkají školy a učitelů. Skandální informace značně převažují nad těmi, které by poukazovaly na úspěchy učitelů a na funkčnost českého školského systému. Vydavatelé jsou si vědomi skutečnosti, že se bulvár lépe prodává. Ačkoli seriózní média se snaží článkům tohoto typu vyhýbat, je zde přesto patrná tendence vybírat informace, které šokují, jsou kontroverzní a vzbuzují diskusi. Zároveň obsahuje-li tisk téma, které je čtenáři známé, zvyšuje to jeho atraktivitu, jelikož čtenář se v problematice orientuje a tím pádem je pro něj každý další vydaný článek zajímavostí doplňující celkový pohled na danou věc. Snad i proto se v médiích často opakují stejná témata nebo přicházejí ve vlnách a sériích.

Nejčastějším žánrem denního tisku je zpráva. Proto zde uvedu alespoň jednu stručnou definici: „Dobře sestavená zpráva by měla čtenářům odpovídat na základní otázky, které zní: kdo, co, kde, kdy. Rozšířená zpráva by pak měla ještě zodpovědět otázky jak a proč. Při zpracování události by se měl novinář zaměřit na to, aby zachoval věcnost, přesnost, úplnost, spolehlivost, včasnost a citovou neutralnost.“ (Říhová, 2009, s. 26) Úkolem deníků je informovat o očekávaných a obvyklých jevech, stejně tak jako o těch překvapujících. Zpráva jako literární útvar se k tomu skvěle hodí. V analýze jsem ale narazila často i na rozhovory, glosy, názory čtenářů apod.

2.2 OBRAZ UČITELE V MÉDIÍCH

Je potřeba také zmínit problém, se kterým se téma mé práce střetává, totiž že „práce jednotlivých učitelů je vždy spojena jak s vnějšími, sociálními, politickými a ekonomickými podmínkami, tak s osobnostními charakteristikami konkrétních učitelů.“ (Průcha, 2002, s. 29) I každý z nás vycházel ze školy s jinou zkušeností, co se týká kvality učitelů, a proto i obraz, který média o učiteli vytvářejí, nemusí zrcadlit aktuální situaci učitelství. Mediální příspěvky mohou být založeny na informacích o konkrétních učitelích – mohou informovat o jejich osobních problémech, selháních či úspěších – a tím, čemu budou média přikládat větší důraz, mohou do jisté míry zkreslovat skutečnost. Pokud tomu tak bude, můžeme předpokládat záměrné ovlivňování názoru veřejnosti na tuto profesní skupinu.

Chce-li se tomuto zkreslení seriózní médium vyhnout, bude klást velkou váhu především na „objektivní determinanty. Za objektivní determinanty zde považujeme ty faktory, jež jsou dány politickým, ekonomickým a sociálním prostředím, v nichž učitelé své povolání vykonávají — tedy zda pracují v demokratické, či restriktivní společnosti, jaké platy pobírají, jaké prestiži se těší v dané společnosti aj.“ (Průcha, 2002, s. 20)

V roce 2001 se obrazem učitele v médiích zabýval Ivo Syříště, který došel k závěru, že o škole, školství a učitelích informují média převážně negativním způsobem, a to například proto, „že mediální výtky směřují obvykle na učitele jako celek. Kladná hodnocení jsou však prezentována jako mimořádná a neobjevují se aktuálně, nýbrž přicházejí s dlouhým časovým odstupem, často jen jako (sentimentální) vzpomínky.“ (Urbánek, 2005, s. 143) Tato práce se snaží ukázat, zda od té doby došlo v pohledu médií na učitele k nějaké změně.

3 OBSAHOVÁ ANALÝZA

3.1 VYMEZENÍ POJMU OBSAHOVÁ ANALÝZA

Gavora ve svém článku o obsahové analýze uvádí, že původně byla tato metoda „len kvantitativnou výskumnou metodou. Definícia obsahovej analýzy B Berelsona ... ju vymedzila ako výskumnú techniku na objektívny a systematický kvantitatívny opis manifestného obsahu komunikátu (communication; Berelson, 1952, cit. podl'a Krippendorffa, 2004, s. 18). Cieľom obsahovej analýzy je podl'a tejto koncepcie získať kvantitatívny opis vybranej vzorky komunikátov. Dôraz sa kladie na presnosť a spoľahlivosť postupov“.

(Gavora, 2015, s. 346)

Pro zpracování tématu *Obraz učitele v současném českém denním tisku* je obsahová analýza vyhovující. V této kapitole proto popisují teoretický postup obsahové analýzy spolu s aplikováním těchto obecných zákonitostí na konkrétní postup při obsahové analýze popsáné v diplomové práci. V této kapitole jsem čerpala z článku od Petera Gavory: *Obsahová analýza v pedagogickom výskume: Pohľad na jej súčasné podoby* (2015).

3.2 POSTUP U OBSAHOVÉ ANALÝZY

Na začátku každého zkoumání je třeba, aby si výzkumník stanovil otázky či hypotézy, které si chce zodpovědět či potvrdit zkoumáním určitého vzorku. V mém případě byla na počátku celé práce úvaha nad tématem, odkud pramení pocit nízkého společenského statusu učitelů, přestože podle různých šetření by se učitelé měli těšit vysoké prestiži. Položila jsem si otázku, zda je možné, že by za tímto postojem široké veřejnosti stál vliv médií. Proto jsem se rozhodla zjistit: 1) v jaké míře se deník věnuje tématu učitele, 2) jakým tématům se deník v souvislosti s učitelem věnuje, 3) zda články přispívají pozitivní propagaci učitelství, nebo svými obsahy potencionální zájemce o učitelství a veřejnost spíše odrazují a 4) jaký celkový dojem o českém učiteli může čtenář nabýt, pokud se na tyto články zaměří. Na tyto otázky by měl můj rozbor novinových příspěvků přinést odpovědi. Zároveň z těchto otázek vyplývají další, například co je typické pro prezentaci jednotlivých témat, jaké jsou formální charakteristiky článků (strana, rozsah, doplňkový obrazový materiál, titulek odkazující na školu/učitele) a do jaké míry a jak jsou zkoumané příspěvky reakcí na události ve školním a společenském dění.

Je-li stanoveno, které otázky či témata chce výzkumník zkoumat, přichází na řadu další kroky. Správný postup při tvorbě obsahové analýzy by měl být podle Gavory (2015, s. 347) rozdělen do těchto bodů:

1. volba typu analyzovaného obsahu;
2. volba výzkumného vzorku;
3. volba hloubky analýzy;
4. směr postupu při analýze;
5. druh kontroly získaných dat;
6. forma vyjádření výsledků výzkumu.

Dle těchto kroků kategorizují 1. typ analyzovaného obsahu jako *mediální*, 2. volbu výzkumného vzorku jako *intencionální*, 3. hloubku analýzy jako *latentní*, 4. směr postupu při analýze jako *induktivní*, 5. druh kontroly získaných dat *důkazem kredibility* a 6. formu vyjádření výsledků jako *numerickou a verbální*.

V průběhu práce si musí výzkumník ohlídat, že vzorek vybraný pro analýzu bude dostatečně rozsáhlý, aby získaná data byla relevantní. Musí také určit systém kódů, které v práci používá, a měl by čtenáři vysvětlit pravidla jejich používání. Používá-li v analýze určité jednotky měření, měly by být v úvodu studie také definovány. Mají-li být získaná zjištění věrohodná, je třeba na závěr provést kontrolu ve formě zjištění reliability nebo důkazu kredibility.³ (Gavora, 2015, s. 348)

Jak již název této diplomové práce říká, jedná se o téma *obrazu učitele v současném denním tisku*. Jde tedy o zkoumání vzorku jednoho deníku, který má verbální psanou formu obsahu. Požadavky na výběr vzorku jsou popsány v následující kapitole. V souvislosti s teorií obsahové analýzy však můžu říct, že za výzkumný vzorek byly považovány všechny články z deníku MF DNES, kritériem výběru dat bylo zaměření článků na učitele a jednotkou samotné analýzy byly formální a obsahové náležitosti těchto textů.

Při zpracování obsahové analýzy má autor dvě možnosti směru postupu – induktivní (od vzorku k závěrům), nebo deduktivní postup (od teorií k datům). (Gavora, 2015, s. 357) V mé analýze převažuje induktivní postup. Ačkoli z vlastní zkušenosti sledování medií jsem

³Kredibilita = „důvěryhodnost, spolehlivost“. (Kraus, 2005, s. 450)

Reliabilita = „odb. spolehlivost, hodnověrnost: psych., sociol. vlastnost textu, postupu apod. dosahovat při opakovaném měření za stejných podmínek týchž výsledků“. (Kraus, 2005, s. 691)

nabyla dojmu, že učitel není prezentován dostatečně pozitivním způsobem, který by podporoval prestiž tohoto povolání, snažila jsem se při rozboru oprostit od jakýchkoli předsudků a očekávání a co nejobektivnějším způsobem zhodnotit, jaký obraz denní tisk o učitelích vytváří. Induktivní postup obsahové analýzy (aplikovaný v mé analýze) by měl být podle Gavory (2015, s. 360) uspořádán takto:

1. stanovení východiskového metodologického přístupu – *zde induktivní přístup*;
2. stanovení předběžných výzkumných otázek – *zde 1) v jaké míře se deník věnuje tématu učitele, 2) jakým tématům se deník v souvislosti s učitelem věnuje, 3) zda články přispívají k jeho pozitivní propagaci, nebo svými obsahy potencionální zájemce o učitelství a veřejnost spíše odrazují a 4) jaký celkový dojem o českém učiteli může čtenář nabyt, pokud se na tyto články zaměří*;
3. stanovení jednotky analýzy – *zde formální a obsahové náležitosti článků denního tisku*;
4. stanovení vzorku textů – *zde články publikované v MF DNES za 1 kalendářní rok*;
5. samotná analýza dat;
6. třídění a uspořádání jednotlivých kategorií;
7. zhodnocení a kritické ověření postupu hodnocení;
8. deskriptivní a interpretační shrnutí získaných dat.

3.3 HLOUBKA ANALÝZY

Hloubka analýzy je do jisté míry dána rozsahem a významem diplomové práce. Pro obecnou představu o současném obrazu učitele v denním tisku je použit kvantitativní výběr řízený klíčovými slovy (v jakémkoli tvaru – učitel, pedagog, kantor), dobou vzniku a zdrojem. Analýza poskytuje hrubý přehled o tématech, rozsahu, četnosti a zabarvení všech publikovaných článků k tématu učitele. Záměrný (intencionální) výběr té nejrelevantnější části vzorku pak slouží k hlubší analýze.

Výsledky výzkumu jsou vyjádřeny jak numericky (pro větší přehlednost), tak slovně (čímž se dají lépe vyjádřit detailní informace získané z analýzy). Všechny vybrané články byly hodnoceny podle kritérií, která jsou specifikovaná v následující kapitole. Články vybrané pro podrobnější analýzu měla také svá kritéria výběru a hodnocení. Nakonec práce obsahuje tři nejfrekventovanější témata, jejichž rozbor umožňuje hlubší pohled na získaná data a poskytuje tak ucelenější představu o hlavní problematice spojené s obrazem učitele v denním tisku.

Interpretace získaných dat přechází od manifestního (zjevného) obsahu k latentnímu (skrytému), a proto je třeba při nahlížení na výsledek práce vzít v úvahu i určitou míru subjektivity autorky. Výsledná data jsou pro přehlednost a rychlou orientaci shrnuta v grafech a tabulkách. Tematicky podstatné a zajímavé části vzorku jsou rozebírány a komentovány. Jak už bylo zmíněno výše, tři hlavní témata jsou detailně rozebrána v jednotlivých kapitolách.

S hloubkou analýzy souvisí rozsah vybraného vzorku. V této práci jsou analyzována data za jeden kalendářní rok. Toto období považují za ucelené, postihující všechny každoročně se opakující události školního roku. Zároveň je každý rok specifický (událostmi souvisejícími s politikou, skandály či úspěchy apod.). Pokud bychom porovnávali dva různé roky, výsledky by pravděpodobně nebyly totožné, ale je možné se domnívat, že většina zjištění by byla podobná, jelikož i deník samotný má svá pravidla týkající se prostoru pro téma vzdělávání, pravidlo politické nezájatosti, pravidla novinářského stylu apod., a tato pravidla neumožňují příliš velkou odchylku.

3.4 VÝBĚR VHODNÉHO ZDROJE PRO OBSAHOVOU ANALÝZU

V roce 2002 byla ve Sborníku prací filozofické fakulty Brněnské univerzity uveřejněna práce autorek Zuzany Kunzové a Kláry Šed'ové s námětem *Obraz školy a školství v českých médiích*, která posloužila jako inspirace ke zpracování této diplomové práce. Práce autorek porovnává informativní hodnotu jak tištěných médií, tak pořadů televize. Čtenáři není detailně vysvětleno, jak se k prezentovaným závěrům došlo, ani zde není ukázka podrobnější analýzy vybraného vzorku. Tyto souhrnné údaje však vedly k závěru, že „běžný recipient školu a školství patrně vnímá jako nepříliš důležitý segment společnosti (daleko podrobněji je informován o ekonomickém vývoji či o výsledcích naší sportovní reprezentace). Nechá-li se vést mediální optikou, vidí, že ve škole je mnoho nešvarů, není to však záležitost systému nebo koncepce (ty jsou v pořádku), nýbrž nedisciplinovaných jednotlivců.“ (Kunzová & Šed'ová, 2002, s. 109) To, že školství je v médiích přiřazena tato okrajová, nízká hodnota, nemusí být však pouze příčinou negativního pohledu na české vzdělávání, nýbrž může být zároveň i důsledkem nevelkého zájmu společnosti o tuto oblast. Tato diplomová práce se zaměřuje sice jen na jedno médium, nicméně jde více do hloubky a zjištěné údaje zasazuje do širšího kontextu.

Klíčovým problémem byla volba vhodného média pro obsahovou analýzu. Požadavky k výběru zdroje byly takové, aby byl dostatečně rozšířený mezi veřejností, aby publikované informace byly archivovány a aby bylo možné tematicky a časově vyhledávat potřebné

články. Z těchto důvodů se sdělovací prostředek ve formě deníku⁴ jeví jako nejlépe zpracovatelný. Osobně jsem pro analýzu využila databázi Anopress, ve které bylo možné příspěvky vyhledávat podle klíčových slov, zdroje i data vydání. Zároveň má deník svou aktuálností a četností moc dostatečně působit na velkou masu lidí. Z českých deníků byl vybrán k rozboru deník MF DNES, protože je v české společnosti nejčtenějším deníkem⁵ a oproti ostatním deníkům mohou čtenáři jeho články sledovat i online, ať už přes oficiální předplacený portál MF DNES, nebo částečně přes sesterský server iDnes.cz.

3.4.1 SPOLEHLIVOST ZDROJE MF DNES:

Ačkoli je MF DNES nejrozšířenějším a nejčtenějším deníkem v ČR, někteří lidé zpochybňují jeho objektivitu z důvodu, že jej od roku 2013 vlastní Andrej Babiš, který se od téhož roku pohybuje v české vládě na nejvyšších postech. John Kenneth Gallbraith tvrdí, že jedním z hlavních pramenů moci je kontrola nad tím, čemu lidé věří. (Ilowiecki & Žantovský, 2008, s. 11) Zakoupení několika mediálních prostředků tak mohlo být považováno za strategický tah Andreje Babiše. Jelikož je jeho postava v české politické scéně kontroverzní, vyšlo od té doby mnoho studií, které se zaměřují na objektivitu jím vlastněných médií. Nicméně všechny tyto průzkumy se zaměřují na oblast politiky, a ačkoli téma učitelství s politikou souvisí, není součástí výsledků těchto šetření. Proto zde nejsou výsledky těchto studií více zmiňovány.⁶

Přesto uvedu alespoň opěrný bod kritiků, který jim poskytla sama tehdejší šéfredaktorka MF DNES Sabina Slonková. Krátce po nastoupení do funkce šéfredaktorky k Babišovi jako majiteli řekla: „Tady je majitel, tady jsem já a mezi námi je dohoda, že obsah je moje záležitost, on mi do toho nezasahuje a ty noviny fungují bez ohledu na to, kdo je majitel a kdo je vydává.“ (Show Jana Krause, 2014, 18/04) Ostatně všechny noviny v ČR jsou

⁴Definice slova „deník“: „Médium vykazující: a) aktuálnost; b) časovou blízkost zpravodajství k události; c) univerzálnost, tj. obsahovou pestrost; d) publicitu, tj. nikým neomezenou dostupnost pro všechny... V rovině formálně popisného vymezení se za n. označují periodika, jež vycházejí minimálně dvakrát týdně (deníky) a obsahují aktuální politickou část, která se vyznačuje tematickou diverzitou (pestrostí) zpravodajství.“ (Reifová a kolektiv, 2004, s. 165 – heslo „Noviny“)

⁵ Nejčtenějšími novinami v ČR jsou noviny Blesk, nicméně pro analýzu tohoto druhu je třeba seriózního deníku. Z těch je v ČR dlouhodobě nejčtenější právě MF DNES s konstantním nákladem 300 000 výtisků až do roku 2006. S nástupem digitálního věku její náklad postupně klesá (mezi lety 1993–2012 klesl na 60 %), nicméně v roce 2013 zakoupila společnost Agrofert jak MF DNES, tak server iDnes.cz a díky jejich spolupráci se působnost tohoto deníku rozšířila i mezi čtenáře využívající jako zdroj informací pouze internet. (Drozda, 2013)

⁶ V České republice jsou všechna média (vyjma ČT) vlastněna soukromými osobami a téměř u všech médií dochází ke zpochybňování jejich obsahu v souvislosti s jejich vlastníky. Soukromé vlastnění MF DNES proto nebylo považováno za překážku a hlavní roli ve výběru tohoto deníku sehrál fakt, že ovlivňuje největší skupinu čtenářů.

vlastněny soukromým majitelem. Nicméně v MF DNES působila jen půl roku, poté sama z deníku odešla a v jednom rozhovoru (Hvížďala, 2015, 17/02) po svém odchodu uvedla, že ona jako novinářka a Andrej Babiš jako vlastník mají „úplně jiné představy o tom, co v praxi znamená slovo nezávislost.“ Navíc dodala: „V okamžiku, kdy zjistíte, že lidé, se kterými máte něco společně tvořit, mají úplně jiné myšlení a nezávislost pro ně v praxi znamená ‚nezávislost odsud potud‘, jsou všechny smlouvy a kodexy k ničemu.“ Právě tato skutečnost „nahrává do karet“ kritikům, kteří považují MF DNES za neseriózní.

V práci je dále rozebráno, že převažujícím tématem ve zkoumané době byla finanční situace učitelů. Ačkoli je jejich situace neuspokojivá delší dobu (v podstatě je obdobná jako v roce 1995 a v meziobdobí se výrazně výše nikdy neposunula⁷), informovat o tomto tématu bylo pro média důležité v souvislosti s volbami do Poslanecké sněmovny, které se konaly v říjnu 2017. Strana Andreje Babiše, hnutí ANO, slibovalo této největší profesní skupině, a tedy i značnému počtu voličů, zvýšení mezd na 130 % průměrného platu v ČR. Výsledek voleb byl pro ANO velmi uspokojujivý, s více jak dvojnásobným nárůstem na ODS získalo nejvíce hlasů. (iRozhlas, cit. 2019, 01/24) Otázkou ovšem je, do jaké míry byl výsledek voleb ovlivněn zájmem voličů o toto téma. Navíc hnutí ANO nebylo jediné, které právě toto markantní navýšení mezd učitelům slibovalo. Je tedy velmi pravděpodobné, že snahy hnutí ANO byly oceněny, ale samotná výhra ve volbách byla souhrou mnoha faktorů, jejichž rámec naprosto převyšuje možnosti a prostor této práce a jejich rozbor by se hodil spíše do politologické analýzy.

Dalším zajímavým faktorem pro hodnocení serióznosti deníku může být prostor věnovaný odborníkům a veřejnosti. Například články v rubrice Názory (kde svůj názor vyjadřuje mimo redaktory i široká veřejnost) vycházely nejčastěji hned za články z rubriky Z domova. Z těchto příspěvků jsem 84,5 % vyhodnotila jako negativní. Celkem bylo otištěno 30 různých názorů na učitele a jejich situaci, z nichž 13 článků napsali lidé z oblasti pedagogiky (např. ředitelé, učitelé, zaměstnanci vzdělávacích center apod.). To je téměř polovina všech otištěných názorů, což považuji za dostatečný prostor pro hlas odborníků z oboru.

K tomu můžeme ještě uvážit rubriku Rozhovory, ve které z celkem 11 rozhovorů k tématu učitele bylo 10 vedeno s někým ze školního prostředí. K tomu je možné přičíst ještě

⁷MÜNICH, Daniel. *IDEA PRO VOLBY 2017: Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření*. Studie 10 / 2017. Národohospodářský ústav AV ČR, 2017.

rozhovory publikované pod hlavičkou jiných rubrik. V jiných rubrikách (např. regionálních) bylo otištěno celkem 46 dalších rozhovorů, z nichž 34 jich bylo realizováno s lidmi z pedagogické sféry. Z toho můžeme vyvodit dva kontrastující závěry: 1) Věnuje-li se tisk v rozhovoru tématu učitele, hovoří o tom nejčastěji s člověkem, který dané problematice rozumí. 2) Tento výsledek nemusí být záměrem tisku, ale pouze důkazem, že o učitelích hovoří nejčastěji ti, kterých se toto téma týká, tedy právě učitelé nebo lidé z pedagogické branže. Každopádně je pro tuto obsahovou analýzu dobré, že kromě redaktorů a veřejnosti je tu i poměrně silně zastoupen hlas odborníků. Z celkem 336 článků použitých pro tuto analýzu jich 57 bylo formou názorů odborníků na vzdělávání či rozhovoru s nimi, což činí celkem 17 %.

3.5 VÝBĚR ČLÁNKŮ – ZPŮSOB A KRITÉRIA

K získání dat pro tuto analýzu proběhl sběr selektivního charakteru. Nejprve byl vytvořen kvantitativním výběrem inventář článků, ve kterých byla zmíněna klíčová slova. Poté byl obsah všech článků kvalitativně analyzován. Jde o záměrný výběr vzorku, jehož celkové zpracování je převážně kvantitativního charakteru, s ohledem na množství textů. Texty s vysokou výpovědní hodnotou, které jsou v práci označovány jako primární, byly později analyzovány více do hloubky a jejich shrnutí je naopak spíše kvalitativního charakteru. Z těchto primárních textů jsem také čerpala citace použité ve třech kapitolách zabývajících se nejfrekventovanějšími tématy.

Ke sběru dat jsem využila databázi Anopress, ve které jsem pod hesly *učitel*, *pedagog*, *a kantor*⁸ hledala články z MF DNES za rok 2017. Celkem bylo vyhledáno 1828 článků, z nichž pouze 336 odpovídalo níže vypsáním kritériím. Nešlo totiž pouze o to, zda se klíčové slovo v článku objevuje, ale podstatné bylo, jestli článek informuje o současném českém školství nebo o učitelích a zda má nějakou vypovídající hodnotu. Pokud byli učitelé jako skupina zmíněni mezi dalšími 20 povoláními, oslabilo to dle mého názoru vypovídající hodnotu a článek do analýzy začleněn nebyl. Kritéria pro výběr článků k analýze byla tato:

- zdroj: MF DNES (všechny rubriky, regionální vydání i přílohy k deníku);
- vydání článku: období mezi 1. 1. 2017 - 31. 12. 2017;
- text obsahuje klíčové slovo (v jakémkoli tvaru): učitel / kantor / pedagog;
- obsah se vyjadřuje k tématu učitel (např. prestiž / ocenění, platy, právní kauzy / kriminalita, nedostatek učitelů, vzdělávání učitelů, pracovní podmínky, klima pedagogického kolektivu...);
- obsah je aktuální k roku 2017 nebo jeho blízkému časovému kontextu;
- téma k učitelům zabírá alespoň 10 % textu (měřeno na počet slov).

Tímto způsobem jsem získala finální počet článků, tedy 336 článků.

⁸ Termíny *pedagog* a *kantor* jsem zařadila do kritéria výběru z toho důvodu, že mezi laickou veřejností bývají tato slova s pojmem *učitel* často zaměňována a stavěna na pozici synonym.

4 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ ČLÁNKŮ A ZÍSKANÉ VÝSLEDKY

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, celkem jsem ve své analýze pracovala s 336 články. U všech těchto textů jsem analyzovala:

- místo a čas vydání – konkrétní rubrika / kraj, datum;
- procento textu věnovaného tématu učitele – třídění na primární, sekundární a okrajové články;
- způsob vylíčení – pozitivní, negativní, neutrální;
- a obsažená témata vztahovaná k učiteli.

4.1 ZPRACOVÁNÍ PODLE VÝPOVĚDNÍ HODNOTY

Nejprve byly články roztrženy podle jejich výpovědní hodnoty do skupin na **primární, sekundární a okrajové** – podle rozsahu věnovaného tématu učitel. Primární články měly téma *učitel/škola* většinou jako hlavní téma a již titulek článku často na toto téma odkazoval. Oproti tomu okrajové články vůbec neměly záměr podávat informace o učiteli, ale jelikož se toto téma prolínalo s hlavním námětem, byla profese učitele nějakým způsobem zmíněna, a to v rozsahu minimálně 10 % textu. Mezi tyto dva póly byly zařazeny články sekundární, které se učiteli věnovaly podstatně více, nicméně to nebyl hlavní námět článku.

4.1.1 ZÍSKANÉ VÝSLEDKY

Z tabulky 1 můžeme vidět, že převažovaly články primární. Z toho usuzuji, že pokud novináři informují o učitelské profesi, věnují se tomuto tématu podrobně a komplexně. Poměrně vysoké číslo mezních článků zase naznačuje, že učitelé bývají jako profesní skupina často zmíněni v souvislosti s jinými tématy, což je logické, protože školství a s tím i osoba učitele jsou značně provázány s každodenním životem jak jednotlivce, tak společnosti. Z tabulky 1 je také patrný značný pokles publikování během letních měsíců. Z toho lze usuzovat, že noviny informují o škole především v době od září do června a intenzita článků může být navázána na aktuální právní kauzy, politické záležitosti či jiné zvláštní události související se školstvím, jak bude později podrobněji rozvedeno.

TABULKA 1: POČET ČLÁNKŮ VYBRANÝCH DO ANALÝZY – KATEGORIZOVÁNO DLE MĚSÍCŮ A VÝPOVĚDNÍ HODNOTY

Celkem za 2017		Primární	Sekundární	Okrajové
336		149	48	129
Měsíc	Celkem	Primární	Sekundární	Okrajové
Leden	29	12	5	12
Únor	31	15	1	15
Březen	36	24	2	10
Duben	29	11	5	13
Květen	18	11	4	3
Červen	20	10	3	7
Červenec	15	3	1	11
Srpen	18	9	1	8
Září	36	19	8	9
Říjen	38	13	7	8
Listopad	29	15	4	10
Prosinec	37	6	8	23

4.2 ZPRACOVÁNÍ PODLE CITOVÉHO ZABARVENÍ

Články byly také analyzovány z hlediska jejich citového zbarvení, a tedy emotivního hodnocení. Rozřazeny byly do kategorií **pozitivní**, **neutrální** a **negativní**. Jedná se o poměrně subjektivní vnímání textu, a proto jsem si stanovila alespoň některá kritéria, která by validitu získaných výsledků podpořila. Nehodnotila jsem pouze události, o kterých články pojednávají (i když negativní události většinou korelují s negativním hodnocením), ale spíše jejich vyličení. Například problematiku učitelských platů je možné pojmout čistě informativně a popsat ji naprosto věcným způsobem. Autor v takovém případě čtenáři předává čistá fakta a vyhýbá se vyjádřením, která by odhalovala jeho hodnocení situace. Naproti tomu může autor takové téma využít pozitivně k vyzdvižení zlepšující se situace učitelů, či negativně a poukazovat na to, jak je současný stav nevyhovující. Jde tedy o to, jaké jazykové prostředky autoři volí. Naproti tomu používání čistě neutrálních jazykových prostředků není zárukou neutrálního znění textu. Byl-li text zasazen do negativního kontextu, vyznívá článek negativně a v čtenáři zanechává dojem, že noviny informují o problému či špatném stavu.

Pro lepší představu o mém pojetí citové zabarvenosti textu jsou zde jako příklady uvedeny tři různé články s různým hodnocením.

1. Negativní hodnocení

Tento článek byl vydán 6. března 2017 v celorepublikové rubrice *Názory* a zabývá se tématem *platy učitelů*. (Celý text lze najít na konci práce v příloze pod číslem 1.) Samotný žánr textu – glosa – naznačuje, že se bude jednat o subjektivní komentář, pravděpodobně s kritickým či negativním hodnocením.⁹ Negativně znějící pasáže mohou být (viz podtržené):

(...) kariérní řád ... připomíná ... méně rozumnou cestu, jak dostat školství ze slepé uličky. (...) Vyřešit má nedostatek kvalifikovaných učitelů, ... ve školách totiž chybí na pět tisíc pedagogů. (...) Asi "nejzajímavější" ... je ... atestace prvního stupně: máme krutě podfinancované školství, nejhůře placené učitele široko daleko a do škol se absolventi pedagogických fakult nehnou; ... Zavedení dvouletého období, na které se budou podepisovat výlučně smlouvy na dobu určitou a ve kterém bude kantor v nižší platové třídě, než je u rozumného ředitele dnes, absolventy odradí." „Problém je totiž jinde: o kariérním řádu se mluví dvacet let, ale obvykle na chodbách ministerstva. V učitelské veřejnosti byl mlhavě spojován s narovnáním platů, k němuž však ne a ne dojí. Přitom řešení je prosté: změna platových tabulek... Místo toho přichází v podobě kariérního řádu další várka byrokracie, již si učitelé užili už dost při neplacené tvorbě školních vzdělávacích programů. Kvalitní učitele do školství Valachová nedostane dalším zatížením byrokracií. Učitele (a muže zvláště) do škol přiláká zvýšením prestiže povolání – tedy odpovídajícím finančním ohodnocením, ničím jiným. Až potom by mohl kariérní řád pomoci v podobě jistého bonusu. Dnes je spíš příležitostí pro politickou kariéru Valachové. Za tímto účelem dokonce navrhuje pro učitele půlroční placené studijní volno jednou za deset let. Kdo z voličů z řad utahaných kantorů by na to neslyšel? Při jejich nedostatku tak již jistě ve volném čase trénují své pedagogické dovednosti kuchařky a školníci.

2. Neutrální hodnocení

Ukázkový článek byl vydaný 5. září 2017 v celorepublikové rubrice *Z domova* a zabývá se podobně tématem *platy učitelů*. (Text lze najít v příloze pod číslem 2.) V textu jde o téma *stávkování*, což je samo o sobě projevem problému či špatné situace, nicméně text si zachovává čistě informativní charakter, autor nevyjadřuje žádné subjektivní stanovisko, cituje-li názor někoho jiného, předkládá jej čtenáři v surovém stavu a nechává na čtenáři, jak informaci zhodnotí. Autor nabízí vždy názor vícero stran (zde stávkujících učitelů a politiků), čímž si hlídá vyváženost a neutrálnost textu.

⁹ „Glosa je krátký postřeh a zamyšlení psaná slohovým postupem úvahovým. Od poznámky se liší nepřímým pojmenováním a užitím syžetu. Je obdobná sloupku (bezfabulový). Je zde přítomná ironie, pointování, sarkasmus, vyjádření svého vztahu k tématu. Oproti sloupku je to kratší připomínka k zásadnímu společenskému problému.“ (Wikipedie, 2017, 17/12)

3. Pozitivní hodnocení

Těžko lze najít článek, který by pozitivně hodnotil současnou platovou situaci učitelů, a proto je zde potřeba vybrat pro ukázkou jiné téma. Poměrně často se text nesl v pozitivním duchu, pojednával-li o osobnosti učitele, jeho kvalitách a přínosu společnosti. Pro ukázkou byl vybrán článek z 25. března 2017 z rubriky Severní Čechy. (Mimochodem právě tato rubrika nejčastěji informovala pozitivně laděnými články; celý text je v příloze č. 3.) Zde jsou jeho možné pozitivně znějící pasáže (viz podtržené):

Vzpomínáte dodnes na nějakého svého učitele a proč?

Martin Balej, rektor UJEP

Určitě. Měl jsem celou řadu skvělých učitelů, na které nikdy nezapomenu. Ale zmíním svou třídní učitelku na prvním stupni ZŠ, která do mě vložila ten potřebný základ, na kterém jsem následně stavěl. A to nemluvím pouze o znalostech, ale i lidských hodnotách. (...)

Ačkoli v otázce „Vzpomínáte dodnes na nějakého svého učitele a proč?“ není vymezeno, že komentář by měl být pozitivní, všechny komentáře jsou laděny pozitivně a informují o dobrých učitelích. To může být důsledek snahy redaktorů vyličít učitele pozitivně. Každý z nás si totiž jistě pamatuje i na nějaké problémového a špatného učitele, o kterém by mohl vyprávět, a redaktori by tedy podali zajisté i negativní pohled, kdyby o to stáli.

4.2.1 ZÍSKANÉ VÝSLEDKY

Tabulka 2 ukazuje v procentech, kolik textu k tématu učitele vyznělo pozitivně, negativně, nebo bylo čistě informativního charakteru. Ze získaných údajů je možné také vyčíst, kolik prostoru věnují různý kraje/rubriky tématu učitele a jaký obraz o něm zabarvením svých textů vytvářejí.

Z tabulky 2 je dobře vidět, že sečteme-li všechny rubriky, převažuje neutrální styl hodnocení, což bychom od apolitického celorepublikového deníku očekávali. Porovnáme-li ale, do jaké míry jsou zprávy o učitelích v tisku pozitivně, nebo negativně laděné, rozdíl je markantní a negativní hodnocení zcela převažuje. Navíc zaměříme-li se na celorepublikové články, převažují dokonce články s negativním laděním a v tomto duchu publikuje mnoho regionálních redakcí. Jedinými výjimkami jsou redakce Severní Čechy a Plzeňský kraj, kde jsou sice neutrální zprávy v menšině, nicméně pozitivním a negativním zprávám je dáván takřka stejný prostor a to vytváří hodnotící rovnováhu.

TABULKA 2: ROZDĚLENÍ VYBRANÝCH ČLÁNKŮ PODLE RUBRIK A CITOVÉHO ZABARVENÍ JEJICH OBSAHU

Rubrika	Celkem počet vydaných článků	Pozitivní znění v % ¹⁰	Neutrální znění v %	Negativní znění v %
Celkem za 2017	336	17	43	40
Celorepublikový	140	7,5	46	46,5
- Z domova	74	7,4	58,1	34,5
- Názory	30	3,5	12	84,5
- Titulní strana	18	8,3	38,9	52,8
- Rozhovor	11	9	54,6	36,4
- Přílohy	5	10	70	20
- Ekonomika	3	-	66,7	33,3
- Sport	1	100	-	-
Severní Čechy	20	37,5	27,5	35
Karlovarský kraj	17	23,5	23,5	53,9
Praha	17	17,7	58,8	23,5
Jižní Čechy	16	37,5	43,7	18,8
Liberecký kraj	16	18,8	34,3	46,9
Plzeňský kraj	14	39,3	28,6	32,1
Střední Čechy	14	17,9	39,2	42,9
Zlínský kraj	13	42,3	50	7,6
Olomoucký kraj	13	-	27	73
Vysočina	11	27,3	36,4	36,4
Hradecký kraj	10	15	65	20
Brno a již. Morava	9	5,6	50	44,4
Jižní Morava	8	25	37,5	37,5
Moravskoslezský	8	25	43,8	31,2
Pardubický	7	14,3	71,4	14,3
Střední Morava	1	-	100	-
Východní Morava	1	-	50	50

¹⁰ Hodnocení textů je uvedeno v procentech zaokrouhlených na jedno desetinné místo. Tímto způsobem bylo možné vyjádřit různé hodnocení uvnitř jednoho článku. Velmi často byla v jednom článku různá fakta hodnocena z vícera úhlů, takže se např. negativní stránka tématu prolínala do neutrálního pojetí článku. Červeně jsou vyznačeny nejvyšší hodnoty.

4.3 ZPRACOVÁNÍ PODLE OBSAŽENÝCH TÉMAT

Volba témat ve velké míře ovlivňuje, jaký obraz si o učitelské profesi a jejích problémech veřejnost utvoří. Ten, kdo se pohybuje v pedagogické sféře, ví, že to, co učitele tíží nejvíce, jsou aktuální problémy, které se dějí na školní půdě. Nejčastěji tak jde o vztahy se spolupracovníky, dětmi nebo jejich rodiči. Problémové situace bývají však individuální a publikované střípky takovýchto problémů mohou značně zkreslovat celkový obraz učitelů a jejich přístup k práci. Přesto právě osobní případy se zdají být pro média výživným zdrojem.

V jednom rozhovoru, publikovaném v MF DNES 25. března 2017, se vyjádřil rektor UK Tomáš Zima takto: „Kolik prostoru dávají média vysokému školství kromě některých vypjatých kauz. Případ Igora Ševcova je důležitý, o tom se píše v patero novinách. O úspěchu našich matematiků však píše jedno médium. Společnost si vybírá spíše atraktivní témata, která ale nemají bohužel tak široký záběr, a média ve snaze po senzaci často vyhledávají konflikt, a nikoli činnost z běžného života, která by řadu lidí možná zajímala více.“ (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Faryová, 25. 03. 2017, s. 16)

Pro získání četnosti výskytu různých témat jsem u každého článku zaznamenala, kterému tématu nebo tématům se věnuje. Používala jsem statistiku založenou na výskytu tématu v článcích, a nikoli na jejich rozsahu. Pokud se tedy článek na jednu polovinu normostrany věnoval pouze jednomu tématu a jiná krátká zpráva na pár řádků také, byly tyto případy vyhodnoceny pokaždé jako jedna zmínka k tématu. Oddělit od sebe témata rozsahem nebylo přesně možné, jelikož se v textech prolínala a někdy se překrývala. Do tabulek jsem pak zanesla, kolik článků se k jednotlivým tématům vyjádřilo, a získaná data jsem převedla do grafů, které jsou v příloze pod čísly 4 a 5.

4.3.1 ZÍSKANÉ VÝSLEDKY

V průběhu analýzy článků jsem nabyla dojmu, že nemalé procento tvoří texty volající po senzaci či rozruchu, v celorepublikových (a primárních) článcích převažují negativní příspěvky a celkově jsou pozitivní zprávy ve výrazné menšině. Obraz učitele v současném českém deníku je tedy dle mého názoru negativně zbarvený a domnívám se, že pokud názor společnosti na tuto profesi neovlivňuje negativním způsobem, určitě ani nepřispívá k vylepšení pohledu společnosti na ni.

Kromě osobních příběhů se v deníku objevují hlavně témata v souvislosti s politickými změnami (částečně jako součást politické propagandy). Politické změny často komplikují už tak náročný běžný edukační proces (např. rychlými změnami organizace práce,

nařízenými účastmi na projektech, znásobením dokumentace apod.) a to vytváří jen další tlak na pedagogické pracovníky, kteří zažívají i mimo to mnoho stresujících situací. (Urbánek, 2005, s. 120-124) Často vzniká nesoulad mezi ideami politiků na změny ve školství a názory pedagogických odborníků. Ačkoli odborníci vědí, co by bylo pro učitele potřeba změnit, „k požadavkům a potřebám velké profesní skupiny přistupuje ... společnost ve srovnání s malými skupinami odlišně, lze říci, že opatrněji a zdrženlivěji. A paradoxně i přesto, že velká profesní skupina představuje v prosazování svých zájmů podstatně významnější sílu.“ Jedním z důvodů je i chybějící učitelská komora, jelikož bez „fungující centrální profesní asociace hrozí stále riziko manipulovatelnosti, možných neodborných zásahů do práce škol a celkového podceňování práce učitelů.“ (Urbánek, 2005, s. 103-104) Školství se tak zdá být loutkou vždy aktuálních ministrů a vlád, což se dlouhodobě nejeví jako systematické a prosperující.

Dále je popsáno, jaká témata k učiteli vybíral nejčtenější seriózní český deník v roce 2017. Ve výběru témat byla patrná velká rozmanitost. (Vybraná témata a četnost jejich výskytu jsou vidět na grafech, které jsou v části přílohy pod čísly 4 a 5.) Téma *platy* drželo v počtu zmínek ve všech článcích první příčku. Četnost jednotlivých témat klesala rovnoměrně, neobjevila se tedy velká propast mezi několika atraktivními tématy a okrajovými. Šlo pouze o to, že některým oblastem byla věnována větší pozornost z důvodu aktuálnosti či blízkosti čtenáři. Nejčastěji zmiňovanými tématy ve všech vybraných článcích za rok 2017 byly:

- platy učitelů;
- přístup učitelů k práci obecně, ale také ke konkrétním metodám, modernizaci obsahů, novým pomůckám apod. (toto téma se nejčastěji vyskytuje v souvislosti s alternativním školstvím);
- podmínky práce učitelů se žáky ve třídách (zmiňováno především v kontextu inkluze);
- prestiž/ocenění (např. Zlatý Ámos);
- učitelé versus systém, zřizovatel, vedení (zde je úzká souvislost s problematikou klimatu pedagogického sboru – nejčastěji se jednalo o spor v rámci školy, který musel být řešen ČŠI nebo zřizovatelem);
- právní kauzy (např. propuštěná učitelka z Tršic, učitel z Prahy zneužívající chlapce, zranění žáka na židovském hřbitově);
- především profesní kvality učitele a na to navazující téma osobnostních kvalit a nároků, které vyplývají z aktuálně přijímané role učitele (společnost, zdá se, není

v této otázce jednotná, což vede k vyhledávání alternativních škol či neshodě v názoru, jaký vztah by měl mezi žákem a učitelem převládat);

- učitel versus žák (především v kontextu chování aktérů, nikoli v kontextu pedagogického vztahu);
- vzdělávání učitelů na vysokých školách a jejich další vzdělávání v rámci různých projektů;
- šikana (rozebírala se zde jak šikana žáků ze strany učitele, tak i naopak);
- učitel versus rodič (toto téma se takřka nevyskytuje samostatně, ale vždy v kontextu jiných, např. v kontextu alternativních škol, role učitele, šikany či právních kauz);
- kariérní řád (doplňující téma platů učitelů);
- nedostatek učitelů (především z uváděného důvodu neatraktivních platů);
- odpovědnost učitele (tvořící z této profese rizikové povolání; nejčastěji probírané téma v rámci soudních případů).

Jako okrajová témata byla označena ta, jejichž celkový výskyt v článcích byl 1 % a méně. Mnoho z nich bylo za celý rok zmíněno jen jednou nebo dvakrát. Do této kategorie spadají oblasti:

- pedagogický sbor (problémy uvnitř sboru, klima);
- feminizace učitelství;
- pedagogická komora;
- syndrom vyhoření;
- mimofinanční benefity pro učitele.

Tři nejfrekventovanější témata roku 2017 byly: platy učitelů, jejich přístup k práci a podmínky jejich práce. Pokud bychom brali v úvahu pouze články primární, tedy ty, které měly téma *učitel/školství* jako hlavní téma a již titulek článku často na toto téma odkazoval (jak je vysvětleno výše), pak získáme údaje lehce odlišné. *Platy* sice stále zůstávají na prvním místě (s malým odstupem od dalších témat), nicméně na druhou příčku by se z celkově čtvrtého místa posunula *prestiž / ocenění učitelské práce* a naopak původně druhé téma – *přístup k práci* – by bylo až na třetí příčce. (Tyto údaje lze vyčíst z grafů v přílohách 4 a 5.) Z tohoto výsledku usuzuji, že je rozdíl mezi tím, o čem deník informuje okrajově a mimochodem, a mezi tím, na co zaměřuje svou pozornost v textech vyhrazených zvláště tématu učitele a školství.

Pro podrobnější analýzu byly vybrány pouze články hlavní a v této práci budou detailně rozebrána tři nejčastější témata v těchto článcích: 1) platy učitelů, 2) prestiž / ocenění učitelů a 3) jejich přístup k práci. Více informací k postupu při podrobné analýze je v následující kapitole.

5 DETAILNÍ ANALÝZA PRIMÁRNÍCH ČLÁNKŮ

Do detailní analýzy byly vybrány pouze články, které se vyznačovaly vysokou výpovědní hodnotou, tedy články primární, kterých bylo za rok 2017 celkem 148. U těchto článků bylo zaznamenáváno:

- citové zbarvení obsahu článků;
- citové zbarvení titulků odkazujících přímo na téma *škola/učitel*;
- rozsah textu;
- obrazový materiál a jeho funkce;
- umístění článků v deníku;
- návaznost na jiné články (vliv mimotextových událostí, např. politických);
- a nejfrekventovanější témata.

5.1 VÝSLEDKY ZPRACOVÁNÍ PODLE CITOVÉHO ZABARVENÍ TEXTU

V tabulce 3 je zaznamenáno, jaké citové zbarvení v těchto primárních člancích převažovalo. Zde se rýsuje jeden z prvních opěrných bodů, proč můžeme tvrdit, že velká média ovlivňují pohled veřejnosti na učitelskou profesi negativním způsobem. Čísla jasně říkají, že většina článků s velkou výpovědní hodnotou obsahuje negativní hodnocení. Hlavní roli v tom hrají pojednávaná témata: (nízké) platy učitelů, (ne-) ocenění učitelů, (nekvalitní) přístup k práci, učitel vs. (problémový) systém, (neuspokojivé) podmínky práce, (skandální) soudní případy a tak dále.

TABULKA 3: PROCENTUÁLNÍ ROZTRŽIDĚNÍ PRIMÁRNÍCH ČLÁNKŮ PODLE CITOVÉHO ZABARVENÍ TEXTU

Celkem článků	Pozitivní v %	Negativní v %	Neutrální v %
148	19,6	52,4	28

Ojedinělý fenomén: Rubrika Názory

Zcela zvláštní se jeví celorepubliková rubrika Názory, ve které z 84,5 % převažovaly negativní příspěvky. Z celkem 29 příspěvků jich bylo 48 % napsáno lidmi s pedagogickou profesní orientací (např. učitelé, ředitelé, vzdělávací organizace apod.). Zbylé příspěvky tvořily příspěvky z jiných profesních oblastí (ekonomové, spisovatelé...) a laická veřejnost. Je tedy vidět, že prostor pro hlas odborníků a laiků byl rovnoměrně rozdělen. Negativní pocity ze současné situace učitelů jsou však vyjadřovány na obou stranách.

5.2 VÝSLEDKY ZPRACOVÁNÍ PODLE CITOVÉHO ZABARVENÍ TITULKŮ

Z těchto 148 článků jich 85 % (tedy 125 článků) odkazovalo již v názvu na téma školství či na učitele. Čtenáři bylo hned po přečtení titulku jasné, o čem článek pojednává. Tabulka 4 ukazuje, že i v titulcích převažuje negativní zabarvení, což se shoduje s obsahy článků. Byl zde však zaznamenán nárůst neutrálně znějících titulků u článků, které obsahově vyznívaly spíše negativně. Pokud tedy čtenář nemá v úmyslu číst všechny články deníku a zaměřuje se primárně pouze na titulky, nezíská tak negativní obraz o učitelích jako po přečtení těchto článků. Tabulka 4 ukazuje, kolik procent titulků odkazujících na školství či učitele vyvolávalo pozitivní, či negativní pocity a kolik z nich si zachovalo neutrální tón. Takovéto hodnocení je vždy subjektivní, ale pro představu zde uvedu příklady pozitivních a negativních článků, aby čtenář sám mohl posoudit, jaké pocity v něm tyto titulky vyvolají a zda se shodují s mými.

TABULKA 4: ROZTRŽIDĚNÍ TITULKŮ ODKAZUJÍCÍCH NA ŠKOLU/UČITELE PODLE JEJICH CITOVÉHO ZABARVENÍ

Celkem titulků	Pozitivní v %	Negativní v %	Neutrální v %
125	12,4	45,2	42,4

Pozitivní titulky směřovaly především k oblasti ocenění pedagogů. Nejvíce jich proto zaznělo začátkem roku, kdy probíhala soutěž Zlatý Ámos a další akce, při kterých bývají učitelé každoročně vyznamenáváni. Další pozitivní články s pozitivními titulky byly většinou formou rozhovoru s kvalitními pedagogy. Zde jsou jako příklady uvedeny některé titulky:

- Príma úču z Domanína děti rozplakaly (téma *Zlatý Ámos*; Muselíková, 26. 01. 2017, s. 17);
- Město ocení nejlepší pedagogy (rožnovská anketa Pedagog roku; (vm), 01. 02. 2017, s. 16);
- Praha 10 ocení nejlepší učitele (Cena bratří Čapků; (et), 09. 02. 2017, s. 19);
- Na učitele se lidé už dívají lépe než před lety (rozhovor s vítězem Zlatého Ámose; Hrdinová, 29. 03. 2017, s. 10);
- Zakladatel hotelovky získal ocenění (ocenění ministryně školství na Den Učitelů; (šm), 31. 03. 2017, s. 17);

- Ředitelka získala nejvyšší ocenění (ocenění ministerstva školství – plaketa Františky Plamínkové; (sol), 11. 04. 2017, s. 16);
- Ředitel špičkové ZŠ chválí rozumného zřizovatele (rozhovor s ředitelem ZŠ; Příbyl, 04. 09. 2017, s. 13);
- Vidím děti, ne třídu, říká nejlepší učitelka (téma Zlatá Ámos; Hrdinová, 27. 09. 2017, s. 6);
- Povolání učitele dává člověku svobodu (článek o prvním vítězi Zlatého Ámose; Hrdinová, 04. 11. 2017, s. 4).

Naopak negativní titulky směřovaly k problémům ve školství ať už v rámci jednotlivých škol, či celého systému. Většinou se jednalo o články k různým kauzám, které během roku proběhly (například neoprávněná výpověď a nařčení učitelky ze zneužívání dětí). Negativní titulky se velmi často objevovaly v rámci rubriky Názory, kde není odpovědností redaktorů zachovávat neutrální postoj, ale lidé mají možnost vyjádřit své pocity (v souvislosti se situací ve školství značně negativní). Zde jsou pro představu některé vybrané titulky:

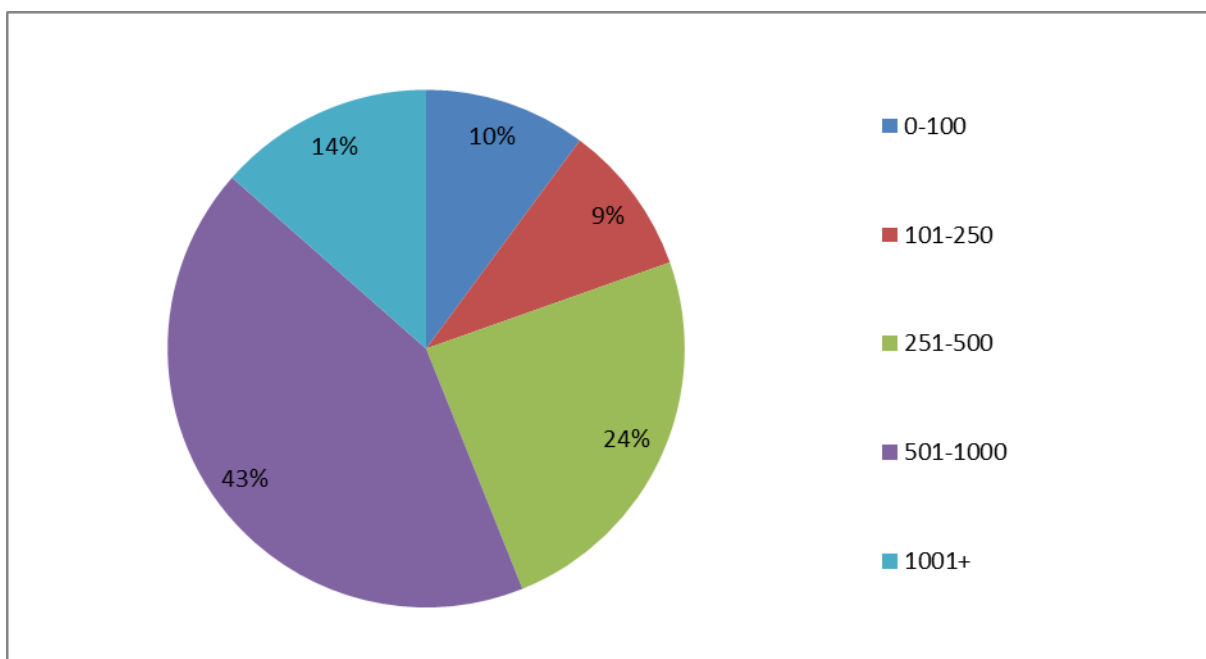
- Milion za vyhazov učitelek. Kauzu přikryl starosta (kauza Tršice; Dušková, 06. 01. 2017, s. 15)
- Výpověď učitelky byla připravená dopředu (kauza Tršice; Klimková, 11. 01. 2017, s. 14)
- Oblíbená školka má cejch (kauza týrání žáků; Laudin27.01.2017, s. 5)
- Prokrastinace Valachové aneb čekání na školní průšvih (rubrika Názory; Kartous, 03. 02.2017, s. 10)
- Zlín chce soukromé školy, stát to brzdí (problematika vzdělávacího systému; Fuksová, 08. 02. 2017, s. 13)
- Paroubkova trapná pomsta českým vysokým školám (rubrika Názory; Příbil, 10. 02. 2017s, s. 7)
- Kolegyni vyhodil, nás šikanuje. Proti řediteli stojí polovina sboru (kauza Tršice; Klimková, 10. 03. 2017, s. 15)
- Mstí se mi, hájí se ředitel, že žákyni nezneužil (kauza zneužívání; (mst), 15. 03.2017, s. 13)
- Nesmíme se dotýkat žáků, řekly učitelky, které udaly kolegyni (kauza Tršice; Klimková, 15. 03. 2017, s. 13)

- Kariérní řád je danajský dar pro naše učitele (rubrika Názory; Sárközi, 31. 05. 2017, s. 10)

5.3 VÝSLEDKY ZPRACOVÁNÍ PODLE ROZSAHU TEXTU

Následující graf ukazuje procentuální četnost rozsahu měřenou na počet slov. Je potěšující, že krátké články s rozsahem pod sto slov jsou vzácnější nežli opak, tedy dlouhé články a rozhovory s rozsahem nad 1000 slov. Ve výběru článků je častá zpráva, čemuž odpovídá i běžně stanovený rozsah minimálně 250 slov. Celkově však převažují články s rozsahem 501 až 1000 slov, tedy delší texty, které svým rozsahem umožňují hlubší rozbor daného tématu.

GRAF 3: PROCENTUÁLNÍ ROZTRŽIDĚNÍ ČLÁNKŮ PODLE JEJICH ROZSAHU (MĚŘENO NA POČET SLOV)

5.4 VÝSLEDKY ZPRACOVÁNÍ PODLE OBRAZOVÉHO MATERIÁLU

Z celkem 148 článků jich 78 (tedy 55 %) bylo obohaceno o nějaký druh obrazového materiálu. Z velké části převládly portrétní fotografie lidí, o kterých článek pojednával, tedy fotografie např. jednotlivých učitelů, učitelek a politiků. Vizualní podpora byla tedy naprosto neutrální, a tak dle mého názoru nemá vliv na celkové vyznění textu. Dokonce i zprávy informující o stávce učitelů obsahovaly dokumentující fotografii z místa dění. Místo rozzlobených lidí jsme na ní ale mohli vidět usměvavé hloučky s velmi nenápadnými protestními cedulemi. Ačkoli by z této zprávy šlo právě výběrem fotografie udělat cosi

skandálního, deník se nesnažil rozbouřit emoce více, než je třeba. Ze školního prostředí bylo celkem za daný rok pořízeno 12 fotografií, na kterých byl většinou učitel se svými žáky ve školní třídě. I tyto články měly naprosto neutrální náboj – nezobrazovaly negativní jevy, ale ani z nich nečišela radostná či optimistická atmosféra.

5.5 VÝSLEDKY ZPRACOVÁNÍ PODLE STRÁNKOVÉHO UMÍSTĚNÍ V DENÍKU

Za celý rok se učitelé dostali na titulní stranu desetkrát. Většina těchto článků vyšla v návaznosti na jiné, objevily se však i zcela izolované zprávy, u kterých lze polemizovat, zda si zasloužily dostat se na titulní stranu. Až na jeden jsou články z titulních stran negativní, což opět souhlasí s daty uvedenými výše, že deník může názor veřejnosti zkreslovat negativním způsobem. Zde jsou názvy článků z titulních stran:

- Hate Free učí školy, jak zvládnout žáky (série článků k tématu *šikana*; (vj, art, rh), 04. 02. 2017, s. 1);
- Případů šikany ve škole přibylo. Více se to hlásí (série článků k tématu *šikana*; (rh), 14. 02. 2017, s. 1);
- Smím se dotknout žáka? Učitelka vlastně neví (série článků k tématu kauzy tršické učitelky; Klimková, 14. 03. 2017, s. 1);
- Školní šikana pod dohledem učitele (série článků k tématu *šikana*; Osouch, 01. 04. 2017, s. 1);
- Rodiče školáků neváhají došlápnout si na učitele (izolovaná zpráva; Hrdinová, 21. 06. 2017, s. 1);
- Zachránila dítě před autem svým tělem (série článků k obětavému činu učitelky z Jívové; Onderka, 19. 09. 2017, s. 1);
- Mapa učitelských platů (série článků s informacemi k jednotlivým bodům předvolebních debat – zde platy; Hrdinová& Zahradnická, 05. 10. 2017, s. 1);
- Mladí učitelé mizí: za 10 let více než polovina (série článků s informacemi k jednotlivým bodům předvolebních debat – zde platy; 12. 10. 2017, s. 1);
- Učitelů-mužů každý rok ubývá (zde podsouváno téma *platy*; Hrdinová& Zahradnická, 04. 11. 2017, s. 1);
- Šikana? Oběti jsme my, myslí si učitelé (izolovaná zpráva; Hrdinová, 30. 11. 2017, s. 1).

Z celkem 336 vybraných článků jich vyšlo 140 v celorepublikových rubrikách, které se nacházejí v přední části novin. Zbylé články byly otištěné v rámci regionálních rubrik, tedy v zadní části deníku. U každého čísla je počet stran různý a posouvá se i rozhraní mezi celorepublikovou a regionální částí. Proto podrobněji neanalyzuji umístění článků.

5.6 VÝSLEDKY ZPRACOVÁNÍ PODLE VYDÁVÁNÍ V SÉRIÍCH

Budu-li hodnotit všechny hlavní články, většina z nich nebyla vydávána v sériích. Témata byla odvozena od obvyklého dění ve školním roce (začátek školního roku, zápisy, vysvědčení) nebo se vztahovala k jednorázovým událostem (různá ocenění, školní úspěchy, problémy na jednotlivých školách apod.). Některé náměty byly ale v určitou dobu natolik frekventované, že můžeme mluvit o určitých sériích – např. téma *ocenění Zlatým Ámosem* v březnu, téma *šikany* v měsících únoru a dubnu, téma *učitel versus rodič/žák* s velkým nárůstem článků v měsíci březnu (v souvislosti s kauzou tršické učitelky) nebo téma *platy* v měsících září, říjnu a listopadu. Drobnější série vyšly např. v září (zprávy o hrdinském činu učitelky z Jívové či zprávy o stávce učitelů) nebo v říjnu (informace o napadení učitelky rozzuřenou matkou žáka).

5.7 VÝSLEDKY ZPRACOVÁNÍ PODLE OBSAŽENÝCH TÉMAT

Nejfrekventovanější téma – *učitelské platy* – se vyskytovalo kontinuálně během celého roku, znatelný nárůst byl však zaznamenán právě v době voleb. Zde můžeme mluvit o jediném, zato podstatném mimoškolském vlivu na výběr témat roku 2017. Druhý nejfrekventovanější námět – *prestiž / ocenění učitelů* – se naproti tomu v deníku objevoval téměř jen v souvislosti se soutěží Zlatý Ámos, tedy v době nominací a v době vyhlášení výsledků. Třetí nejčastější téma – *přístup učitelů k práci* – je velmi rozsáhlé a obecné. Články s touto tematikou se objevovaly proto celkem rovnoměrně v průběhu celého roku.

V následujících třech kapitolách jsou podrobně rozebrány tři nejfrekventovanější témata roku 2017, a to 1) platy učitelů, 2) prestiž / ocenění učitelů a 3) jejich přístup k práci.

6 TÉMA: UČITELSKÉ PLATY

Jak již bylo ukázáno, hlavním tématem roku 2017 byly učitelé platy. Toto téma se probírá již léta a zatím tato diskuze k žádným větším změnám nevedla. Už v roce 1994 napsal František Morkes, že: „otázku platů a dalšího materiálního zabezpečení učitelů můžeme považovat v historii našeho školství za výrazně evergreenový problém.“ (Urbánek, 2005, s. 158, cit. podle Morkes, 1994. s. 13) Jak však bude ukázáno v této kapitole, platy učitelů se zdají být zamrzlé od 90. let a jejich zvyšování se jako téma přetřásá hlavně v období voleb, kdy se často populističtí politici snaží společnosti zalíbit právě sliby zaručujícími lepší školství (a jedním ze způsobů, jak toho chtějí docílit, bývá právě zatraktivnit učitelkou profesi po finanční stránce a tak do ní přitáhnout talentované a nadšené jedince). Tato kapitola ukazuje, jak v ČR učitelé platy historicky rostly, jak vysoké, či nízké jsou v porovnání s platy kolegů v zahraničí, a jak bylo toto téma prezentováno v MF DNES za rok 2017.

6.1 SOUČASNÁ FINANČNÍ SITUACE UČITELŮ V ČR

Sami učitelé vnímají, že v porovnání s ostatními vysokoškolsky vzdělanými lidmi je jejich finanční ohodnocení výrazně nižší. V roce 2002 vypovědělo 58 % učitelů, že nízké platy vidí jako problém, který narušuje jejich spokojenost s vykonáváním této práce (Průcha, 2002, s. 77). Společnost si začíná uvědomovat, že s rozmachem globalizace a mobility (i té pracovní) mnoho čerstvých absolventů do škol jako učitelé nenastoupí, učitelův sbor proto stárne, zároveň není silná generace, která by do výuky vnášela nové poznatky z oblasti pedagogiky, a tak české školství stagnuje a při srovnání výsledků vzdělávání se zahraničními výsledky drží výsledky našich žáků ve slabším průměru (Slejška, 2010, 07/12; Stanat & Artelt (Eds.), 2002).

6.1.1 SROVNÁNÍ UČITELSKÝCH PLATŮ S CELOREPUBLIKOVÝM PRŮMĚREM A S JINÝMI VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝMI ZAMĚSTNANCI

Münichova studie platů učitelů z roku 2017 prokázala, že průměrné platy pedagogických pracovníků¹¹ v období let 1995–2015 jen lehce převyšovaly průměrnou mzdu ČR. Vezmeme-li v úvahu, že v roce 2015 byl průměrný hrubý plat v ČR 26 467 Kč (Český...,

¹¹ „Koncept pedagogického pracovníka je širší než koncept učitele, protože zahrnuje i skupinu pracovníků, kteří nemusí být nutně učiteli, ale vykonávají pedagogickou činnost. Údaj uvádíme proto, že je k dispozici v dostatečně dlouhé časové řadě. Avšak rozdíly mezi průměrnými platy učitelů a pedagogických pracovníků je velmi malý.“ (Münich, 2017, s. 14 – pozn. pod čarou)

2016, 11/03), průměrný hrubý plat učitele 27 969 Kč (Průměrný..., cit. 2018, 10/11) a k porovnání například průměrný plat lékaře (ve státním sektoru) 66 370 Kč (Bartůňková & Dušek), je plat učitelů o 145 % nižší oproti platům lékařů (učitel – zaokrouhleně 106 % průměrné hrubé mzdy, lékař – zaokrouhleně 251% průměrné hrubé mzdy). Ačkoli je srovnání s lékařem krajní, jde o podobné skupiny v tom smyslu, že v obou je vyžadováno vysokoškolské vzdělání. Zaměříme-li se jen na charakteristiku státních zaměstnanců bez nutnosti vysokoškolského vzdělání, tak například srovnání platu učitele s platem policisty (průměrně 36 100 Kč v roce 2015, což je zaokrouhleně 136 % průměrné hrubé měsíční mzdy; Policie ČR, nedatováno) činí rozdíl 30 %. Je tedy vidět, že učitelé si jako státní vysokoškolsky vzdělaní pracovníci vedou ve srovnání s jinými skupinami poměrně špatně.

6.1.2 SROVNÁNÍ UČITELSKÝCH PLATŮ S JINÝMI VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝMI ZAMĚSTNANCI

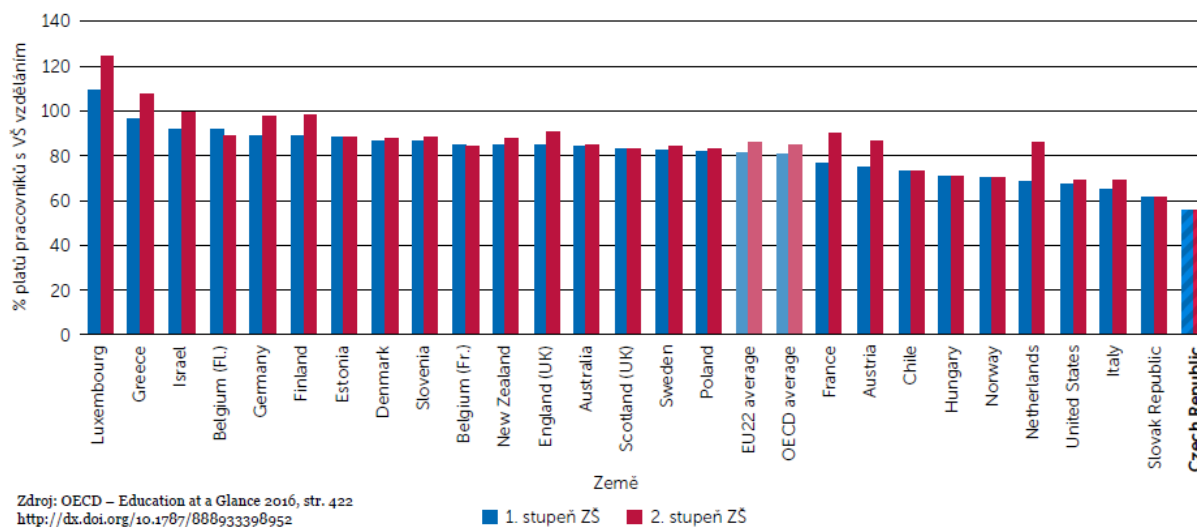
Zohledníme-li skutečnost, že průměrnou hrubou mzdu tvoří převážně platy pracovníků bez vysokoškolského vzdělání, kterých je v ČR většina, zaráží plat učitele s univerzitním vzděláním, které je zákonem vyžadováno, o to víc. „Platy českých učitelů dosahují pouhých 56 % platů vysokoškolsky vzdělaných pracovníků v ČR (průměr v zemích OECD je 85 %).“ (Münich, 2017, s. 6) Až donedávna byla finanční situace všech věkových skupin vysokoškolsky vzdělaných lidí lepší než situace učitelů. (s. 7)¹² Aktuálně jsou na tom mladí učitelé lépe než jiní absolventi, jejich vyhlídky na finanční růst však nejsou veliké. Podle tarifních tabulek platných od 1. 9. 2016 si zaměstnanci 12. platové třídy (např. učitelé ZŠ) měli polepšit za 12 let práce pouze 1 400 Kč hrubého. To rozhodně není motivující. Zde je potřeba zmínit, že doposud jediným standardizovaným důvodem růstu platu byla odpracovaná léta. V tarifních platech se nezohledňovala kvalita ani přístup učitele. Pokud měl ředitel školy dostatečný rozpočet, mohl zvýšit dobrým učitelům plat osobním ohodnocením. Kariérní řád měl tento systém odměňování změnit. Byl však „sešit horkou jehlou“ a domnívám se, že pro učitele je dobře, že v té formě, ve které byl sepsán, nakonec v platnost nevešel.

¹² „Zde je třeba připomenout, že průměrný vysokoškolsky vzdělaný zaměstnanec má oproti středoškolsky vzdělanému zaměstnanci s maturitou mzdu vyšší o cca 75 % a oproti zaměstnancům bez maturity dokonce o 125 %. Přitom většina učitelů má vysokoškolské vzdělání (dnes zákonná povinnost), zatímco většina ostatních zaměstnanců v ČR naopak vysokoškolské vzdělání nemá.“ (Münich, 2017, s. 14)

6.1.3 SROVNÁNÍ UČITELSKÝCH PLATŮ S PLATY UČITELŮ V ZAHRANIČÍ

Učitelé platy jsou však „nižší (ne)jen ve srovnání s jinými odpovídajícími profesními skupinami, ale také v porovnání s platovými podmínkami učitelů v zahraničí.“ (Urbánek, 2005, s. 162) „ČR vykazuje zdaleka nejnižší úroveň učitelských platů a figuruje na posledním místě. Platy českých učitelů dosahují pouhých 56 % platů vysokoškolsky vzdělaných pracovníků v ČR (průměr v zemích OECD je 85 %).“ (Münich, 2017, s. 6) Na grafu 4 vidíme, že Česká republika drží s průměrným platem učitele ZŠ absolutně poslední místo, a to ve srovnání nejen se všemi zeměmi EU, ale i se zeměmi OECD – 35 ekonomicky nejvyspělejšími zeměmi světa. Paradoxem přitom je, že ve státním rozpočtu je pro MŠMT vyhrazena druhá nejvyšší částka, přičemž výdaje na vzdělávání na žáka jsou téměř nejmenší ve srovnání s jinými zeměmi EU a OECD (s. 9) a na učitelské platy je vyhrazeno pouze 40 % z celkové částky (s. 12). Nabízí se tedy otázka, jak jsou finance z tohoto rozpočtu využívány a zda není potřeba udělat v nich nějaké zásadní změny.

GRAF 4: PLATY UČITELŮ 1. A 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL V RELACI K PLATŮM OSTATNÍCH VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH PRACOVNÍKŮ K ROKU 2014

ZDROJ: MÜNICH, 2017, S. 7; PŘEVZATO Z: EDUCATION AT GLANCE, 2016, S. 422.

6.1.4 TÉMA PLATŮ UČITELŮ V MÉDIÍCH OBECNĚ

Skutečnost, že financování školství a placení pedagogických pracovníků je dlouhodobým tématem, vede k neblahému efektu, že „veřejnost nabývá nutně dojmu, že učitelé platy jen neustále rostou.“ Ve výsledku pak „veřejnost nepovažuje nízké platy učitelů jako opodstatněný problém... V zásadě veškeré uváděné velmi vážné problémy [v šetření ÚIV, které porovnávalo vnímání problémů škol veřejností a odborníky – pozn.

autorky] vnímala vždy veřejnost významněji než odborníci; ovšem kromě jediného – nízkých platů učitelů. Ty byly naopak vnímány jako vážný problém významněji odborníky... Přes řadu politických proklamací a slibů se u nás platy učitelů výrazně nad celostátní průměr stále neposunují. A to i přesto, že v devadesátých i dalších letech (1990, 1992, 1993, 1995, 1996, 1997, 1999, 2001) docházelo nařízením vlády opakovaně k navyšování tarifních platů pedagogických pracovníků. Těmito akty byl ovšem ve skutečnosti jen se zpožděním dorovnáván schodek ke stále se zvyšujícím platům v ostatních resortech, resp. eliminováno inflační saldo. Reálné mzdy učitelů se nezvyšovaly. Je příznačné, že nárůst tarifních platů byl také vždy doprovázen patričnou mediální prezentací“. (Urbánek, 2005, s. 162)

Jedna velká vlna mediální kampaně proběhla v roce 2016. Tehdy o potřebě výraznějšího zvyšování učitelských platů začala častěji hovořit vláda a především MŠMT. V tom roce tedy rozhodla vláda o znatelnějším zvýšení učitelských platů. Ve stejné době však byly navýšeny i platy jiných státních zaměstnanců a zvyšovaly se i mzdy v soukromém sektoru. Ve výsledku tedy vládou slíbené nařízení zvýšení platů učitelů jen dorovnálo celkové zvýšení mezd v ČR. Srovnáme-li nárůst „učitelských platů o 8,1 % mezi roky 2014 a 2016 s nárůstem platů vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců ve veřejné sféře o 9,3 %“, zjistíme, že si učitelé vůbec nepolepsili. (Münich, 2017, s. 16)

6.2 VÝZNAM DISKUZE O UČITELSKÝCH PLATECH

Níže rozebírám otázku, proč je vůbec důležité stále se učitelskými platy zabývat. Je to z toho důvodu, že spokojenost s finančním ohodnocením má úzkou souvislost s personální stabilizací školství. (Urbánek, 2005, s. 154) Vysoká úroveň školství (tedy i kvalitní personální výběr) přispívá k dlouhodobému ekonomickému růstu a kvalitě života moderní společnosti. Pokud učitelská profese není atraktivní, nelze k ní přitáhnout ty lidi, kteří by tyto přínosy školství zajistili. Jedna z řad učitelek to shrnula slovy¹³: „... začínající učitel nastupuje podle tabulek za 22,5 tisíce, končící má přes 29 tisíc základního platu. Za svoji kariéru má možnost polepšit si o sedm tisíc, vždy potom, co odučí několik let. Nic víc demotivujícího snad neexistuje.“ (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Hrdinová, 28. 11. 2017, s. 10) Plat je jedním z mnoha faktorů, který určují, kdo se na profesi připravuje, kdo ji bude vykonávat a kdo u této práce vydrží. Zvýšit atraktivitu profese a přislíbit vyšší výdělky je tedy v zájmu společnosti. A k otázce, zda jsou vyšší platy jen politickým tahem na voliče, řekl Tomáš Feřtek,

¹³ V této a následující kapitole často cituji z primárních článků deníku MF DNES vybraných pro detailní analýzu. Citace z deníku jsou od ostatních opticky odlišeny kurzívou.

spolupracovník informačního centra o vzdělávání EDUin, toto: „*Je to vlastně jedno, pokud to pomůže tristní platy kantorů zvýšit... Učitelé v Česku jsou dlouhodobě placeni nejhůř ze všech zemí, které se považují za rozvinuté... Má-li mít v nastupující konjunktře vůbec nějaký vliv na příliv nových učitelů, a jejich nedostatek je vážný, pak učitelský nástupní plat má být třicet tisíc, běžný plat dvojnásobek toho současného, tedy něco mezi čtyřiceti a padesáti. Ředitelský plat od padesáti výš, podle velikosti školy. Jsou to jen zdánlivě nemyslitelné částky. V jiných profesích jsou běžné.*“ (MF DNES, Rubrika: Názory, Feřtek, 22. 08. 2017, s. 9)

Zdá se relativně snadné navýšení platů prosadit, ale jaký to bude mít dlouhodobý dopad je otázka. Ekonom Filip Matějka se k navýšení učitelských mezd vyjádřil: „*...u nás téměř není rozdíl mezi platy jednotlivých učitelů, zatímco ve vyspělejších zemích mají ti lepší až dvojnásobek. (...) Studenti si volí budoucí profesi podle dlouhodobého výhledu platů, ne podle posledního skoku. Užitečnější by bylo nastavit základní plat kantorů jako násobek průměrné mzdy, jako tomu je u ústavních činitelů.*“ (MF DNES, Rubrika: Názory, Matějka, 17. 01. 2017, s. 12) I proto nelze očekávat, že by obsáhlá diskuze roku 2017 a s ní zavedené některé finanční změny razantně a rychle ovlivnily postoj mladých ohledně výběru jejich profesní dráhy. Tyto změny jsou v každém případě chvályhodné, nicméně samy o sobě nestačí.

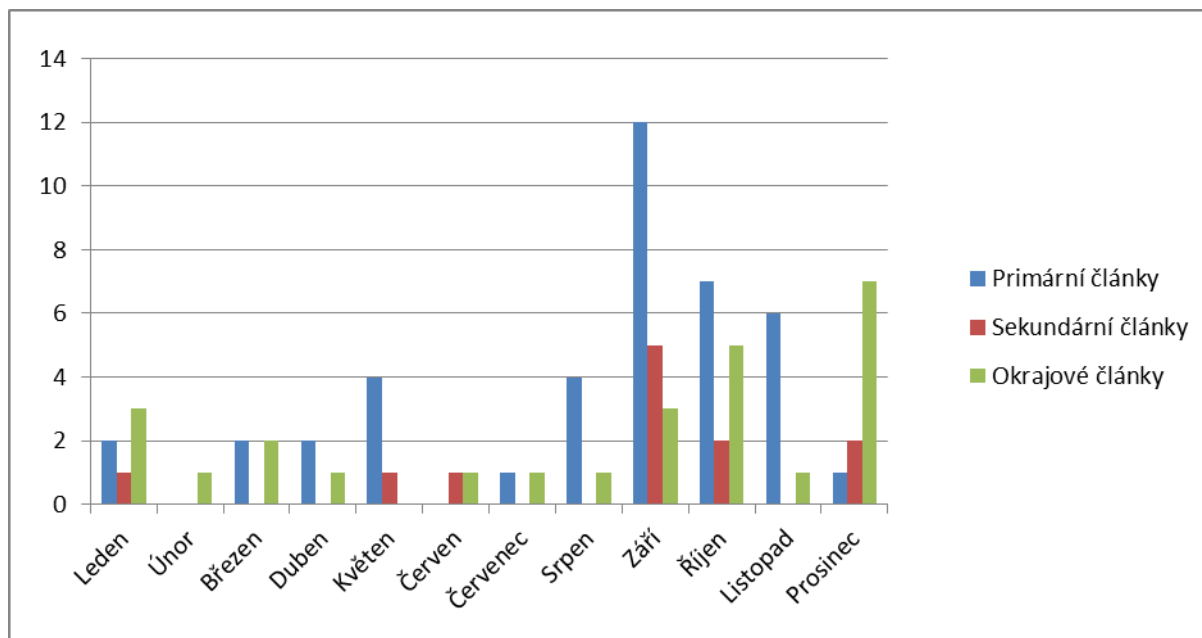
K dalším opatřením inspiruje například Studie Idea pro volby 2017 (Münich, 2017). Ta doporučuje vládě přemýšlet o těchto otázkách: Je současná úroveň učitelských platů v ČR příliš nízká, a pokud ano, jaké vyšší úrovně by měly průměrné učitelské platy dlouhodobě dosahovat? Jakým mechanismem a jakým tempem by se měly platy učitelů zvyšovat? Do jaké míry má být případné výrazné navyšování učitelských platů realizováno paušálně podle let praxe (případně kariérních stupňů) a do jaké míry podle místních podmínek a potřeb z rozhodnutí vedení jednotlivých škol? (s. 23) A mnoho dalších. Jako vodítko pak zmiňuje, že „*věrohodnost společenského závazku by ... posílilo navázání průměrných učitelských platů na platovou úroveň vhodně definované srovnávací skupiny.*“ (s. 3)

6.3 PREZENTACE TÉMATU PLATY UČITELŮ V DENÍKU

V této kapitole je rozebráno, jak podle článků otištěných v MF DNES společnost (potažmo vláda) na nepříznivou situaci učitelů v roce 2017 reagovala. Na grafu 8 vidíme, že téma *platy* se v deníku objevovalo průběžně po celý rok. Velký skok je ale zaznamenán v měsících září, říjnu a listopadu. Tyto měsíce se vyznačovaly i celkově vysokým počtem uveřejněných článků k tématu *učitel*. Předpokládám, že to bylo dáno prioritními body voleb

do poslanecké sněmovny, kde každá strana bojovala za zlepšení situace učitelů, a také tím, že začal nový školní rok, což k psaní o škole a učitelích samo vybízí.

GRAF 5: ČETNOST ČLÁNKŮ S TĚMATEM PLATY V MF DNES V PRŮBĚHU ROKU 2017

V předvolebním období zaznívala z úst politiků konkrétní čísla, ke kterým se upínaly jejich vize. Například ministr školství Stanislav Štech (ČSSD) v červenci komentoval situaci takto: „Za této vlády se platy ve školství zvýšily v průměru o 13,7 procenta, u učitelů to bylo o 14,5 procenta. Kriticky důležité ovšem je, že by se měly zvyšovat rychlejším tempem než platy v jiných profesích. Jinak nárůstu na 130 procent nedosáhneme. Není možné označit za úspěch, když se učitelům přidá 12 procent a ostatním 11.“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 20. 07. 2017, s. 4) V září pak v dalším rozhovoru dodal: „První pokus [o markantní navýšení učitelových platů – pozn. autorky] byl už v době, kdy byla ministryní školství Petra Buzková [2002-2006 – pozn. autorky], bohužel pak výše učitelského platu stagnovala, pohybuje se dlouhodobě kolem 107 procent průměrného platu. Horší je, že nedosahuje ani 60 procent průměrného platu jiných vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců. Je třeba říci, že za této vlády a za ministryně Valachové se od roku 2015 zvýšily platy pedagogických pracovníků o 14,5 procenta, jedná se o jedno z největších navýšení v historii, ale stále nedostatečné... Když přidáte všem deset procent a učitelům jedenáct, nikam se nedostanete. Když se přidává všem, tak té kategorii, o které tvrdíte, že je takto zoufale podfinancována, musíte dát přiměřeně víc.“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 05. 09. 2017, s. 4)

Jeden z dalších článků se zaměřil na stranu ČSSD a uvedl: „*Sobotka (ČSSD) podpoří na jednání vlády s odbory o růstu platů záměr, aby se tarify ve veřejném sektoru zvedly od listopadu o 15 procent učitelům a o deset procent všem ostatním pracovníkům.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, (ČTK), 16. 08. 2017, s. 2)

Celkem přehledně shrnul předvolební plány různých stran článek, který uvedl: „*Letošní volby jsou také první po mnoha letech, kdy se koaliční strany shodují v tom, kolik chtějí učitelům přidat. ČSSD a KDU-ČSL mluví o 130 procentech průměrné mzdy v zemi, hnutí ANO zase o padesátiprocentním zvýšení platů. Ve všech třech případech by si tak učitelé vydělali v průměru víc než 40 tisíc korun měsíčně. V současnosti si podle Pedagogické komory měsíčně přijdou na zhruba 27 tisíc... Pro učitele, kteří by měli pobírat 130 procent průměrné mzdy, by to tak znamenalo 52 tisíc měsíčně. Opozice slibuje opatrněji. ODS mluví o průměrném platu pro učitele 35 tisíc korun, TOP 09 konkrétní číslo nezmiňuje, uvádí však, že učitelé mají patřit k nejlépe placeným státním zaměstnancům.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Leinert, 05. 09. 2017, s. 4)

V článku Souboj lídrů: Co udělají pro školství v kraji? (Souboj..., 16. 09. 2017, s. 18), který vyšel v rámci předvolební debaty, měli lídři hlavních politických stran možnost vyjádřit se k tématu školství. Je patrné, že čím více se volby blížily, tím neurčitější jejich výroky byly. Zde jsou uvedeny části jejich výpovědí:

Miroslav Kalousek TOP 09: Kvalitní učitele do škol nedostanete bez zvýšení platu, proto plánujeme zvýšení prostředků v regionálním školství o 30 miliard.

Jan Skopeček ODS: Kvalitní učitele dostaneme do našich škol tak, že je adekvátně zaplatíme. V současnosti je průměrný plat ve školství pod 30 000 korun. Proto má ODS v programu nárůst platu učitelů na 35 000 korun.

Tomio Okamura SPD: Učitelům je potřeba dát důstojné peníze – na to stát musí vydělat nejen daněmi, ale i zisky ze státních firem a přírodního bohatství.

Stanislav Grospič KSČM: Od roku 1990 byla školská soustava ze strany všech vlád a vládnoucích politických stran trvale podhodnocována. Výsledkem jsou mimo jiné i dnešní platy ve školství. Politika vlády tedy musí směřovat k výraznému zvýšení platů učitelů, ale i občanských pracovníků škol. Jedině tak je možné udržet kvalitní učitele a zaměstnance ve školství.

Jan Hamáček ČSSD: ČSSD rovněž prosadila razantní navýšení platů učitelů. Naposledy před několika dny vláda odsouhlasila růst o 15 procent k prvnímu listopadu. Ani to ale podle mého soudu nestačí a je naší povinností dodržet slib růstu až na 130 procent průměrného platu v zemi.

Ivan Bartoš Piráti: Musíme učitele lépe zaplatit – minimálně na průměr profesí s VŠ vzděláním a se zohledněním životních nákladů v regionech. Potom půjde skutečně učit více než současných 40 procent absolventů.

Andrej Babiš ANO: Kvalitu učitelů zajistíte tím, že zatraktivníte učitelství jako povolání. Je to důležitá a zodpovědná práce a musí být dostatečně ohodnocená.

Dalším tématem byla finanční podpora ze strany města. Na mnoha školách je dnes velký problém sehnat nové učitele a stávající si udržet. Řada měst se proto rozhodla situaci řešit v rámci vlastních možností. Z deníku jsme se dočetli, že například v Praze šlo „na navýšení platů středoškolských kantorů ... z rezervy 300 milionů, zbylá stovka jde městským částem, které je dají mateřským a základním školám ... V průměru by si učitelé díky tomuto navýšení přišli na další dva tisíce korun k výplatě. Nedá se však říct, že by se to týkalo všech, protože o odměnách pro pedagogy rozhodují ředitelé škol. Ani dva tisíce navíc však nevyřeší problém s učitelskými platy. Do průměrného pražského platu budou kantorům nadále asi tři tisíce korun stále scházet.“ (MF DNES, Rubrika: Praha, Lederer, 16. 10. 2017, s. 15) A i pro rok 2018 „Praha ... zvažuje, že ze svého rozpočtu ... vyčlení až 700 milionů korun, které dá na navýšení platu pedagogů na základních a středních školách. Kantori by pak měli o dva tisíce vyšší plat. Jenže rozdíl v platech nemůže podle předsedy magistrátního výboru pro vzdělávání Patrika Nachera (ANO) Praha dorovnávat donekonečna.“ (MF DNES, Rubrika: Praha, Lederer, 07. 11. 2017, s. 15) V hlavním městě se jedná zejména o ten problém, že učitel tam bere jen 88 % toho, co průměrný Pražan.

Podobný systém podpory škol od města začal fungovat i v Ústí nad Labem, kde se radnice „snaží stávající učitele udržet a nové motivovat přídavkem 3 tisíce... Vedení města proto ze svého rozpočtu každému učiteli i zaměstnancům v družinách přidá každý měsíc 3 tisíce korun ve snaze je na škole udržet nebo doplnit stavy novými kantory. Každý tak na výplatní pásce po odvodech najde zhruba 1 900 korun čistého navíc.“ (MF DNES, Rubrika: Severní Čechy, Angermannová, 18. 10. 2017, s. 15) V jiném článku vysvětluje starosta Trutnova, proč je třeba, aby město a kraje začali situaci také řešit: „Kdybychom základním školám nepřispěli na přijetí dalšího pedagoga, museli by na něj ředitelé vzít peníze z balíku pro ostatní učitele,“ upozorňuje Hocke.“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Liberecký, Lubas, 20. 11. 2017, s. 15) A tak by se jejich mzda opět nenavýšila o přislíbenou částku.

K Praze, Ústí a Turnovu se přidal i Královéhradecký kraj, který svou pozornost soustřeďuje především na oblast středního technického vzdělávání. „Do podpory technického školství proto začaly investovat jak kraj, tak i soukromé firmy. Královéhradecký kraj začal

v loňském roce podporovat odborné učitele středních škol vyplácením bonusů k výplatě, aby je ve školství udržel.“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Hradecký, Rambousková, 30. 01. 2017, s. 55)

Jednorázový příspěvek přislíbila i obec Tišice, kde mají dlouhodobě problém sehnat nové kvalifikované učitele: *„Zastupitelé ... odsouhlasili ve školství neobvyklou věc – padesátitisícovou pobídku pro nové učitele. „Přestože tím suplujeme roli státu, žádná velká diskuse v zastupitelstvu o tom nebyla, učitele potřebujeme,“ vysvětluje tišický starosta.“ (MF DNES, Rubrika: Střední Čechy, Votruba, 18. 11. 2017, s. 18)* V článku je dále celkem na rovinu vyjádřen nespokojený názor na aktuální stav platů očima ředitele jedné základní školy – jeho úvaha, kam by takový stav mohl vést: *„Listopadové navýšení tarifů učitelů je sice milé, ale nemůže zamaskovat dlouhodobě podhodnocené platy vysokoškolsky vzdělaných lidí, a už vůbec ne snahu dostat učitelé platy na úroveň 130 % průměrného platu v ČR, jak slíbila vláda,“ upozorňuje Pavel Jelínek... „Klidně se vsadím, že nedojde-li k nějakému razantnímu obratu, někdy kolem roku 2030 bude základní školství ideálním startovním místem pro neúspěšné uchazeče na vysoké školy s čerstvým maturitním vysvědčením nebo výučním listem,“ dodává Jelínek.“ (s. 18)*

Deník dále přinesl zkušenosti učitelů, kteří už ze školství odešli nebo to brzy plánují z důvodů lepšího finančního zajištění: *„Peníze samozřejmě hrají roli. Pokud si chce učitel pořídit rodinu a bydlení, je to jasné. S učitelským platem na hypotéku nedosáhne,“ říká Pavel Bednář, ředitel základní školy v Říčanech. „Bydlíme v bytě, který patří mému tátovi, máme díky tomu nízké náklady na bydlení. Budeme ale potřebovat větší bydlení a na to mi plat učitele stačit nebude,“ vysvětluje student matematicko-fyzikální fakulty a učitel fyziky František Kotmel, proč si možná po dvou letech praxe od příštího roku kariéru učitele rozmyslí. Před dvěma měsíci se mu totiž narodil syn.“ (MF DNES, Rubrika: Titulní strana, Zahradnická & Hrdinová, 12. 10. 2017, s. 1)* Jiná otištěná zkušenost učitele: *„Po patnácti letech za katedrou nosí do kantorské rodiny se dvěma dětmi zhruba 25 tisíc hrubého měsíčně. „Proto mám počítačovou firmu a přitom si dovolím ten luxus, že ještě chodím do školy...“ líčí 37letý kantor Michal.“ (MF DNES, Rubrika: Jižní Čechy, Mlsová, 07. 09. 2017, s. 17)* Anebo zkušenost učitelky z Prahy: *„Plat byl bídný, s necelými osmnácti tisíci jsem to jako samoživitelka nevládala,“ vysvětluje, proč před několika lety ze školství odešla.“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Zahradnická & Hrdinová, 12. 10. 2017, s. 3)*

6.4 DOPAD MEDIÁLNÍ KAMPAŇE A POLITICKÝCH ZMĚN NA PLATY UČITELŮ

Zda byla velká volební i mediální kampaň zacílená na platy učitelů přínosná, může čtenář posoudit na základě srovnání platů před a po, poskytnutého v tabulce 5. V roce 2017 činila průměrná mzda ve vzdělávání 28 416 Kč (96 % tehdejší průměrné mzdy). Na konci roku 2018 byla průměrná mzda v ČR 31 885 Kč. Průměrná hrubá měsíční mzda na přepočtené počty zaměstnanců v oblasti vzdělávání byla v té době 31 393 Kč (tj. 98 % průměrné hrubé mzdy). (ČSÚ, 2019, 08/03) Vidíme, že zde nebyl žádný výrazný procentuální nárůst ve srovnání k celorepublikovému průměru. Nové platové tabulky zavedené od 1. 11. 2017 tedy učitelům v následujícím roce žádné zlepšení nepřinesly a sotva zvládly dorovnat nárůst v jiných oblastech. Podíváme-li se na platové tabulky platné od 1. 11. 2017 podrobněji a k porovnání vezmeme 12. platovou třídu, zjistíme, že plat začínajícího učitele byl 26 020 Kč. Podle předchozích platných tabulek, kde měl stejný začínající učitel 22 620 Kč (Česká škola, 2017, 26/09), si tedy polepšil o 15 %, které byly vládou slíbené (pokud nebereme v úvahu inflaci a nárůst celorepublikové průměrné mzdy).

Podle tabulek, které platí od 1. 1. 2019, pobírá začínající učitel 12. platové třídy 28 630 Kč. Je zde tedy vidět kontinuální nárůst, nicméně stále je plat učitele pod celorepublikovým průměrem. I učitel, který má odpracováno již 20 let a spadá tak do 5. kategorie 12. platové třídy, získá „jen“ 33 640 Kč (Kupní síla, 2019, 04/01), což pedagogickým pracovníkům nedává přílišné naděje, že velké politické sliby - zvýšit průměrný plat učitelů na 130 % hrubé mzdy – by se v dohledné době staly realitou. *„Jak ukázala analýza think-tanku IDEA, k nominálnímu navýšení sice došlo, ale v relaci k platům dalších vysokoškolsky vzdělaných lidí nula od nuly pošla.“* (MF DNES, Rubrika: Názory, Kartous, 04. 09. 2017, s. 10)

TABULKA 5: VÝVOJ VÝŠE PLATŮ UČITELŮ V POROVNÁNÍ S CELOREPUBLIKOVÝM PRŮMĚREM A PRŮMĚREM VŠECH ZAMĚSTNANCŮ V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ

Rok	Průměrná hrubá mzda v ČR (ČSÚ)	Průměrný plat zaměstnance v oblasti vzdělávání (ČSÚ)	Tabulkový plat začínajícího učitele ¹⁴ (online: Kupní síla)	Tabulkový plat učitele s 20 lety praxe ¹⁵ (online: Kupní síla)
Rok 2016	27 589 Kč	26 732 Kč	21 530 Kč	27 250 Kč
Rok 2017	29 504 Kč	28 416 Kč	22 620 Kč	26 590 Kč
Rok 2018	31 885 Kč	31 393 Kč	26 020 Kč	30 580 Kč
Rok 2019	(data nejsou k dispozici)	(data nejsou k dispozici)	28 630 Kč	33 640 Kč

Podobná situace nastala i v roce 2016, jak již bylo zmíněno výše. „*Tehdejší ministryně Kateřina Valachová (ČSSD) se zapřísahala, že tentokrát peníze k učitelům opravdu doputují v plné výši. Vláda slíbila o šest procent navýšit základní plat a k tomu přidat další dvě procenta na pohyblivou složku. Po roce je ministerstvo spokojené, učitelé jsou přitom znovu zklamaní. Reálně průměrný plat v prvním pololetí letošního roku vzrostl o necelých šest procent.*“ (MF DNES, Rubrika: Titulní strana, Hrdinová & Zahradnická, 05. 10. 2017, s. 1) Z tabulky 5, kde jsou srovnávány platy učitelů, vidíme, že po roce 2018 se situace nijak výrazně nezlepšila, a to i navzdory skutečnosti, že učitelé veřejně protestovali, a v září 2018 dokonce vstoupili do stávkové pohotovosti.

Tlak na prudké zvýšení platů samozřejmě vyvolalo i nesouhlasné reakce. Svůj názor vyjádřil například jeden z rodičů takto: „*Nechci globalizovat, ale minimálně základní škola, kterou navštěvuje dcera, to je dům plný "odborníků". (...) Proti zvyšování platů učitelů nemám žádné výhrady, ovšem proti plošnému zvyšování ano a nesmírné. Podmínil bych ho složením mezinárodně uznávaných akreditací a zkoušek v daném učebním oboru.* — Petr Pažout“ (MF DNES, Rubrika: Názory, Pažout, 06. 09. 2017, s. 11) A i odborníci připouští, že

¹⁴ Je zde míněna 1. kategorie 12. platové třídy, která zahrnuje učitele ZŠ a SŠ, kteří tvoří největší část profesní skupiny.

¹⁵ Je zde míněna 5. kategorie 12. platové třídy, která zahrnuje učitele ZŠ a SŠ, kteří tvoří největší část profesní skupiny.

jednotné platy se pro učitelskou profesi nehodí. Učitelka z obce Štěstí řekla: „*Vím, že spousta lidí říká, co by učitelé chtěli. Ve dvě jsou doma, mají tři měsíce prázdnin. Ano, jsou učitelé, kteří to tak mají. Na druhou stranu systém jim to umožňuje... Když to děláte tímto stylem, používáte stejné přípravy na hodinu jako před deseti lety, nic nového nezkoušíte, jste opravdu ve dvě doma a tím to končí. V takovém případě je plat vlastně dobrý. Ale pokud tu práci děláte tak, jak by se dělat měla, je to málo.*“ (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Hrdinová, 28. 11. 2017, s. 10) Podobné námitky slýchá ředitel z Teplíc „*My učitelé jsme již otráveni, jak nás neustále hodnotí laická veřejnost. Jako by každý, kdo chodil na základku, věděl, co práce učitele obnáší. Slýcháme: ‚Kolik by chtěli? Mají pořád prázdniny a ve dvanáct jdou domů.‘*“ (MF DNES, Rubrika: Severní Čechy, Příbyl, 04. 09. 2017, s. 13) Politička Klára Dostálová přitakala: „*Kvalitní učitel, který se na hodiny poctivě připravuje a dětem dává vše, nemůže být přeci placen stejně jako lajdák. Je to jako v každé jiné práci. (...) Odměňování podle výsledků je zatím těžko měřitelné, neboť neexistují jednotná hodnoticí kritéria.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Hradecký, Rambousková & Záleský, 10. 10. 2017, s. 15) A tak další úkol, který by si vláda ve spolupráci s pedagogickými odborníky měla stanovit, je vytvořit k základnímu platu systém odměn, který bude hodnotit právě individuální přístup jednotlivých vyučujících. V současnosti sice jsou odměny v kompetenci ředitelů, kteří mohou disponovat s určitým balíkem peněz, ale „*krajský radní pro školství Bohumil Bernášek ... připustil, že i přes osmiprocentní nárůst mezd si na některých školách učitelé zatím výrazně nepolepšili... Kvalitu učitelů však mohou školy ocenit především osobními příplatky a odměnami, jenže na ně se občas peněz nedostává.*“ (MF DNES, Rubrika: Příloha – Zaměstnavatelé, Hejtmánek, 25. 05. 2017, s. 68)

6.5 SHRnutí

Z rozboru tématu *platy učitelů* v deníku je zřejmé, že tento námět je velmi frekventovaný. K problematice mají možnost vyjádřit se jak odborníci, tak široká veřejnost. Převládá negativní názor na současnou situaci. Mnoha politikům, ředitelům, učitelům i dalším (např. ekonomům, rodičům...) připadá výše učitelských platů neadekvátní vůči požadovaným nárokům na profesi a vůči jejímu významu pro společnost. S ohledem na zatraktivnění profese pro budoucí generace absolventů se většinová společnost shoduje na potřebě markantního navýšení učitelských platů. Intenzita článků založených na myšlence, že je potřeba učitelům platy zvýšit, může ve veřejnosti vyvolávat i pocit, že učitelům se přidává dlouhodobě a jejich nároky na další navýšení platů jsou tak přehnané. Zřídka kdy má čtenář možnost vidět srovnání skutečné výše učitelských platů s jinými profesemi, a tak může nabýt

zkresleného dojmu, že učitelské platy jsou opravdu vysoké. V deníku zaznělo také mnoho kritiky na způsob odměňování učitelů – tedy fixní tabulkové platy, kde plat roste s počtem odpracovaných let, nikoli s kvalitou učitele. Z několika otištěných komentářů bylo ale patrné, že sami učitelé nevědí, jakým způsobem by měl tzv. kariérní řád vypadat, aby byl spravedlivý.

Tuto kapitolu uzavřu myšlenkou z dalšího publikovaného článku: „*Ani plat na úrovni 130 procent průměrného příjmu, který ordinují jako recept na léčbu problémů ve školství politické strany, nestačí. Právě Karlovarsko, kde je učitelský plat ve srovnání s platem průměrným nejvyšší, patří k regionům, kde učitelé chybějí nejvíce.*“ (MF DNES, Rubrika: Titulní strana, Hrdinová & Zahradnická, 05. 10. 2017, s. 1) Jedním z dalších kroků by tedy mohla být otázka osobního ohodnocení a motivace k lepší práci, aby vymizely situace jako například tyto: „*Některé kolegyně chodily domů ve dvě a stěžovaly si, kolik toho mají, já jsem seděla nad sešity a přípravami do noci a brala jsem stejně. Osobní ohodnocení a odměna nula, podpora ze strany vedení také nulová,‘ vzpomíná bývalá učitelka. (...) ,Výše platu je daná věkovým automatem, učitel, který skončí v jednu, dostane stejně vysoký plat jako učitel, který tráví večery přípravami, systém neumí ocenit kvalitu,‘ souhlasí Spilková.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Zahradnická & Hrdinová, 12. 10. 2017, s. 3) „*Věkový automat pro navyšování platů rozhodně není motivující... Nemohu se zbavit hořkého pocitu z dob minulých, jejichž důsledkem je i špatné existenční postavení učitelů seniorů. Z učitelské praxe majetky nikdy nevznikaly, ale je tristní, když učitel senior, celoživotně závislý svou profesí na kultuře, váhá nad zakoupením vstupenky do divadel. Jsem přesvědčená, že budou-li na školách všech úrovní učitelé se společenskou prestiží vybudovanou jejich kvalitní prací, která bude dobře zaplacená, nebudou existovat školy, které to "neumějí".* — PhDr. Alena Odehnalová, Brno“ (MF DNES, Rubrika: Názory, Odehnalová, 16. 09. 2017, s. 10)

7 TÉMA: OCENĚNÍ UČITELŮ / UČITELSKÁ PRESTIŽ

Téma *prestiž učitelů* je dlouhodobě nejdiskutovanějším tématem. Jak jsem už uvedla v předchozích kapitolách, nízká atraktivita učitelského zaměstnání vede k malému zájmu o studium učitelství, často bývá studium pedagogické fakulty pro uchazeče pouze druhou volbou a většina absolventů do školy po studiích nezamíří. V roce 2017 se téma *prestiže* často skloňovalo v souvislosti s nedostatečným finančním ohodnocením učitelů. V této kapitole rozebírám, co říkají různé studie a odborná literatura k postavení učitelů v ČR a jak bylo toto téma probíráno v příspěvcích deníku.

7.1 SOUČASNÉ POSTAVENÍ UČITELŮ

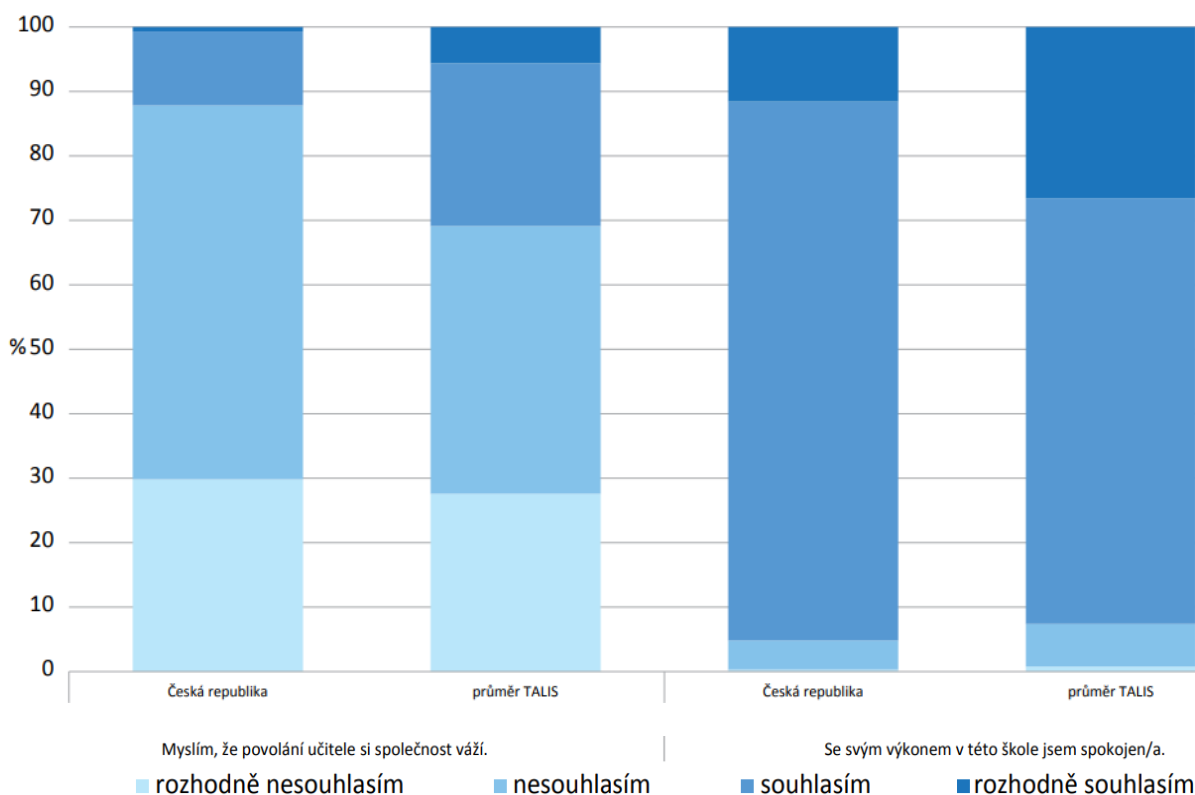
Studie, která již byla zmíněna v úvodu (Tuček, 2016), prokázala, že učitelé se dlouhodobě drží na jedné z předních příček profesní prestiže. Existuje ale patrný rozdíl mezi tím, jak učitele vnímá široká veřejnost, a tím, jak na sebe pohlíží oni sami. K této problematice se vyjádřil například profesor Průcha: „Povolání učitele je českou veřejností hodnoceno jako vysoce prestižní, tedy vážené: V české škále prestiže povolání (Tuček & Machonin, 1993) se umístil ‚vysokoškolský učitel‘ (docent, profesor) na 3. místě a ‚učitel základní školy‘ na 7. místě v žebříčku sedmdesáti hodnocených povolání. Také některé pozdější sociologické výzkumy nasvědčují tomu, že učitelská profese si udržuje poměrně vysokou prestiž. Je to zřejmě dáno tím, že jak odborníci, tak veřejnost řadí povolání učitele k těm, která se vyznačují vysokou složitostí práce, náročností na vysokou kvalifikaci... Sami učitelé jsou spíše skeptičtí v hodnocení prestiže své profese, což je možná i jedním z faktorů rozhodujících o tom, že někteří učitelé opouštějí své povolání a věnují se jinému.“ (Průcha, 2002, s. 30) Průcha také naznačuje některé důvody, které za nízkým sebehodnocením učitelů stojí: „Jde především o reakci na nízké platové hodnocení, zejména ve srovnání s méně náročnými povoláními i s profesemi vyžadujícími vysokoškolskou kvalifikaci.“ (s. 30) Tento problém byl už důkladně rozebrán v předchozí kapitole. „K důvodům nižšího profesního sebevědomí dále patří:

- zdánlivě snazší studium učitelství (a názory o nízké úrovni pedagogických fakult);
- vysoký stupeň feminizace učitelstva;
- osobní zkušenosti z kontaktů mezi konkrétními učiteli a rodiči;

- neexistence objektivních kritérií pro posuzování efektů práce učitelů a s tím spjatá mnohdy nekvalifikovaná hodnocení zvnějšku (úředníci, rodiče, masová média).“ (Průcha, 2002, s. 30–31)

K učitelské prestiži se vyjádřil i Urbánek v knize *Vybrané problémy učitelské profese – Aktuální analýza*: „Některá publikovaná šetření a srovnávací studie upozorňují např. na nevýznamně vyjadřovanou stavovskou hrdost českých učitelů (Vacek, 1999, s. 109). Ve srovnání s jejich zahraničními kolegy je nápadná nízká úroveň profesního sebevědomí (Seebauer, 1997, s. 177–9) a vnímání vlastní prestiže povolání. (...) Absolutně nejnižší prestiž učitelů základních škol byla z dvaceti šetřených zemí vykazována právě v ČR.“ (Urbánek, 2005, s. 43, 56) Z nejnovějších zdrojů můžeme uvést Národní zprávu České školní inspekce (dále jen TALIS 2013), která uvedla podobná zjištění. „Z průměrného výsledku za všechny země zapojené do šetření TALIS 2013 lze usuzovat, že si většina učitelů nemyslí, že by si společnost povolání učitele vážila (69 %), přičemž v ČR jsou učitelé v tomto ohledu ještě skeptičtější (88 %).“ (Kašparová, Boudová, Ševců & Soukup, 2013, s. 62) Výsledky šetření ukazuje graf 9 (s. 61).

GRAF 6: SPOKOJENOST UČITELŮ SE SVÝM VÝKONEM VE ŠKOLE A S POSTOJEM VEŘEJNOSTI K UČITELŮM

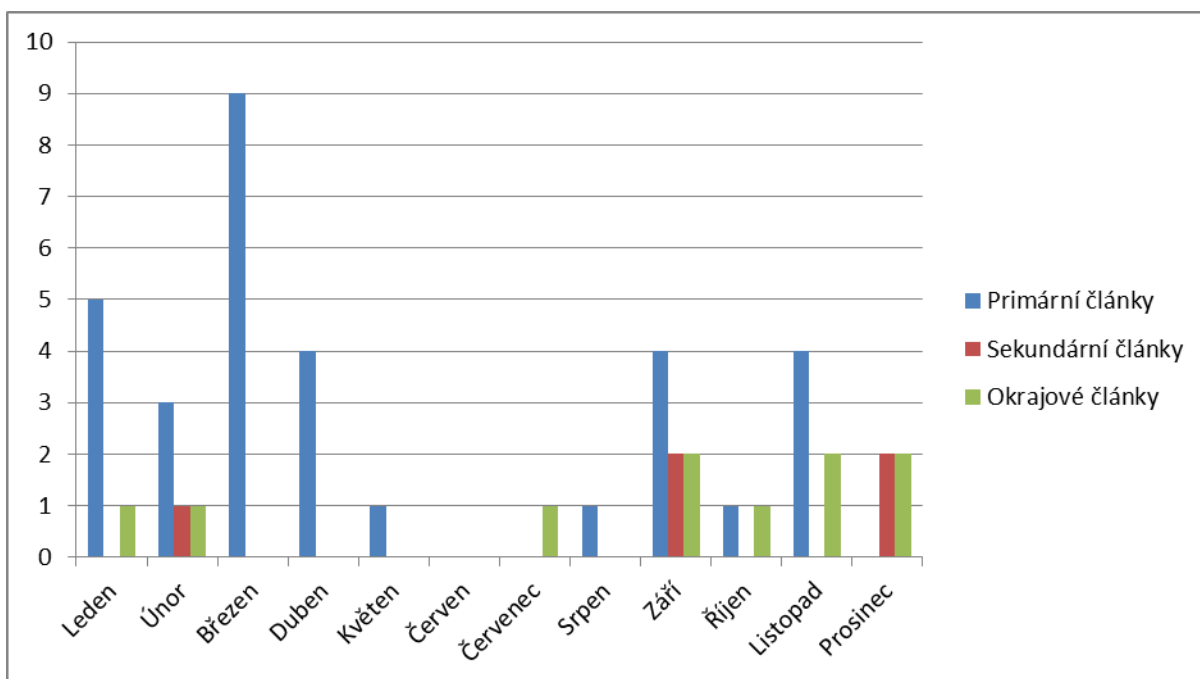

ZDROJ:TALIS 2013

V roce 2002 dospěly autorky Šed'ová a Kunzová ve své práci k závěru, že „učitelé a studenti jsou v médiích jen zřídka pochváleni (v televizi Učitelé 0 %, Studenti 6 % pozitivního hodnocení!). Figurují zde vesměs jako ti, kteří se dopouštějí přestupků a mají nízkou společenskou prestiž. V tomto směru mediální obraz zřetelně deformuje realitu.“ (Kunzová & Šed'ová, 2002, s. 108–109) Zde vidíme velký rozpor mezi výsledky oficiálních šetření, které zmiňuje Průcha, a názorem společnosti vyjadřovaným v médiích. Jak ukáže tato kapitola, v článcích z MF DNES za rok 2017 vyjadřujících se k tomuto tématu byl také patrný rozpor, a to především kvůli tomu, že ačkoli byl čtenář informován o mnoha oceněních, kterých se učitelům dostalo, dočetl se zároveň o názorech učitelů, politiků i laiků, kteří si stále nemyslí, že by prestiž učitelství byla dostačující.

Téma prestiže povolání a jeho docenění se v deníku objevovalo takřka kontinuálně po dobu celého roku. Na grafu 10 vidíme, v jakých měsících bylo otištěno kolik článků s touto tematikou. Zcela převažují články hlavní, což souvisí s jejich obsahy – většinou se jednalo o zprávu o ocenění pedagoga v rámci soutěže Zlatý Ámos (nejčastější námět článků) nebo šlo o jiné ocenění. Málokdy se učitelé, redaktori či široká veřejnost v deníku vyjadřovali k prestiži povolání jako takového. Jelikož negativních konstatování bylo méně, převládají články pozitivní, a tak celkový obraz o práci učitelů může vyznívat pozitivně, váženě a doceněně.

GRAF 7: ČETNOST ČLÁNKŮ S TÉMATEM OCENĚNÍ UČITELŮ / UČITELSKÁ PRESTIŽ V MF DNES V PRŮBĚHU ROKU 2017

7.2 PREZENTACE TÉMATU OCENĚNÍ UČITELŮ / UČITELSKÁ PRESTIŽ V DENÍKU

7.2.1 SOUTĚŽ ZLATÝ ÁMOS

Soutěž Zlatý Ámos je aktuálně největší a nejznámější soutěž pro učitele, která má cíl odměnit je za jejich práci. První ročník se konal ve školním roce 1993/1994. Dle pravidel smí své oblíbené učitele navrhnout pouze žáci (tedy skupina, od které ocenění učitele pravděpodobně nejvíce potěší). Z příspěvků v deníku je patrné, že děti na svých učitelích nejvíce oceňují přátelský přístup a vykonávání činností nad rámec svých povinností (např. vedení kroužků, plánování exkurzí, inovování ve výuce apod.). Nejprve proběhla v lednu regionální kola, o jejichž výsledcích deník informoval. Vítězi bylo vždy věnováno dostatek prostoru, čtenář tak byl seznámen s jeho osobnostními kvalitami a důvody, proč si vítězství zasloužil. Celkem bylo nominováno 55 učitelů.

Příklady zpráv o průběhu soutěže Zlatý Ámos:

V prvním článku vydanému k soutěži Zlatý Ámos (MF DNES, Rubrika: Střední Čechy, (eza), 20. 01. 2017, s. 13) se dočteme, že v Středočeském kraji se stal „nejoblíbenějším učitelem ... učitel 1. stupně Miroslav Procházka. (...) Na školním výletě ... žákům zkontroloval batohy a přitom zjistil, že si s sebou někteří vzali učení. A aby to nemuseli táhnout, vzal si je na sebe on.“ Ačkoli by takové jednání někdo mohl hodnotit jako vcelku běžné, pro malé děti může mít zájem o ně a touha pomoci jim až takový dopad, že za to svého učitele chtějí odměnit výhrou v celorepublikové soutěži. V semifinále pak soutěžil třeba učitel Pavel Novák, který „si získává přízeň žáků například tím, že se věnuje atraktivnímu pohybovému programu“. (MF DNES, Rubrika: Kraj Pardubický, (jah), 11. 02. 2017, s. 18) Na těchto příkladech vidíme, že ve srovnání s jinými učiteli není práce nominovaných učitelů výrazně odlišná, ale jde spíše o to, že na ně jejich okolí pozitivně reaguje a dává najevo ocenění pro jejich práci a přístup formou nominace. Podobný případ je vítězka jihomoravského kraje Alena Kocourková, pro kterou děti složily básničku „Príma [úča] z Domanína“. „Odměnou je pro ni také odezva žáků. ‚Paní učitelka pro nás pořád něco chystá, třeba v tomto školním roce jsme už byli dvakrát v Praze, ‘ oceňují její přístup pářáci.“ Svým žákům „mnohdy věnuje také velkou část svého volného času. ‚Kromě výuky vedu například turistický kroužek, takže o víkendů vezmu přítele, malý autobus a vyrážíme třeba na chatu.“ (MF DNES, Rubrika: Brno a jižní Morava, Muselíková, 26. 01. 2017, s. 17)

Některé zprávy pouze informovaly o konání soutěže, aniž by se podrobněji věnovaly jejímu obsahu. Například krátká zpráva: „*Titul Zlatý Ámos pro nejoblíbenějšího učitele v Česku získal učitel češtiny a angličtiny Lukáš Lis... Lise, který vyhrál i hlasování na internetu, korunovala ministryně školství Kateřina Valachová.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, (ČTK), 25. 03. 2017, s. 3) Nebo: „*O titul pro nejoblíbenějšího učitele Zlatý Ámos 2017 se utkají v šestici finalistů i dva Jihočeši ... O Zlatého Ámose budou kantoři bojovat i v týmu se svými žáky. Čeká je několik soutěžních úkolů – pedagogové musí svým samostatným vystoupením zaujmout porotu a diváky, poté předvedou společnou scénku se svými žáky.*“ (MF DNES, Rubrika: Jižní Čechy, (lim), 03. 03. 2017, s. 13) Další velmi krátká, čistě informativní zpráva: „*V soutěži Zlatý Ámos uspěl učitel chemie Vladimír Šmahaj z hradčanského Gymnázia Jana Keplera. Na úplný titul sice dosáhl učitel Lukáš Lis ze základní školy Soběslav, Šmahaj ale uspěl jako nejoblíbenější chemikář.*“ (MF DNES, Rubrika Praha, (ČTK), 25. 03. 2017, s. 18) Zprávy tohoto typu pravděpodobně nijak významně neovlivňují názor čtenáře na postavení učitelů ve společnosti, nicméně se zájmem si to možná přečtou ti, kteří dotyčného učitele nebo jeho školu znají.

Ke konci roku se také začaly objevovat vybidky k podání nových nominací do dalšího ročníku soutěže. Opět ve formě krátkých informativních zpráv, např.: „*Až do konce roku mohou žáci základních a středních škol v kraji nominovat své oblíbené učitele fyziky do ankety ČEZ Ámos. Vítěz nezíská jen ocenění, ale také 200 tisíc korun, za které si jeho škola může vybavit učebnu přírodovědných či technických oborů.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Hradecký, (ram), 06. 11. 2017, s. 14) Oceňuji, že zde autoři uvedli, jak má učitel s výhrou naložit. Pokud by si totiž čtenář myslel, že učitel si může výhru ponechat, mohlo by to v lidech vyvolat závistivé pocity.

Rozhovor s celkovým vítězem

Po vyhlášení soutěže udělala MF DNES rozhovor s celkovým vítězem a přinesla pro učitele velmi pozitivně vyznívající článek (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Hrdinová, 29. 03. 2017, s. 10), který podrobně líčí názory učitele na vnímání vlastního postavení, na vnímání učitelské prestiže očima veřejnosti a přináší další podrobnosti k tomu, co učitelé vnímají jako ocenění za svou práci. Jelikož je tento článek nejvíce výmluvným textem k tomuto tématu za celý rok, jeho plné znění je k dohledání v příloze pod číslem 6.

Už samotný název článku nesl pozitivní myšlenku: „*Na učitele se lidé už dívají lépe než před lety*“ Lis přiznal, že studium pedagogické fakulty pro něj byla až druhá volba a že „*ještě před promócí jsem nevěděl, jestli tuhle práci chci dělat*“. Podotkl ale, že „*jen pár dní*

stačilo k tomu, aby se do učitelské práce zamiloval, a to se ani po devíti letech nezměnilo. „Chytl mě to, nedokážu si představit, že bych dělal něco jiného,“ říká. “ K vítězství v soutěži řekl: „Nadšení mých žáků málem zbouralo konferenční sál pražského hotelu Olšanka. Je to hlavně jejich vítězství ... Byl jsem dojatý, hlavně protože do toho děti daly tolik práce a času. Možná to bude znít hloupě, ale mám větší radost z toho, jak jsou nadšení, než ze samotného vítězství. (...) Kdybych neměl šikovné děti, nevyhrál bych. Ono kdybych neměl šikovné děti, nejspíš bych vůbec neučil. Určitě bych nezůstával ve škole, kdyby se mi učení znechutilo.“

Samotná redaktorka v rozhovoru kladla otázky, které by jej mohly ovlivnit negativním směrem, např.: „Právě to se ale o učitelích často tvrdí, že neučí s nadšením, že tu práci vlastně nechtějí dělat. Jak to vidíte vy? Takže vy nepatříte mezi učitele, kteří si stěžují na to, že v nich rodiče žáků mírně řečeno nevidí partnera? Ptám se, protože když se řekne učitel, téměř vždycky se o této profesi mluví jako o profesi, které se dlouhodobě ubližuje, třeba v souvislosti s platy. V souvislosti s platy se hodně často mluví o tom, že učitelé ztrácejí respekt. Nejen u dětí, ale i u jejich rodičů. Vnímáte to tak? Co vám tedy nejvíc vadí na tom, jak dnes školství funguje?“ Nicméně Lis ve svých odpovědích zachoval neutrální tón a například na palčivou otázku ohledně učitelských platů odpověděl: „Z vysokoškolských profesí jsme nejhůře ohodnocení. To se nám samozřejmě nemůže líbit, ale pokud mluvím jen já sám za sebe, to co dělám, nedělám kvůli penězům nebo dalším výhodám. Dělán to, protože mě to ve třídě s dětmi baví. Neříkám, že platy neřeším, ale není to pro mě nejdůležitější.“

Když se redaktorka zeptala na doceňování učitelů obecně a otázka zněla: „V souvislosti s platy se hodně často mluví o tom, že učitelé ztrácejí respekt. Nejen u dětí, ale i u jejich rodičů. Vnímáte to tak?“, Lis odpověděl s pozitivním přesvědčením: „Myslím, že se na učitele poslední dobou nahlíží o něco lépe než dříve. Už jsme za zlomem, kdy povolání učitele bylo v očích veřejnosti asi to nejpodřadnější. My sami se musíme snažit, aby to bylo ještě lepší. A čím to bude lepší, tím víc lidí se na pedagogické fakulty bude hlásit. I s ideály, ne jako já, protože se nedostali jinam.“ K rodičům dodal: „Já mám už devět let na rodiče štěstí. Snažím se děti opravdu něco naučit a ještě je to naučit tak, aby i do těch hodin chodily rády.“

Kdybych měla shrnout hlavní body tohoto rozhovoru, tak na příkladu „nejlepšího učitele roku“ dojdou k závěru, že učitel, který svou práci dělá dobře, je pokorný a své žáky bere jako partnery. Neučí kvůli postavení nebo zbohatnutí, ale proto, že ho tato práce naplňuje. Oceněním je pro něj především dobrý vztah s dětmi. Aby se zlepšilo celkově

postavení učitelů, je třeba, aby se zkvalitnil výběr už na samotné studium pedagogických fakult.

Jelikož Lukáš Lis pochází z jižních Čech, vyšel o něm článek i v mutaci Jižní Čechy (MF DNES, Rubrika: Jižní Čechy, Musil, 29. 04. 2017, s. 18), kde se navíc dočteme dětské vyznání: „*Pan učitel je citlivý. Když žáka něco trápí, nebo naopak těší, hned to pozná a snaží se případně pomoci. Je také milý a velmi poctivý, vždy dodrží své slovo. Nejvíce se nám líbí, že dokáže být přísný, ale přesto je v hodině zábava a nenudíme se.*“ Autor na konto Lisovy výhry dodává: „*To vše ... ukazuje, že učitelské povolání je pro společnost důležité a dobří učitelé existují.*“ Všechny tyto zprávy prezentují učitelské povolání jako docenované.

7.2.2 DALŠÍ OCENĚNÍ PRO UČITELE

Stále častějším jevem je **oceňování učitelů městy**. Například v Rožnově se už čtrnáct let pořádá anketa Pedagog roku, přičemž předání cen se koná na Den učitelů. Hlasuje se tam ve třech kategoriích: „*nejlepší začínající pedagog, výrazná pedagogická osobnost roku a také vybraný člověk s celoživotním přínosem školství.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Zlínský, (vm), 01. 02. 2017, s. 16) V Praze zase rozdávají Cenu bratří Čapků, kterou v roce 2017 získalo 10 učitelů. „*Udílením této ceny chceme dát školám, a zejména jednotlivým pedagogům najevo, že si jejich práce nesmírně vážíme. Věříme, že k prestiži a potažmo i práci učitelů přispěje i složení poroty, která bude ty nejlepší učitele vybírat,*“ vysvětlil radní městské části pro školství Ondřej Počarovský. (MF DNES, Rubrika: Praha, (et), 09. 02. 2017, s. 19) Ve Zlíně zavedl magistrát v roce 2017 nové ocenění, které odměňuje učitele za jejich dobrou práci. Na rozdíl od soutěže Zlatý Ámos zde „*návrhy mohou podávat se souhlasem nominovaných ředitelů, každá škola nominuje jen jednoho kandidáta.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Zlínský, (vm), 02. 11. 2017, s. 16)

Deník také informoval například o učiteli Josefu Matějkovi, který „*je jedenáctý občan Lán, který převzal ocenění za významný, nezištný a dlouholetý přínos k rozvoji obce.*“ Dle článku se už „*od prvních let učitelování ... projevila jeho touha dát nejen dětem, ale i sousedům ze sebe víc, než by se od něj očekávalo... Josef Matějka děti nejen učil, na několika kroužcích jim věnoval i tisíce hodin svého volného času... To z jeho popudu vznikl v obci atletický areál, na jehož stavbě sám strávil dlouhé hodiny.*“ Jeho žáci na něj dodnes vzpomínají. Jeden z nich pro deník napsal: „*Je to osobnost vskutku renesanční. Náš úžasný učitel nás toho naučil skutečně moc a rozhodně nejen dle školských osnov. I ve svém volném čase rozvíjel naši všestrannost, vedl ke sportu i hudbě. Děkujeme.*“ (MF DNES,

Rubrika: Střední Čechy, Havelková, 04. 01. 2017, s. 15) Z tohoto příkladu je vidět, že učitel společností hodnocený jako dobrý se často vyznačuje zapálením pro svou práci, kvůli kterému často vykonává mnoho práce nad rámec svých povinností. Předpokládám, že každá škola by byla ráda, kdyby takového učitele ve svém sboru měla, a tak zprávy o tom, že takoví učitelé ve společnosti existují, mohou vylepšovat celkový obraz o jejich profesi.

Kromě městských cen se také každoročně udělují **celorepublikové ceny**, např. Plaketa Františky Plamínkové, kterou v daném roce (kromě dalších) získala in memoriam šikanovaná učitelka z Třebešína. K tomu ministryně Valachová řekla: „*Ocenění nepatří jen paní učitelce Ludmile Vernerové, ale patří všem učitelům a učitelkám, kteří se setkávají s nerespektem a šikanou a kteří mlčí. Chtěli bychom, abychom do budoucna o šikaně nemlčeli, ale mluvili o ní, a to dokonce i o šikaně učitelů.*“ (MF DNES, Rubrika: Praha, (ČTK), 29. 03. 2017, s. 13) Další ceny se rozdávají na Den učitelů (28. března). Učitelům jsou věnovány z rukou hejtmanů nebo z rukou ministra školství. K této ceně řekl jeden z oceněných učitelů, „*že zažil v souvislosti se svou profesí mnohokrát velikou radost. Asi největší, když se vraceli bývalí žáci a přiváděli do naší školy své děti. Ačkoli je kantorské povolání náročné, Václav Bumbička prý nikdy nelitoval a nechtěl přejít ke klidnější profesi. Když se tak ohlédnu, myslím, že jsem tehdy zvolil dobře, uvažuje.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Plzeňský, Nedvěd, 29. 03. 2017, s. 15) U dalšího oceněného učitele bylo ve zdůvodnění uvedeno: „*Bohumír Mráz stál u zrodu hotelové školy v Teplicích a podílel se na zavádění nového oboru a tvorbě osnov, díky své erudici a zkušenostem vychoval několik generací úspěšných absolventů. Ve školství působil 46 let.*“ (MF DNES, Rubrika: Severní Čechy, (šm), 31. 03. 2017, s. 17) V daném roce vznikla také nová cena Laskavec, u které organizátoři hledají a oceňují „*příběhy neznámých dobrosrdečných lidí, kteří nezištně dělají neobyčejné věci pro své okolí.*“ (Nadace Karla Janečka, dostupné z: <https://www.nadacekj.cz/laskavec/>) Poslední zmíněnou cenou byla celosvětová soutěž Global Teacher Prize, kterou vyhrála učitelka Kopecká z Prahy. „*Vidím děti, ne třídu, říká nejlepší učitelka (...)* Vyhrála i respektem, který projevuje dětem.“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 27. 09. 2017, s. 6) Dále byly udělovány ceny např. za pedagogickou činnost v rámci různých mezinárodních soutěží – např. ve výtvarné soutěži „*Krásná jako kvítka*“, kterou vyhrála škola z Liberce, získala cenu učitelka výtvarné výchovy Skalská. (MF DNES, Rubrika: Kraj Liberecký, (ouš), 22. 09. 2017, s. 15)

Dalším oceněním pro učitele jsou dle příspěvků z deníku **děkovné projevy dětí**. Například na škole v jižních Čechách při předávání vysvědčení měly děti ohodnotit svého učitele. „*Nasázely mi jedničky s hvězdičkou. Moc mě to těší, podotkl Čipera.*“ (MF DNES,

Rubrika: Jižní Čechy, Mlsová, 01. 07. 2017, s. 17) Na škole ve Zlíně zase o Vánocích píše děkovné vzkazy a „...pěkná přání dostávají i učitelé, což je pro nás velká vzpruha,‘ usmívá se autorka nápadu.“ Děti vzkazují „učitelům... – vaše hodiny se mi líbí, jsou zábavné,‘ popisuje kantorka dopisy z minulých let.“ Malé dopisy jsou tak pěkné, že si „pedagožka ... přání od dětí pečlivě schovává.“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Zlínský, (alá), 12. 12. 2017, s. 16)

Mnoho z těchto zpráv bylo rozsahem krátkých, na informace strohých a text byl většinou pouze přejatý z jiného zdroje. Nicméně poukazují na skutečnost, že společnost práci učitelů oceňuje a způsobů, jakými to dělá, je mnoho.

7.2.3 PRESTÍŽ A POSTAVENÍ UČITELŮ OBECNĚ

V člancích, kde se autor či host vyjadřovali k tématu učitelského postavení ve společnosti, najdeme mnoho negativismu, což je zvláštní ve srovnání se zprávami o konkrétních oceněních pro učitele, které zněly tak pozitivně. Celkový obraz z těchto výroků staví učitele spíše do světla nedoceněných chudáků. Uvedu zde pro ukázkou několik výroků, které se na konto prestiže učitelů v deníku objevily.

V článku Paroubkova trapná pomsta českým vysokým školám reagoval autor na výrok Jiřího Paroubka, totiž že: „... není s to si představit, že by [jeho dcera – pozn. autorky] studovala vysokou školu v Česku. Jejich úroveň je prý hrozná, děsivá!“ K tomu autor podotkl: „Úroveň našeho vysokého školství je opravdu leckde (třeba v humanitních oborech) tristní. Ovšem ... jde o urážku učitelů – všech těch, kdo uvěřili slibům vlád ČSSD – ... že nejdůležitější budovou v obci nebude banka, nýbrž škola. Pravda byla a je jiná, rozhodně v základním a středním školství ano.“ (MF DNES, Rubrika: Názory, Příbil, 10. 02. 2017, s. 7)

K názoru, že postavení učitelů není v české společnosti dostatečně ohodnoceno, přitakal i jeden z oceněných učitelů: „Václav Bumbička vnímá, že v posledních desetiletích kantorská profese není ve společnosti příliš respektovaná. ‚Učitel není takovou autoritou, jako býval v minulosti. Autoritu si samozřejmě každý buduje sám. Ale vnímání učitele ze strany žáků i jejich rodičů tomu příliš nepomáhá,‘ konstatoval.“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Plzeňský, Nedvěd, 29. 03. 2017, s. 15) Vítězka jednoho kola Ámose byla stejného názoru: „Mám pocit, že k pedagogům se dříve více vzhlíželo, teď si jich rodiče tolik neváží. Zlatý Ámos je pro nás hezké zadostiučinění.“ K problematice vztahů mezi rodiči, žáky a učiteli se u příležitosti vyhlašování Ámose vyjádřil i školský ombudsman: „Z obhajob bylo znát, jak si děti svých učitelů váží a jak bezvadně funguje spolupráce rodiče, učitele a žáků. To je něco

jiného, než co poznávám jako ombudsman.“(MF DNES, Rubrika: Střední Čechy, (eza), 20. 01. 2017, s. 13)

Dle lidí z oboru učitelství také situace není příznivá. Jedna učitelka v rozhovoru uvedla: *„Co se týče zkušeností ostatních kolegů, překvapilo mě, že jen málokde jsou učitelé spokojeni. (...) Většinou si kolegové stěžovali na to, že nemají takovou prestiž, jakou by si zasloužili. Takže to není jen problém Česka, ale i mnoha dalších zemí. Ten vesmírný program byl příjemný právě v tom, že ti, co se nám během něj věnovali, nám dávali najevo, jak je učitelské povolání důležité, což člověk v běžném životě bohužel moc nezažije.*“ (MF DNES, Rubrika: Praha, Bajtler, 08. 08. 2017, s. 17) Jiná učitelka řekla: *„Co mi chybí, to je společenská prestiž, a tím nemyslím nutně prestiž vyjádřenou výší platu. Nám učitelům chybí společenské uznání. Když řekneme, čím se živíme, spíš nám to na společenském kreditu ubírá... Možná bych změnila kritéria pro přijetí na pedagogické fakulty. Aby to nebylo řešení z nouze, ale výběrová škola, na kterou se dostanou jen výjimeční lidé.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 27. 09. 2017, s. 6) *„Za negativní jev považuji i to, že klesá prestiž vysokoškolských učitelů. Ten, který sice výborně učí, ale nemá tolik výzkumných projektů, je vnímán jako někdo, kdo škole nepřináší prostředky,*“ konstatoval rektor ZČU. (MF DNES, Rubrika: Kraj Karlovarský, Němcová, 16. 11. 2017, s. 20)

Podle některých osobností ČR je stále potřeba na zvyšování prestiže učitelů pracovat. *„Učitelskému povolání se musí dát prestiž, aby tam směřovali nejchytřejší lidé. Ted' tam nesměřují ti nejchytřejší. Naši učitelé jsou nejhůře placení v EU,*“ řekl Marek Hilšer. (MF DNES, Rubrika: Z domova, Pokorný, 07. 11. 2017, s. 3) *„Budoucnost společnosti je prostě závislá na kvalitě učitelů. Musíme nalít peníze do učitelské branže a tu profesi co nejvíce zatraktivnit... Nechci říct, že bychom neměli učitele, kteří dělají fantastickou práci, ale je potřeba přitáhnout ještě více kreativních lidí s elánem a nedopustit, aby je ta profese semlela,*“ řekl odborný asistent z ČVUT. (MF DNES, Rubrika: Praha, Bajtler, 22. 02. 2017, s. 14) *„Zajímavou školu dělají zajímaví učitelé. My neumíme učit líp než oni, ale umíme vydělat peníze. Rozhodli jsme se proto, že jim každý měsíc dáme pár tisíc jako poděkování,*“ řekl ředitel firmy z Červeného Kostelce. (MF DNES, Rubrika: Kraj Hradecký, Rambousková, 30. 01. 2017, s. 55)

Z těchto ukázek je vidět, že učitelé, politici ani laická veřejnost nejsou spokojeni se současným postavením učitelů a je podle nich potřeba učitelské povolání stále více oceňovat, hlavně v každodenním životě.

Na souvislost mezi despektem vůči učitelům a médii poukázal rektor UK Tomáš Zima: „*Problém je obecně ve vztahu společnosti k učitelům. Respekt a přirozená úcta k autoritám se trochu vytrácejí. (...) Kolik prostoru dávají média vysokému školství kromě některých vypjatých kauz. Příklad Igora Ševcova je důležitý, o tom se píše v patero novinách. O úspěchu našich matematiků však píše jedno médium. Společnost si vybírá spíše atraktivní témata, která ale nemají bohužel tak široký záběr, a média ve snaze po senzaci často vyhledávají konflikt a nikoli činnost z běžného života, která by řadu lidí možná zajímala více.*“ (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Faryová, 25. 03. 2017, s. 16) Jak ukazuje tato práce, konkrétně v deníku MF DNES najdeme dostatek příkladů vypjatých kauz s negativním podtextem, které obrazu učitele nelichotí.

Nicméně například v prosinci hodnotil deník hlavní úspěchy a neúspěchy Čechů a mezi dalšími osobnostmi byli zmíněni i významní učitelé roku a opět byly stručně vyzdvíženy jejich zásluhy. Byly to například články: Češi Roku 2017 (MF DNES, Rubrika: Češi roku, Komersová & Vokálek, 30. 12. 2017, s. 12), Vítězové roku 2017 MF DNES, (Rubrika: Kraj Plzeňský, 30. 12. 2017, s. 19) nebo Vítězové a poražení 2017 (MF DNES, Rubrika: Kraj Olomoucký, Poláček, 30. 12. 2017, s. 19). Z toho můžeme usuzovat, že v deníku se k úspěchům učitelů redaktoři vrací i po delší době, aby připomenuli, že jejich práce je hodna určitého uznání.

7.3 SHRnutí

Rozbor článků vyjadřujících se k tématu prestiže ukázal na rozpor mezi 1) pozitivními zprávami o ocenění učitelů různými cenami a 2) negativními komentáři k všeobecnému názoru na postavení učitelů ve společnosti. Lze tedy říci, že existuje mnoho způsobů, jak jsou učitelé oceňováni, na prestiž učitelství to nicméně nemá vliv. Ocenění učitelé práce je většinou jednorázové a týká se pouze hrstky učitelů. Přestože deník o těchto pozitivních skutečnostech hojně informoval, v každodenní praxi se už učitelé s dostatečným respektem nesebkávají a to vede k nespokojenosti s jejich současným postavením. Domnívám se, že by se mohlo jednat o podobný fenomén jako u výsledků šetření prestiže povolání, kdy lidé jednorázově uznávají, že učitelé si úcty a postavení zaslouží, nicméně v běžném životě se to na jejich vztahu k nim nijak neprojevuje. Pro samotné učitele je ale nejdůležitější právě uctívání a přátelský postoj dětí a jejich rodičů. Jak řekla jedna z oceněných učitelek: „*Mně už se stalo, že mi moji bývalí žáci přivedli děti do první třídy. Největší ocenění pro mě je, když rádi vzpomínají na školu a chtějí, aby jejich děti zažívaly to samé... to je asi největší ocenění a já si toho moc vážím. Rodič dává do školy to nejcennější, co má, dítě, a přeje si pro ně to*

nejlepší. Když mi rodiče řeknou, že chtějí, abych jejich děti učila stejně, jako jsem učila je, je to úžasné a zároveň zavazující.“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 27. 09. 2017, s. 6)

8 TÉMA: PROCES EDUKACE VE TŘÍDĚ

Kapitola rozebírá příspěvky získané z deníku MF DNES, které se vyjadřují k procesu edukace¹⁶ v rámci třídy. Z dosavadní analýzy jsem toto téma vyhodnotila jako třetí nejfrekventovanější v rámci primárních článků (viz příloha č. 5), což příkládám širokému záběru tématu. Do analýzy tématu *proces edukace ve třídě* jsem zařadila příspěvky komentující:

- tradiční metody vzdělávání;
- alternativní metody a netradiční postupy ve výuce;
- obsahy učiva;
- pomůcky využívané při výuce;
- a výroky popisující učitelovo pojetí výuky.

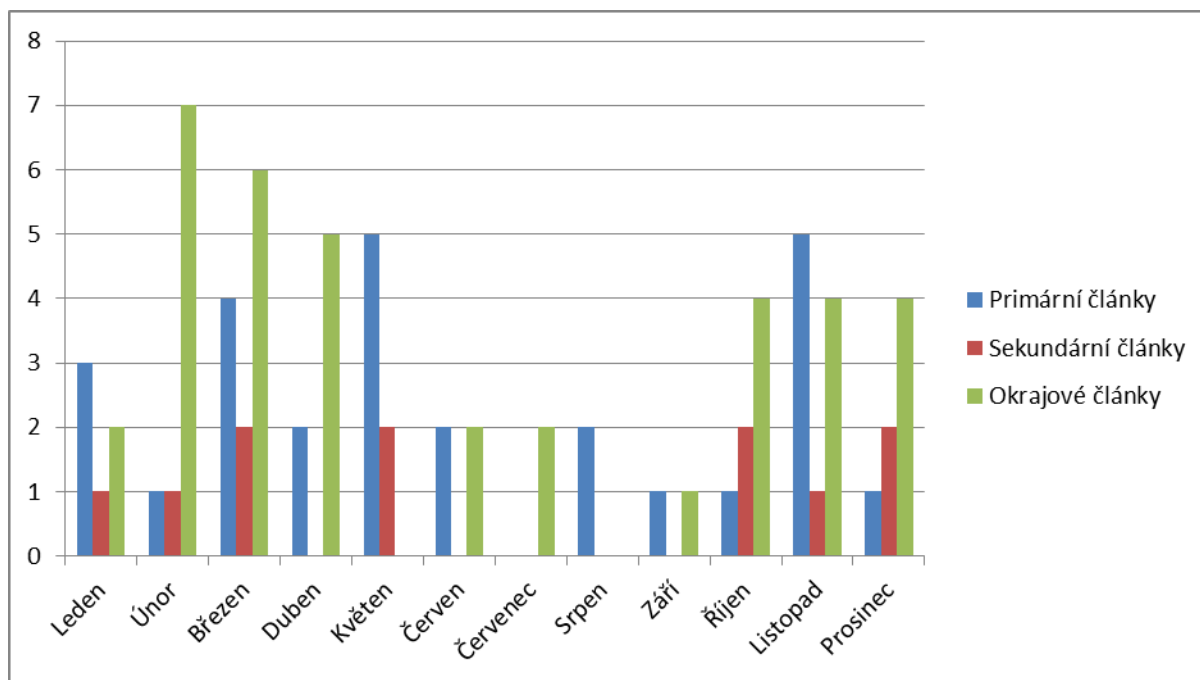
Jednotlivá podtémata se v příspěvcích plynule prolínala. V praxi souvisí obsahy a pomůcky s metodami výuky, které jsou zase závislé na osobním přístupu učitele či vizi školy. Proto je následující rozdělení do podkapitol spíše orientační nežli pevně oddělující jednotlivá podtémata.

8.1 PREZENTACE TÉMATU EDUKACE VE TŘÍDĚ V DENÍKU

Na grafu 8 je vidět, kdy byly v průběhu roku vydávány články s touto tematikou. Z grafu je patrné, že toto téma se v deníku objevovalo poměrně rovnoměrně v průběhu celého roku, a to především v člancích okrajových.

¹⁶ „V obecné pedagogice a didaktice se výraz edukace používá jako synon. termínu vzdělávání, resp. vzdělávací proces a jako vhodný ekvivalent angl. education, slovensky edukácia. V tomto významu se vztahuje k prostředí školy, kde probíhají procesy řízeného učení.“ (Průcha, Walterová, Mareš 2013, s. 53 – heslo „Edukace“)

GRAF 8: ČETNOST ČLÁNKŮ S TÉMATEM OCENĚNÍ UČITELŮ / UČITELSKÁ PRESTIŽ V MF DNES V PRŮBĚHU ROKU 2017

8.1.1 TRADIČNÍ VS. ALTERNATIVNÍ FORMY A METODY VÝUKY

V této části jsou rozebrány příspěvky vyjadřující se k formám výuky. Z osobní zkušenosti jsem nabyla dojmu, že na českých školách převažuje hromadná frontální výuka. Jako tradiční metody, tedy ty ustálené, ověřené praxí a nejběžněji používané, bývají označovány „1 Metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků – aspekt didaktický 1.1 Metody slovní: 1.1.1 monologické metody (popis, vyprávění, vysvětlování, přednáška...)“ (Korcová, 2009, s. 2–3)

Tradiční, ale značně kritizovaný, byl důraz škol na memorování faktů. Jeden z učitelů se snažil od „biflování“ upustit a dětem pomoci spíše chápat souvislosti: „*Nemám rád, když se někdo bifluje vzorce a učí se, jak spočítat třeba hustotu. Na to jsou tabulky. Spíš z pohledu fyziky by bylo fajn, kdyby děti pochopily, proč má látka jinou hustotu, proč se led mění ve vodu a proč rozsvítíme žárovku. Fyzika je spíš o tom, aby pochopily podstatu, aby viděly, jak a proč to funguje.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Karlovarský, Plechatá, 09. 05. 2017, s. 18) K celorepublikovému trendu memorování se zase vyjádřil generální ředitel ČSOB, který současné vzdělávání hodnotí jako přípravu absolventů pro budoucí pracovní trh. Řekl: „*Pro svět 4.0 potřebujeme úplně jinak pojaté vzdělávání... Když se však podíváme na to, jak fungují nejen české školy, co a jak se tam učí, je jasné, že v naprosté většině škol tohle není to, k čemu se směřuje, co se hodnotí a cení. (...) na většině škol stále převažuje frontální výuka. Učitel*

stále káže žákům, co si mají zapamatovat, a jde mu především o to, aby naplnil jejich hlavy znalostmi, které pak vyzkouší a oznámkuje... Státní maturity – ty se nutně zaměřují na to, co jde snadno otestovat. (...) Úplně šokující pak je zjištění, že když už se někde objeví snaha přinést do škol takové vzdělávání, jaké je pro svět 4.0 zapotřebí, nejenže ji ministerstvo nepodpoří, ale dokonce to blokuje... Nejenže tím brání tolik potřebným inovacím, ale hlavně ukazuje ostatním školám, učitelům i široké veřejnosti, že současný stav je v pořádku a změny jsou nežádoucí.“ (MF DNES, Rubrika: Názory, Kavánek, 27. 05. 2017, s. 13)

Dalším tradičním prvkem českých škol je rozdělení výuky do předmětů, což v příspěvcích sklízelo kritiku za svou nekomplexnost a izolovanost. Škola bez klasických předmětů vznikla např. ve Volyni. *„Každé téma, kterým se [děti] zabývají, v sobě skrývá všechny školní předměty,‘ podotýká Kovář. Výuka obsahuje deset celoročních témat rozdělených na měsíční a týdenní. ‚Je to okopírované z finského vzdělávacího systému, který v dnešní době patří mezi nejlepší. Rozhodli se zrušit předměty, což se nám líbí. Chceme, aby se děti učily reálné věci a pedagog tam předměty podsouvá bokem.‘“ (MF DNES, Rubrika: Jižní Čechy, Filipová, 07. 01. 2017, s. 18) Učitelka z tradičního gymnázia v Praze zažila v Americe výuku bez předmětů a českou tradiční výuku okomentovala slovy: *„U nás jsou většinou předměty uzavřené do vlastních přihrádek... Jednotlivé obory se v hodinách moc nepropojují... Právě ve vesmírných tématech najdete všechno od biologie přes matematiku po fyziku a chemii.“ (MF DNES, Rubrika: Praha, Bajtler, 08. 08. 2017, s. 17)**

Možná právě pro kritiku tradičních postupů hledají učitelé netradiční metody výuky. Z příspěvků je patrná snaha mnoha učitelů vymanit se z klasické představy o školní hodině, s cílem, udělat výuku pro žáky jedinečnou. Jeden učitel vyprávěl: *„Učím praktickou angličtinu a stále se snažím hledat nové způsoby, jak udělat její výuku zajímavější a živelnější. Napsal jsem dva nezávislé filmy a přišlo mi to jako zajímavý způsob, jak výuku obohatit. Místo klasického biflování slovíček jsem proto zavedl metodu projektu, kdy se studenti v mých kurzech rozdělí do skupin a vymýšlejí vlastní filmy. Napíší scénář, najdou si prostory, diskutují spolu i se mnou, a to vše v angličtině... Myslím, že se určitě učí rychleji a rychleji i chápou, jak tento jazyk funguje... Díky tomu lépe proniknou jak do gramatiky, tak mluvení. Výhodou takového systému je, že jen nesedí a neposlouchají, jak jim přednáším o gramatice a učím je nová slovíčka, ale sami mohou své znalosti použít v přirozených situacích a tím se zlepšovat zábavnou formou.“ (MF DNES, Rubrika: Severní Čechy, Salavová, 18. 05. 2017, s. 20)*

Na podporu učitelů hledajících alternativní přístupy vznikají i různé podpůrné programy. Jeden z nich, mezinárodní a konaný v Americe, který navštívila i česká učitelka, má za cíl, aby učitelé „*inspirovali své žáky... Cílem akce bylo objevit inspirativní způsoby, jak motivovat žáky, aby se věnovali přírodním vědám a technice.*“ Učitelka si odnesla inspiraci k realizaci projektů i způsobu vyhodnocování práce: „*Hraní rolí může být zajímavé i pro studenty. Třeba v ... projektových úkolech je důležité jim přidělit dopředu nějakou roli, aby si každý připadal jako člen týmu. (...) Důležité bylo, že po každé ukázce jsme měli i zhodnocení. To je ostatně důležité i ve vyučování. Dát žákům prostor pro zpětnou vazbu u nás bohužel nebývá zvykem. Spíše se probírá látka tak dlouho, než zazvoní, a na postřehy žáků není čas.*“ (MF DNES, Rubrika: Praha, Bajtler, 08. 08. 2017, s. 17)

Velkou pozornost na sebe v minulých letech upoutala nová metoda výuky matematiky – Hejného metoda. „*Na prvním stupni se také více diskutují nové metody, například postupy, které se využívají v Hejného matematice, mohou mít pozitivní dopad i v jiných předmětech.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 02. 12. 2017, s. 5) „*Inspiraci pro to, jak učit matematiku, hledají leckde. I v metodě profesora Hajného, i když ji nepřijali jako celek. ‚Vybíráme si z ní prvky, které nám přijdou pro nás smysluplné,‘ říká Kutová. V souladu s touto filozofií nedostávají jejich pářáci učebnice, podle kterých by "jeli" od září až do června.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 06. 05. 2017, s. 5) Z příspěvků je vidět, že učitelé hledají inspiraci v mnoha různých zdrojích a podnikají postupné inovace ve výuce. Nicméně vůči větším a komplexním změnám je většina učitelů rezistentní. (Mareš, 2018)

Tradiční metody byly v rozhovorech spojovány s poklesem školních úspěchů vyplývajících z mezinárodních srovnání. Oslovený inspektor ČŠI však problém neviděl v samotných metodách, nýbrž v přístupu ke třídě a jednotlivým žákům: „*My se nemáme kam vracet, metody té doby [doby lepších studijních výsledků – pozn. autorky] stále uplatňujeme... Tedy alespoň to tvrdí sami učitelé a také my to vidíme při inspekcích v hodinách... Říkají, že učí stále stejně, tedy dobře.*“ Doplnil, kde podle něj vězí příčina problému: „*Učitel v homogenní třídě sleduje pokrok zpravidla podle skupiny nejsilnějších a nejslabších žáků, průměrní mu unikají.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 02. 12. 2017, s. 5)

Přístup učitele ke třídě jako k homogennímu celku je v kontrastu k alternativním přístupům. „*Alternativní metody ... bývají označovány jako efektivnější, svobodnější, uvolněnější, orientují se na osobnost žáka a jeho zájmy a snaží se řešit nedostatky tradičních výukových metod.*“ (Korcová, 2009, s. 2) Proto například alternativní škola v Jihlavě zavedla přístup, kde je v centru zájmu individualita žáka: „*V první řadě podporujeme studijní*

autonomii dětí, tedy jejich schopnost převzít kontrolu nad vlastním učením. To znamená, že děti se samy učí, jak se efektivně vzdělávat, a my jim k tomu dáváme nástroje. K dětem přistupujeme individuálně,‘ připomíná Lucie Macášková Hejbalová. Důraz se klade také na to, aby děti dokázaly najít a využít své silné stránky a mohly se do hloubky věnovat tomu, co je zajímavá. ,Chceme, aby si dokázaly naplánovat, jak se učit – například na přijímací zkoušky. Ale zároveň aby také věděly, čemu se chtějí věnovat a co je z dlouhodobého hlediska zajímavá. Chceme, aby věděly, jak jít za svým cílem. Dáváme jim velkou míru odpovědnosti nejen za jejich vlastní učení, ale i za podobu a fungování školy.‘“ (MF DNES, Rubrika: Vysočina, Zelníčková, 05. 06. 2017, s. 14)

S nárůstem zájmu o alternativní školy vycházely zkušenosti učitelů a rodičů s různými typy škol, které vyzdvihovaly přednosti takového způsobu vzdělávání. Článek informující o nově založené škole ve Volyni v jižních Čechách informoval: *„Pro svého syna jsem hledala tak trochu „jinou školu“, do které se bude těšit a která nezničí jeho přirozenou touhu poznávat a učit se,‘ popisuje Iva Kučerová... ,Líbí se mi její filozofie. Snaží se opravdu uvést do praxe Komenského Škola hrou. Zároveň je skvělé, že probíraná témata mezi sebou propojují a podporují tematickými výlety...‘ (...)* *Za vznikem školy Volyňka stojí čtyři učitelé, kteří sami hledali, kam umístit své děti. ,Jako pedagogové známe české školství a nejsme spokojeni se systémem. Chtěli jsme svobodnější možnost, která respektuje potřeby dětí a dává jim větší prostor pro rozvoj, což klasická školní třída neumožňuje,‘ vysvětluje jeden ze zakladatelů Štěpán Kovář.‘“ (MF DNES, Rubrika: Jižní Čechy, Filipová, 07. 01. 2017, s. 18)* Příspěvků s tematikou alternativního vzdělávání bylo mnoho. To, co měly společné, bylo pozitivní hodnocení alternativních škol, což by mohlo případné čtenáře, rodiče, ovlivňovat k ještě většímu zájmu o tyto možnosti. V kontrastu s relativně negativně hodnoceným tradičním školstvím pak mohou vyvolávat ještě silnější vlnu nespokojenosti.

8.1.2 OBSAHY UČIVA

Ačkoli stát obsah učiva podrobně nestrukturuje, z osobní zkušenosti jsem zjistila, že mnoho škol stále dodržuje podrobné tematické plány, které značně limitují volnost učitele. Jeden z nich deníku řekl: *„,Když jsem začínal, dostal jsem osnovy na čtyři roky, byly to čtyři strany okopírované na cyklostylu,‘ povzdechne si. To se s dneškem nedá srovnávat.‘“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 04. 11. 2017, s. 4)*

Jedním z důvodů tradičních osnov, které se jen zřídka obměňují, může být skutečnost, že *„učitelům prostě vyhovuje šablona“*. Ředitel z České Lípy vidí u učitelů mnohdy strach

odchýlit se od tradičních plánů. Jako příklad uvádí dějepis, kde jako problém vnímá skutečnost, že učitelé necílí na znalost moderních dějin: „*Dějiny jsou proměnlivé ve své interpretaci. A v pravěku už se ten výklad moc nezmění. U dvacet let starých událostí ale mají učitelé strach předkládat dětem hotová fakta. S těmi událostmi se nevyporádala ani naše společnost. Takže to má za následek, že děti znají důsledky třicetileté války, ale kdo byl Palach nebo Havel netuší.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Liberecký, Lánský, 18. 04. 2017, s. 16)

Volnost ve výběru obsahů umožňuje nicméně přizpůsobit látku žákům a zvýšit tak jejich motivaci. K výběru látky a jejího rozsahu se v rozhovoru podrobně vyjádřil ředitel z České Lípy, který se „*nedávno stal pedagogem roku právě pro moderní přístup k výuce... Místo suchých dat o Španělsku hovořme o býčích zápasech, o španělském jídle, jazyce, o národních tancích, o fotbalových klubech v Barceloně a Madridu. Pak bude dítě motivované Španělsko víc poznat a naučí se samo mnohem víc,‘ je přesvědčen Minařík. (...) Česká škola je totiž zatížena na nutnost předat vědomosti, natlouct je do dětí. Čím víc, tím je vzdělání považováno za kvalitnější. To je ale špatně... Učitel často do dětí doslova nasype látku a pak jen zkouší z toho, co si zapamatovali. Ale nebylo by logičtější zkoušet je z dovedností, které je dovedou ke správnému výsledku? To je uzel, který musíme ještě rozmotat... Učme raději děti, jak s informací zacházet, nikoliv jen memorovat data.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Liberecký, Lánský, 18. 04. 2017, s. 16)

Jedním z důvodů, proč nesoustředit výuku jen na předávání poznatků, je skutečnost, že škola „*již dávno není hlavním zdrojem informací pro mladou generaci, ta je získává rychle jedním kliknutím. Ovšem s takto získanými informacemi neumí zacházet, nedokáže posoudit jejich míru pravdivosti a ani je interpretovat. Je lehce ovlivnitelná.*“ Proto je potřeba podle učitele Sáblíka zaměřit se na „*vyučování takzvaných měkkých dovedností, které jsou pro život velmi potřebné, ale na školách zatím nepřiliš akcentované*“ (MF DNES, Rubrika: Názory, Sáblík, 30. 11. 2017, s. 10) Ztotožňuji se s názorem, že čím dál více je třeba děti učit zacházet s informacemi, nežli se je pouze učit z paměti.

Kvůli významné roli technologií a médií ve společnosti proto učitelé žádají o vyšší dotaci na digitální výchovu žáků. Důležitost této výchovy vystihl ředitel z České Lípy: „*My žijeme v éře multimédií. Denně jsme zahlceni informacemi. Copak hodina týdně takové výchovy stačí? V češtině probíráme poetiku májovců a přínos Nerudových veršů, neměla by ale výuka jazyka vést spíše k tomu, že žák umí kriticky třídit informace? Multimédia deformují názor na svět. Děti fungují tak, že co bylo v televizi nebo na internetu, tomu věří. Učme je*

spíše, aby konfrontovaly poznání, které mají. K tomu přece slouží škola. Aby hledaly varianty řešení.“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Liberecký, Lánský, 18. 04. 2017, s. 16)

Důrazem na praktický život se také vyznačují např. snahy zavádět do učebních osnov finanční gramotnost. Jeden z učitelů, kteří finanční gramotnost učí, řekl: *„Chtěl jsem, aby děti věděly, jak funguje finanční trh, peníze, jakou mají historii – jezdíme pravidelně do České národní banky, a jaké jsou finanční produkty... Myslím si, že je dobře, aby věděly, jak zacházet s penězi, uměly si vytvořit rodinný rozpočet, věděly, co to je a jak funguje reklama... Myslím si, že je škoda, že hodina finanční gramotnosti na většině škol chybí. Měla by mít svoji prioritu a místo v rozvrhu pro děti na základních školách.“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Karlovarský, Plechatá, 09. 05. 2017, s. 18)*

Praktický přístup k nakládání s informacemi a důraz na kompetence jsou jedněmi z důvodů, proč rodiče a žáci vyhledávají alternativní školy. *„Studenti sami si občas stěžují, že učení je jako průtokový ohříváč. Učí se hodně věcí do podrobností a rychle je zapomenou,‘ říká Kmentová. Místo toho se vyučování v alternativní třídě soustředí na základní informace a na to, aby je studentům zasadili do souvislostí.“ To vede k úpravám v celém konceptu vzdělávání. „Jasně se to projeví už na rozvrhu hodin, který nebude po předmětech, ale v blocích. „Například v bloku přírodních věd bude soustředěna fyzika, chemie, biologie nebo fyzický zeměpis. Budeme se snažit učivo propojovat, máme zkušenost s tím, že když totéž studenti probírají v různých předmětech, souvislosti nevidí,‘ vysvětluje.“ Znalosti nejsou na této škole v Praze to jediné, na čem se lpí: „V rozvrhu bude mít alternativní třída i předmět, se kterým se středoškoláci jinde neseťkají. Každý týden se jeden tříhodinový blok věnuje osobnostní a sociální výchově. Studenti si v něm budou procvičovat prezentační dovednosti nebo se učit, jak řešit konflikty.“ Škola má skvělé výsledky. V roce 2011 měla nejlepší výsledky u maturit ze všech odborných škol. „Není to proto, že by děti měly nutně víc znalostí. „Děti, které k nám přicházejí, jsou velmi chytré. V šesté třídě vědí víc, než jsme my věděli ve čtrnácti. Mají přístup k informacím, ale chybí jim sociální dovednosti, neumí informace třídit a nejsou manuálně zručné. Nejde jen o to, naučit je víc, ale rozvíjet, co je baví a má pro ně smysl, a naučit je s tím pracovat,‘ vysvětluje František Tichý.“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 02. 02. 2017, s. 4)*

V poslední době se také klade stále větší důraz na výuku jazyků. Proto některé školy už od prvních tříd zapojují výuku jazyka, např. alternativní škola ve Volyni: *„Součástí výuky je angličtina. „Podle nejnovějších poznatků vědy se děti nejrychleji jazykům učí po fonetické stránce přibližně do šesti let. Snažíme se proto mít jeden den kompletně v angličtině,‘ řekl*

Kovář. “ (MF DNES, Rubrika: Jižní Čechy, Filipová, 07. 01. 2017, s. 18) Na trhu práce firmy po svých zaměstnancích často požadují dobré znalosti minimálně angličtiny. Gymnázium v Mladé Boleslavi by proto „rádo zavedlo výuku některých vybraných předmětů v angličtině, byl by to významný posun ve výuce cizích jazyků, jejichž znalost dnes požadují velké firmy téměř u všech nabízených pozic. Státních středních škol s dvoujazyčnou výukou přibývá, stále jsou ale spíš výjimečné.“ Článek ale upozornil na komplikaci, která musí být nejprve překonána: „Stávající učitelé na to nejsou připraveni, jsou to odborníci na svůj předmět, ale ne vždy jsou tak dobře jazykově vybaveni. Umějí anglicky, ale ne odborně,“ říká místopředsedkyně školských odborů Markéta Seidlová. “ (MF DNES, Rubrika: Střední Čechy, Svačina, 29. 03. 2017, s. 13)

Cílení na rozvíjení kompetencí by podle některých učitelů mělo být prioritou současné školy. „Učím je hlavně to, aby byli tolerantní, uměli komunikovat a vycházet s lidmi,“ uvedla Ježková. “ (MF DNES, Rubrika: Kraj Zlínský, Procházková, 25. 01. 2017, s. 14) Avšak jakékoli změny v obsazích a cílech vzdělávání nařízené Ministerstvem podle učitele Sáblika z Prahy „samy o sobě skutečnou změnu nepřinesou. Tu totiž mohou učinit jen konkrétní ředitelé a učitelé na konkrétní škole. Pokud oni nepřijmou potřebné změny za své, jistě vše zaonačí tak, aby vše zůstalo při starém“. (MF DNES, Rubrika: Názory, Sáblik, 30. 11. 2017, s. 10)

8.1.3 POMŮCKY VYUŽÍVANÉ PŘI VÝUCE

S nástupem digitálních technologií se stále častěji mluví o zapojení technologií také do výuky. Digitální média byla v deníku hlavním námětem v souvislosti s pomůckami ve výuce. Učitelé prochází mnoha školeními, kde se učí pracovat s interaktivními tabulemi, tablety a různými aplikacemi pro školy. Na tento trend jsou však různé názory, které se promítly i do deníku.

Jednou z výhod používání technologií ve výuce je motivace žáků, kterým je tento způsob práce možná bližší. Školy proto doplňují své učebny novým vybavením. „Jsem ráda, když je výuka pestrá a různí učitelé používají různé metody. V každé učebně je jako standard počítač, dataprojektor, připojení k internetu, ozvučení. Máme tři učebny výpočetní techniky a žáci mají k dispozici počítače ve školní knihovně,“ jmenuje vybavení vokovického Gymnázia Arabská ředitelka Zdeňka Hamhalterová. Studenti mohou využívat také méně obvyklé pomůcky, jako je laboratorní systém Vernier určený pro výuku přírodovědných předmětů, a 3D tiskárny. “ Článek otiskl informace o tom, jakým způsobem různé školy s technologiemi

pracují. Zde jsou uvedené některé příklady: „*Gymnázium Jana Keplera v Praze 6 například využívá program Google Classroom, jehož prostřednictvím mohou učitelé zadávat úkoly studentům nebo jim elektronicky posílat učivo.* „*Například všichni dějepisáři využívají program na sdílení materiálů, víceméně nepoužívají už žádné učebnice,*“ *tvrdí ředitel ... Jiří Růžička. (...) Denně užívají učitelé na Arcibiskupském gymnáziu v Praze 2 počítače, aby mohli studentům zprostředkovat nejrůznější prezentace či zvukové nahrávky. Zejména při výuce jazyků a matematiky s nimi pracují i sami studenti.* „*Moderní technologie mohou v mnoha situacích výuku učinit názornější, přehlednější, zábavnější a více žáky zapojit do společné práce. Není to ale univerzální klíč k úspěchu. I klasická tabule s křídou je užitečný nástroj,*“ *tvrdí ředitel gymnázia Richard Mašek.*“ (MF DNES, Rubrika: Praha, Ludvík, 17. 10. 2017, s. 16) Jak ale uvádí samotný titulek článku, školy jdou s dobou, ale učitelé s tablety tápou. Klíčovou otázkou tedy je, zda jsou učitelé vybaveni znalostmi, jak s technikou pracovat.

Jak deník ukázal, i někteří věkově starší učitelé se nových možností nebojí. Učitel z Českých Budějovic, kterému je 68 let, má stále „*dost elánu při výuce i vymyšlení zajímavých projektů pro žáky... Žáci se tu učí s pomocí elektronické tabule a software pro účetnictví, jejich učitel se doslova vyžívá v zavádění různých nejmodernějších aplikací.* „*K učení nových věcí mě žene zvědavost i vnitřní touha něco poznávat, vzdělávat se, snažit se být v něčem vepředu. A vůbec škola by měla ukazovat směr, trendy, pokrok, neměla by učit něco, co je zakonzervované, ale jak to je teď a jak to bude dál,*“ *líčí... Proto je podle Kostohryze ... logické, že škola učí studenty také zpracovávat účetnictví na počítači.*“ (MF DNES, Rubrika: Jižní Čechy, Mlsová, 15. 04. 2017, s. 18)

Nicméně „*atraktivnost výuky nezáleží jen na technologiích*“, jak řekla jedna učitelka (MF DNES, Rubrika: Praha, Bajtler, 08. 08. 2017, s. 17), a proto není špatně, pokud používá učitel pomůcky klasického typu. Například učitelka z Brna „*v hodinách s dětmi vytváří pomůcky z papíru... Když narazím na problém, vždy se snažím vymyslet nějaký způsob, metodu, která jim pomůže informace dát dohromady. Používám různé obrázky, tabulky, schémata.*““ (MF DNES, Rubrika: Brno a jižní Morava, Hromková, 10. 05. 2017, s. 15)

V souvislosti se středními odbornými školami zazněla v deníku také myšlenka, aby více spolupracovaly s firmami v oboru a tím měly možnost učit se v plně a moderně vybaveném prostředí. „*Dříve bylo správné, že technické školy byly u firem a děti mohly chodit přímo do praxe. Protože dělat pokusy na něčem, na co se ve škole už léta práší, to je špatně.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Liberecký, Pšeničková, 08. 06. 2017, s. 16)

8.1.4 UČITELOVO POJETÍ VÝUKY

Pojem *učitelovo pojetí výuky* vyjadřuje „jak učitelé typicky přistupují k výuce ve třídách, s jakými názory o způsobech její realizace, s jakými představami o splnění cílů výuky atd.“ (Průcha, 2002, s. 45) V přístupu učitelů k výuce existuje velká rozmanitost, která může být ovlivňována „věkem, pohlavím, temperamentem, zkušenostmi, sebehodnocením a jinými osobnostními vlastnostmi jednotlivých učitelů.“ (s. 52) Svobodu v pojetí výuky považuje jeden z oceněných učitelů jako velkou výhodu učitelství: „*Učitelství je jedno z nejsvobodnějších povolání. Vejdete do třídy, zavřete za sebou dveře a hodinu si postavíte, jak chcete. Můžete postupovat desítkami různých způsobů a nikdo vám do toho nemluví,‘ říká... Ani on si nedovede představit, že by učil za podmínek, které měli jeho předchůdci. Svoboda, kterou má před tabulí, je pro něj důležitá.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 04. 11. 2017, s. 4)

Úspěch své práce vidí jiný oceněný učitel právě v přístupu k výuce: „*Že ho práce baví, považuje za nejmocnější zbraň ve svém učitelském repertoáru. Snaží se, aby učení bylo zábavné i pro žáky ve třídě, proto ho letos "jeho" osmáci nominovali do soutěže. (...)* *Nechápu učitele, které to nebaví. Navíc děti to hrozně rychle vycítí a také to dají najevo.*“ K vlastnímu způsobu vyučování řekl: „*Jen se snažím, aby se děti v hodinách nenudily, protože když je učení baví, snáz se jim dostane do hlavy. Ani si nemyslím, že bych byl extra dobrý v předávání znalostí, ale dokážu jim předmět neznechutit. Nenalhávám si, že bych je za šest let na základní škole dokázal nějak extra plynule naučit anglicky. Naučím je základy a snažím se, aby si k angličtině vybudovaly takový vztah, aby se ji rády učily i dál, aby v ní pokračovaly, i když ze základní školy odejdou.*“ (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Hrdinová, 29. 03. 2017, s. 10) Myšlenka dětem předmět neznechutit, ale naopak rozvinout jejich zájem o předmět je blízká i mnoha dalším učitelům.

Učitelé ze školy ve Štetí vidí smysluplný přístup v motivaci žáků: „*Na střední škole už nefunguje vnější motivace, k učení potřebují motivaci vnitřní a ta nejde vnutit. Můžete jim jen ukázat cestu, jak ji najít. Jeden můj kolega, učitel angličtiny, mi říkal, že někteří studenti neudělají za čtyři roky žádný velký pokrok. Ptala jsem se ho, jestli ho to nefrustruje. A on mi odpověděl, že je s tím smířený, pokud mají angličtinu rádi. Protože pak je šance, že si k ní najdou cestu později. Kdyby je zadupal do země, ve spoustě z nich by zůstala zkušenost, že anglicky se nikdy naučit nemůžou, a zůstali by už napořád na úrovni věčného začátečníka.*“ (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Hrdinová, 28. 11. 2017, s. 10)

Naproti tomu laická veřejnost prezentuje názor, že mnoho učitelů svým přístupem děti často od učení odrazuje. S tímto názorem se ztotožnil například Dalibor Dědek, spolumajitel Jablotronu, který chtěl založit nové technické lyceum: „*Bohužel v té škole, pardon za to, co řeknu, dokáže paní učitelka osmdesát, ne-li devadesát procent populace odradit od matematiky a fyziky už ve čtvrté třídě. Sama tomu nerozumí a neumí to dostatečně barvitě a šťavnatě podat... Já dělím učitele do čtyř skupin. Ti, co tomu rozumí a ještě to umí poutavě podat, a těch je jak šafránu, pak jsou ti, kteří tomu rozumí, ale neumí to vysvětlit, těch je šedá většina. Následují ti, kteří tomu nerozumí a neumí to ani podat, tak těch je také hodně, a pak zbývá poslední skupina těch, co tomu nerozumí, ale umí to podat. A ti jsou nejhorší, protože vám natlučou do hlavy nesmysly, že se pak v praxi hrozně divíte.*“ (MF DNES, Rubrika: Kraj Liberecký, Pšeničková, 08. 06. 2017, s. 16)

Názor o učitelích, kteří neumějí motivovat, může být částečně formován i výsledky určitých škol a zprávami, které o nich média publikují. V MF Dnes vyšla například zpráva o 34 středních školách, které se vyznačují vysokým procentem neúspěšných studentů: „*Před poloprázdnou třídou stojí učitel a vykládá látku. I kdyby ale četl, co má odpoledne koupit v samoobsluze, bylo by to asi stejné. (...) Podle zprávy 59 procent učitelů zmiňované třicítky "nejhorších škol" uvádí, že nemohou dělat svou práci kvůli demotivaci svých studentů. Na průměrné střední škole je to jen 33,4 procenta učitelů. Zpráva však konstatuje, že i když učitelé považují studenty za demotivované, nedělají nic s tím, aby tomu tak nebylo.*“ (MF DNES, Rubrika: Z domova, Hrdinová, 17. 08. 2017, s. 4)

Jeden z důvodů, proč se mnozí učitelé nesnaží dostatečně transformovat svou výuku, aby byli jejich studenti motivovaní k učení, naznačuje učitelka Mazancová ze Štětí: „*Ono je těžké udržet nějakou vnitřní kvalitu, když nikdo jiný než vy kvalitu neřeší. (...) V praxi ředitel učitelé, který dělá dobře svoji práci, řekne, že o tom ví a rád by mu přidal, ale nemá z čeho. A to ještě za předpokladu, že to ředitel vůbec řekne. Jak dlouho to učitelé vydrží, když ho všichni tlačí do průměru, když je vlastně jedno, jak dobře dělá svou práci?*“ (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Hrdinová, 28. 11. 2017, s. 10) Opět se tu naznačuje problematika finančního ohodnocení učitelů, kde je zřídka kdy zohledňována kvalita práce.

Dalším zmíněným bodem bylo pojetí výuky v poměrně početné třídě s žáky s mnoha různými potřebami. Učitelka z Brna k tomu řekla svou zkušenost: „*Ted' mám jednu třídu, v níž jsou děti hodně nestabilní. Téměř polovina třídy má různé dysfunkce. Takže co pomůže? Střídat hodně činností. A když vidím, že nějaký žák něco nezvládl, jdu k němu, sleduju přímo jeho práci a pomáhám. Někdy to chce hodně trpělivosti. Více než dřív... Já vždycky říkám:*

jsem na vás přísná, protože vás mám ráda. Myslím si totiž, že znalosti jsou jediná věc, kterou vám nikdo nevezme. Ale také si myslím, že bych mohla být i přísnější... Snažím se také být spravedlivá a vidět žáka i s jeho problémy.“ (MF DNES, Rubrika: Brno a jižní Morava, Hromková, 10. 05. 2017, s. 15)

Individuální přístup k dětem je podle mnoha učitelů klíčem k funkční třídě a dobrým studijním výsledkům. Další z oceněných učitelů řekl: *„V každém dítěti je něco dobrého a je na nás, na učitelích, abychom to v něm podporovali... Nechci ale, aby se děti učily něco nazpaměť... Mohu si před ně stoupnout, za pětadvacet minut jim něco odříkat a pak odejít. Děti ale mnohdy neznáme, nevíme, jaké mají podmínky a co se v nich skrývá. To se dá během společných akcí rozpoznat. Pak se na děti díváte jinak a ony na vás také.“* (MF DNES, Rubrika: Kraj Karlovarský, Plechatá, 09. 05. 2017, s. 18)

Na závěr bych zmínila přístup učitele z České Lípy. *„Pracuji s dětmi a apriori nemůžu do školy přijít a mračit se. Úsměv, lidskost a vstřícnost je základní výbava pedagoga. Chceme to i po dětech, nemůžeme jim tedy sami ukazovat odvrácenou tvář. Ale práce mě kromě toho baví a naplňuje, proto se usmívám... Každou hodinu zahajuji slovy ‚Nevidím důvod, abych vám nepopřál dobrý den‘. Vžilo se to natolik, že někteří absolventi školy mě tak sami zdraví.“* (MF DNES, Rubrika: Kraj Liberecký, Lánský, 18. 04. 2017, s. 16) Radost z práce a pozitivní naladění učitele považuji za nezbytnou součást kvalitního vyučování.

8.2 SHRNU TÍ

Typické pro články s tematikou *proces edukace ve třídě* byl jejich velký rozsah.¹⁷ Často se jednalo o rozhovory s učiteli. Mnohokrát byl osloveným učitelem výherce např. Zlatého Ámose, a proto rozhovor přirozeně přešel k tematice samotné výuky, za kterou byl dotyčný oceněn. Většina příspěvků se díky tomu nesla v pozitivním duchu, nicméně se silným akcentem na nezbytnost změn v souvislosti s rychle se proměňujícími potřebami společnosti.

Celkově byl kladen důraz na alternativní školy, netradiční formy výuky i metody, které více zohledňují individuální potřeby žáků. Jako důležité se pro společnost jevílo nikoli memorování množství poznatků, ale chápání skutečností v souvislostech. Mnoho učitelů sympatizovalo s myšlenkou zrušení jednotlivých předmětů, které brání přirozenému propojování látky v jeden celek. Přestože se zdá, že na českých školách převažuje frontální výuka formou výkladu, většina oslovených učitelů viděla úspěšnou budoucnost školství

¹⁷ Z celkem 27 analyzovaných článků bylo 37 % rozsahem delších než 1000 slov. Dalších 44 % byly rozhovory a zprávy s rozsahem mezi 501–1000 slovy.

v upouštění od tohoto způsobu výuky. Hledání nových metod a alternativních pojetí hodin je pro ně cesta, jak modernizovat školství 21. století.

Učitelé ani veřejnost nechtějí, aby hlavní náplní výuky bylo učení se mnoha faktům. Hodně názorů se neslo v duchu učit žáky především přemýšlet a nakládat s informacemi, které si dnes mohou snadno dohledávat i sami, např. na internetu. Náplní vzdělávání by mělo být rozvíjení měkkých dovedností a kompetencí. Neopomíjenou oblastí je také důraz na kvalitní výuku jazyků.

V přístupu učitelů bylo patrné, že dobré výsledky mají ti, které práce naplňuje, chodí do třídy s radostí a všímají si individuálních potřeb žáků. Naproti tomu se zdá, že značná část společnosti je všeobecně přesvědčena, že mnoho učitelů žáky svým přístupem od učení odrazuje. Nízká aspirace učitelů na lepší výkony je dávana do souvislosti s finančním ohodnocením a skutečností, že profesní okolí dostatečně neocenuje kvalitní přístup, což je pro učitele demotivující.

Na závěr přikládám citaci s rozhovoru, kde učitelka zmínila názor svých žáků na to, jak poznat dobrého učitele. „Podle nich je to jednoduché, dobrý je ten učitel, který se užívá i jinde. Říkala jsem si, že v něčem mají pravdu. Nevím, co by mimo školství dělali lidé, kteří učí čtyřicet let pořád to samé, stejným způsobem.“ (MF DNES, Rubrika: Rozhovor, Hrdinová, 28. 11. 2017, s. 10) Být dobrým učitelem podle žáků znamená reflektovat dění mimo školu, rozvíjet svou vlastní osobnost a profesní způsobilost, inovovat a obměňovat své postupy tak, aby odpovídaly potřebám žáků i doby.

9 ZÁVĚR

V diplomové práci jsem zkoumala, jaký obraz učitele přinesl v roce 2017 deník MF DNES. Snažila jsem se především zjistit: 1) v jaké míře se deník věnuje tématu učitele, 2) jakým tématům se deník v souvislosti s učitelem věnuje, 3) zda články přispívají k jeho pozitivní propagaci, nebo svými obsahy potencionální zájemce o učitelství a veřejnost spíše odrazují a 4) jaký celkový dojem o českém učiteli může čtenář nabýt, pokud se na tyto články zaměří. Z těchto základních bodů vplynuly další otázky, např.: 1) co je typické pro prezentaci jednotlivých témat, 2) jaké jsou formální charakteristiky článků (strana, rozsah, doplňkový obrazový materiál, titulek odkazující na školu/učitele) a 3) do jaké míry jsou zkoumané příspěvky reakcí na události ve školním a společenském dění.

Článků, které se věnovaly tématu učitele, bylo za celý kalendářní rok celkem 336. Článků, které měly toto téma jako hlavní a rozsáhle se mu věnovaly, bylo 149. Četnost tématu se lišila v závislosti na době (v letních měsících byl zaznamenán předpokládaný pokles), rubrice (nejčastěji informovala celorepubliková rubrika *Z domova*) a intenci článku (série článků k tématům právních kauz, soutěží či politických otázek v období voleb).

Z témat předpokládaných v kapitole 2.2 *Problémy učitelské profese* se v deníku nejčastěji objevovala témata: 1. (nedostatečně vysoké) učitelské platy, 2. prestiž a ocenění (které se učitelům dostává formou různých soutěží a ocenění) a 3. komentáře k edukačnímu procesu (který zahrnuje vyučovací styl učitele, metody a formy výuky, používané pomůcky a obsahy výuky). Tato tři témata byla v práci podrobně analyzována a vyhodnocována. Témata, která byla naopak zmíněna velmi okrajově nebo vůbec, byla: 1. psychická zátěž učitele (syndrom vyhoření), 2. pedagogický sbor (problémy uvnitř sboru, klima), 3. feminizace učitelství, 4. zařazení čerstvých absolventů do učitelského procesu, 5. nízká kvalita uchazečů o studium učitelství, 5. pedagogická komora a 6. mimořádné benefity pro učitele.

Většina článků byla psána neutrálním jazykem. Ve zpracování neutrálních článků jsem nepozorovala žádné stopy vlivu, který by názor veřejnosti na učitele mohl ovlivňovat negativním způsobem. Nicméně ze zbylého vzorku textů převažovaly články negativní, které se často vyjadřovaly obecně k problematice učitele. Mnoho z nich bylo z rubriky *Názory*, kde svůj postoj vyjadřovali pedagogičtí pracovníci i laická veřejnost. Z toho usuzuji, že nepříznivý obraz o učitelích se ve společnosti už dříve zakořenil a deník touto formou tuto skutečnost pouze odráží, nikoli vytváří. V případě, že deník informoval o učiteli v pozitivním

kontextu, jednalo se většinou o osobní úspěchy jednotlivých učitelů, ne o celkový obraz učitele. V úvodu práce byl citován Ivo Syřiště, který došel k závěru, že o škole, školství a učitelích informují média převážně negativním způsobem, a to například proto, „že mediální výtky směřují obvykle na učitele jako celek. Kladná hodnocení jsou však prezentována jako mimořádná a neobjevují se aktuálně, nýbrž přicházejí s dlouhým časovým odstupem, často jen jako (sentimentální) vzpomínky.“ (Urbánek, 2005, s. 143) Z výsledků analýzy jsem došla k závěru, že toto je charakteristický rys i současného deníku.

Z podrobné analýzy tří hlavních témat roku 2017 bylo patrné, že u každého z nich byla prezentace pojatá jiným způsobem. U politického tématu *platy učitelů* převažovala intenzivní mediální kampaň se silným hlasem politiků. U tématu *prestiž učitelů* se střídaly dlouhé rozhovory s učiteli a krátké informativní zprávy. U tématu *proces edukace* byla vidět velká různorodost názorů odborníků i laiků na to, jak by měla výuka v 21. století vypadat. Přidáme-li k tomu informaci, že rozmanitost byla i v autorech článků, citovém zabarvení i rozsahu, je těžké zhodnotit, jaký celkový dojem o českém učiteli může čtenář nabýt, pokud se na tyto články zaměří. Nejvýstižnější by bylo slovo rozmanitost. Čtenáři je nabízeno mnoho různých textů, které jsou tak širokého záměru, že dohromady s těžší vyvolají jednotný dojem. Spíše mohou doplnit a upravit čtenářův již existující obraz o učitelích, a to v závislosti na jeho zájmu o určitou oblast spojenou s učitelem.

Formální charakteristiky článků byly: 1) většina článků již v titulku předvíдалa téma učitel, přičemž titulky si převážně držely neutrální tón (a to i u těch článků, které byly vyhodnoceny obsahově jako negativní); 2) výjimečné umístění textu na titulní stránku; 3) nejčastěji užívaný rozsah zprávy (tedy 250–1000 slov); 4) texty doplněné zřídka kdy fotografií jinou než autora – obrazový materiál tedy nebyl příliš využíván k upoutání diváka ani nenesl pozitivní či negativní náboj.

Rok 2017 byl výrazně ovlivněn volbami, které sebou přinesly obsáhlou diskuzi o učitelských platech a tím ovlivnily výsledky analýzy. Je otázkou pro další zkoumání, jak se pozornost novinářů směrem k učitelích mění v závislosti na čase i formě média. Nicméně většina zbylých textů se vztahovala přímo k dění ve školách, ať už to byly problémy mezi učiteli, ocenění učitelů, problémy šikany, či úspěchy jednotlivých škol, a tento výsledek lze očekávat i v dalších rozborech, které by se v budoucnu na téma *učitel v médiích* zaměřily.

Tato práce přinesla detailní rozbor tématu učitel v současném denním tisku a poskytla různé úhly pohledu na jeho prezentaci v deníku. Práce je cenná z pohledu detailních rozborů hlavních medializovaných témat spojených s učitelem v roce 2017 a vybízí k budoucí

komparaci s analýzou jiného období či jiného média. Zvláště zajímavá by mohla být analýza internetového zpravodajství, kde je názor společnosti vyjádřen ještě markantněji v rámci diskuzí.

ZDROJE

AYRER, M., Bojar, Š., Hájek, V., & Svobodová, T. (2017). *Výroční zpráva o činnosti univerzity Karlovi za rok 2017*. Praha: Univerzita Karlova.

BARTŮŇKOVÁ, M. & Dušek, L. (cit. 2018, 10/11) *Personální kapacity a odměňování v českém zdravotnictví. Nová data z rezortního statistického šetření za rok 2016*. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/zpravy/personalni-kapacity-odmenovani-v-ceskem-zdravotnictvi-nova-data-z-rezortniho-statistickeho-se>

BOČEK, J. (2017, 09/03). *Studie: Důvěra v média je rekordně nízká. Nevěří jim mladí dospělí nebo voliči levice*. Český Rozhlas. Dostupné z: <https://interaktivni.rozhlas.cz/duvera-mediim/>

ČESKÁ ŠKOLA. (2017, 07/03). *Polovina zájemců o pedagogické fakulty nechce učit, odrazují je nízké platy. A častá kritika ze strany rodičů*. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2017/03/polovina-zajemcu-o-pedagogicke-fakulty.html>

ČESKÁ ŠKOLA.(2017, 26/09). *Nová platová tabulka: Jak se zvýší platy pedagogů*. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2017/09/nova-platova-tabulka-jak-se-zvysi-platy.html>

ČESKÁ TELEVIZE 24. (2016, 16/11). *„Post-pravdivý“ slovem roku: Na faktech nesejde, vítězí emoce*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1957973-post-pravdivy-slovem-roku-na-faktech-nesejde-vitezi-emoce>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2016, 11/03). *Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2015*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2015>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2017, 10/03). *Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2016*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2016>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2018, 09/03). *Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2017*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2017>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2019, 08/03). *Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2018*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2018>

DEFLEUR, M. L. & Ball-Rokeach, S. J. (1996). *Teorie masové komunikace*. Přeložil Jiráček, J. & Šoltys, O. Praha: Karolinum.

- DROZDA, M. (2013). *Problematika vydávání novin a časopisů na našem území, vývoj trhu a srovnání*, Praha: Vysoká škola Hotelová v Praze 8, spol. s.r.o.
- GAVORA, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rouš. české vydání. Přeložil Jůva, V. & Hlavatá, V. Brno: Paido.
- GAVORA, P. (2015). Obsahová analýza v pedagogickom výskume: Pohľad na jej súčasné podoby. *Pedagogická orientace*, 25(3), 345-371.
- GIDDENS, A. (1999). *Sociologie*. Praha: Argo.
- HVÍŽĎALA, K. (2015, 17/02). Sabina Slonková: Nechtěla jsem být hrobníkem MF Dnes. Aktuálně. cz. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/rozhovory/sabina-slonkova-nechtela-jsem-byt-hrobnikem-mf-dnes/r~d688dd94b5c911e4ba57002590604f2e/>
- ĀLOWIECKI, M. & Žantovský, P. (2008). *Manipulace v médiích*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha.
- IROZHLAS. (cit. 2019, 01/24). *Parlamentní volby 2017*. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/volby/parlamentni-volby-2017>
- KAMENSKÁ, Š. (2012). *Obraz učitele ve filmu a televizní tvorbě v letech 1945-1968* (Diplomová práce). Liberec: Technická univerzita v Liberci.
- KAŠPAROVÁ, V., Boudová, S., Ševců, M., & Soukup, P. (2013). Národní zpráva šetření TALIS. Praha: Česká školní inspekce. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/html/TALIS2013-NZ/html5/index.html?&locale=CSY&pn=3>
- KLUSTOVÁ, B. (2012). *Obraz učitele ve filmu a televizní tvorbě v letech 1989-2011* (Diplomová práce). Liberec: Technická univerzita v Liberci.
- KOŽÍŠKOVÁ, A. (2010). *Obraz učitele v české literatuře* (Diplomová práce). Liberec: Technická univerzita v Liberci.
- KORCOVÁ, K. (2009). *Metody výuky a jejich klasifikace*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/jaro2008/DPS003/um/4429574/Vyukove_metody.pdf
- KRAUS, J. (2005). *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia.

- KUNZOVÁ, Z. & Šed'ová. K. (2002). *Obraz školy a školství v českých médiích. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*, 50(7), 99-110.
- KUPNÍ SÍLA. (2019, 04/01). *Platy učitelů: měsíční základ 21 840 až 44 180 Kč*. Dostupné z: <https://kupnisila.cz/platy-ucitelu/>
- MAREŠ, J. (2018). *Odpor učitelů vůči změnám ve škole a ve školství: Přehledová studie. Pedagogika*, (2), 173-200.
- MÜNICH, D. (2017). *IDEA PRO VOLBY 2017: Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření*. Praha: Národohospodářský ústav AV ČR.
- NADACE KARLA JANEČKA. (cit. 2019, 02/01). *#laskavec*. Dostupné z: <https://www.nadacekj.cz/laskavec/>
- POLICIE ČR. (cit. 2018, 05/12) *Průměrný plat policistů*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prumerne-platy-policistu.aspx>
- PRŮCHA, J. (2002). *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál.
- PRŮCHA, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál.
- REIFOVÁ, I. (Ed.). (2004). *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.
- ŘÍHOVÁ, B. (2009). *Rozdíly mezi tištěnými a internetovými zpravodajskými médii: Případová studie MF DNES a iDNES.cz*. (Bakalářská práce) Praha: Univerzita Karlova.
- SLEJŠKA, P. (2010, 07/12). *Stručné shrnutí výsledků mezinárodního výzkumu PISA 2009*. Eduin: Vzdělání je i naše věc. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/titulka/strucne-shrnuti-mezinarodniho-vyzkumu-pisa-2009/>
- STANAT, P. & Artelt, C. (Eds.). (2002). *PISA 2000: Overview of the Study*. Max-Planck-Institut für Bildungsforschung. Berlin: Max Planck Institute for Human Development, 2002. Dostupné z: http://www.mpib-berlin.mpg.de/Pisa/PISA-2000_Overview.pdf

PODLAHOVÁ, L. (2015). *Studijní text k projektu Propojení teoretické a praktické přípravy budoucích pedagogických pracovníků na UP. Učitelství jako profese*. Olomouc: Ústav pedagogiky a sociálních studií.

Dostupné z: old.pdf.upol.cz/fileadmin/user.../Podlahova_Ucitelstvi_jako_profese.doc.docx

Průměrný plat učitele 2015. (cit. 2018, 10/11)

Dostupné z: https://kdf.mff.cuni.cz/vyuka/pedagogika/dopl_texty/Platy%20ucitelu.pdf

SHOW JANA KRAUSE. (2014, 18/04). *Host: Sabina Slonková*. Vysílala TV Prima.

Dostupné online na www.youtube.com (02:15).

TUČEK, M. (2016). *Tisková zpráva. Prestiž povolání – únor 2016*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

URBÁNEK, P. (2005). *Vybrané problémy učitelské profese: aktuální analýza*. Liberec: Technická univerzita v Liberci.

WIKIPEDIE. (2017, 17/12). *Glosa*. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Glosa>

Články citované z MF DNES:

(ALÁ). (2017, 12/12). *Krabice ukrývá vánoční přání dětí*. S. 16. MF DNES, rubrika: Kraj Zlínský.

ANGERMANNOVÁ, A. (2017, 18/10). *Ústí zkusí učitele udržet mezi grázly penězi navíc*. S. 15. MF DNES, rubrika: Severní Čechy.

BAJTLER, M. (2017, 22/02). *"Studenti jsou pro mě jako šém," říká správce Golema*. S. 14. MF DNES, rubrika: Praha.

BAJTLER, M. (2017, 08/08). *Učitelka v roli astronautky*. S. 17. MF DNES, rubrika: Praha.

(ČTK). (2017, 25/03). *Cena Zlatý Ámos míří do Soběslavi*. S. 3. MF DNES, rubrika: Z domova.

(ČTK). (2017, 25/03). *Chemikář uspěl v Ámosovi*. S. 18. MF DNES, rubrika: Praha.

(ČTK).(2017, 29/03). *Ministryně ocenila šikanovanou učitelku*. S. 13. MF DNES, rubrika: Praha.

(ČTK).(2017, 16/08). *Sobotka podpoří růst platů učitelů o 15 procent*. S. 2. MF DNES, rubrika: Z domova.

DUŠKOVÁ, M. (2017, 06/01). *Milion za vyhazov učitelek: kauzu "přikryl" starosta*. S. 15. MFDNES, rubrika: Brno a jižní Morava.

(ET).(2017, 09/02). *Praha 10 ocení nejlepší učitele*. S. 19, MF DNES, rubrika: Praha.

(EZA). (2017, 20/01). *Zlatý Ámos nosí na výletě žákům učení*. S. 13, MF DNES, rubrika: Střední Čechy.

FARYOVÁ, I. (2017, 25/03). *Evropa nespasí hladomory Afriky a problémy Asie*. S. 16. MF DNES, rubrika: Rozhovor.

FEŘTEK, T. (2017, 22/08). *Učitelé platy, horké téma*. S. 9. MF DNES, rubrika: Názory.

FILIPOVÁ, M. (2017, 07/01). *U včelaře zvládli předškoláci matematiku, fyziku i češtinu*. S. 18. MF DNES, rubrika: Jižní Čechy.

FUKSOVÁ, J. (2017, 08/02). *Zlín chce soukromé školy. Stát to brzdí*. S. 13. MF DNES, rubrika: Kraj Zlínský.

HAVELKOVÁ, E. (2017, 04/01). *Klobouk dolů, pane Matějko*. S. 15. MF DNES, rubrika: Střední Čechy.

HEJTMÁNEK, T. 2017, 25/05). *Ke kvalitnímu vzdělání jsou potřeba peníze i dobří učitelé*. S. 68. MF DNES, rubrika: Příloha – Zaměstnavatelé.

HRDINOVÁ, R. (2017, 02/02). *Trochu jiná střední škola*. S. 4. MF DNES, rubrika: Z domova.

HRDINOVÁ, R. (2017,29/03). *Na učitele se lidé už dívají lépe než před lety*. S. 10. MF DNES: rubrika: Rozhovor.

HRDINOVÁ, R. (2017, 06/05). *Na dobrých školách tvoří učitelé tým*. S. 5. MF DNES, rubrika: Z domova.

- HRDINOVÁ, R. (2017, 21/06). *Rodiče školáků neváhají došlápnout si na učitele*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.
- HRDINOVÁ, R. (2017, 20/07). *MLADÁ STANISLAV ŠTECH*. S. 4. MF DNES, rubrika: Z domova.
- HRDINOVÁ, R. (2017, 05/09). *Minimální plat učitele? 40 tisíc měsíčně*. S. 4. MF DNES, rubrika: Z domova.
- HRDINOVÁ, R. (2017, 17/08). *Školy, které to neumějí*. S. 4. MF DNES, rubrika: Z domova.
- HRDINOVÁ, R. (2017, 27/09). *Vidím děti, ne třídu, říká nejlepší učitelka*. S. 6. MF DNES, rubrika: Z domova.
- HRDINOVÁ, R. (2017, 04/11). *Rodina mu učení rozmlouvala*. S. 4. MF DNES, rubrika: Z domova.
- HRDINOVÁ, R. (2017, 28/11). *Učitel si za celou kariéru polepší jen o sedm tisíc*. S. 10. MF DNES, rubrika: Rozhovor.
- HRDINOVÁ, R. (2017, 30/11). *Šikana? Oběti jsme my, myslí si učitelé*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.
- HRDINOVÁ, R. (2017, 02/12). *Proč jsou naše děti horší*. S. 5. MF DNES, rubrika: Z domova.
- HRDINOVÁ, R. & Zahradnická E. (2017, 05/10). *Mapa učitelových platů*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.
- HRDINOVÁ, R. & Zahradnická E. (2017, 04/11). *Učitelů-mužů každý rok ubývá*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.
- HROMKOVÁ, D. (2017, 10/05). *Matematika nám taky dává do pořádku rozum, to stále platí*. S. 15. MF DNES, rubrika: Brno a jižní Morava.
- (JAH). (2017, 11/02). *Učitel z Kameniček má šanci na Zlatého Ámose*. S. 18. MF DNES, rubrika: Kraj Pardubický.
- KAVÁNEK, P. (2017, 27/05). *Školství 1.0 pro svět 4.0?* S. 13. MF DNES, rubrika: Názory.

- KARTOUS, B. (2017, 03/02). *Prokrastinace u Valachové aneb čekání na školní průšvih*. S. 10. MF DNES, rubrika: Názory.
- KARTOUS, B. (2017, 04/09). *Zanedbávané školství*. S. 10. MF DNES, rubrika: Názory.
- KLIMKOVÁ, P. (2017, 11/01). *"Výpověď" učitelky byla připravená dopředu*" S. 19. MF DNES, rubrika: Olomoucký kraj.
- KLIMKOVÁ, P. (2017, 10/03). *"Kolegyni vyhodil, nás šikanuje."* Proti řediteli stojí polovina sboru. S. 15. MF DNES, rubrika: Olomoucký kraj.
- KLIMKOVÁ, P. (2017, 14/03). *Smím se dotknout žáka? Učitelka vlastně neví*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.
- KLIMKOVÁ, P. (2017, 15/03). *Nesmíme se dotýkat žáků, řekly učitelky, které "udaly" kolegyni*. S. 13. MF DNES, rubrika: Olomoucký kraj.
- KOMERSOVÁ, B. & Vokálek, J. (2017, 30/12). *Češi roku 2017*. S. 12. MF DNES, rubrika: Češi roku.
- LÁNSKÝ, T. (2017, 18/04). *Kantoři ho bili, proto teď učí jinak*. S. 16. MF DNES, rubrika: Kraj Liberecký.
- LAUDIN, R. (2017, 27/01). *Oblíbená školka má cejch*. S. 5. MF DNES, rubrika: Z domova.
- LEDERER, B.(2017, 16/10). *Učitelé mohou dostat tisíce navíc*. S. 15. MF DNES, rubrika: Praha.
- LEDERER, B.(2017, 07/11). *Vyššími platy a byty chce město čelit úbytku učitelů*. S. 15. MF DNES, rubrika: Praha.
- LEINERT, O. (2017, 05/09). *Odboráři rozhodují, zda stávkovat*. S. 4. MF DNES, rubrika: Z domova.
- (LIM).(2017, 03/03). *Dva Jihočeši bojují o Zlatého Ámose*. S. 13. MF DNES, rubrika: Jižní Čechy.
- LUBAS, M. (2017, 20/11). *Město zaskakuje za stát. Kvůli inkluzi zaplatí učitele*. S. 15. MF DNES, rubrika: Kraj Liberecký.

MATĚJKA, F. (2017, 17/01). *Přidejme učitelům ve školce*. S. 12. MF DNES, rubrika: Názory.

(MST). (2017, 15/03). *Mstí se mi, hájí se ředitel školy, že žákyni nezneužil*. S. 13. MF DNES, rubrika: Severní Čechy.

LUDVÍK, M. (2017, 17/10). *Střední školy jdou s dobou, ale učitelé s tablety tápou*. S. 16. MF DNES, rubrika: Praha.

Méně byrokracie a 35 tisíc pro učitele. (2017, 16/09). S. 18. MF DNES, rubrika: Střední Čechy.

Mladí učitelé mizí: za 10 let víc než polovina (2017, 12/10). S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.

MLSOVÁ, L. (2017, 15/04). *Od čísel a studentů si nejlépe odpočine na poli a u včel*. S. 18. MF DNES, rubrika: Jižní Čechy.

MLSOVÁ, L. (2017, 01/07). *Vysvědčení mělo slétnout z nebe, ale moc foukalo*. S. 17. MF DNES, rubrika: Jižní Čechy.

MLSOVÁ, L. (2017, 07/09). *Matematikáře sháněl ředitel rok. Nakonec ho přetáhl z jiné školy*. S. 17. MF DNES, rubrika: Jižní Čechy.

MUSELÍKOVÁ, N. (2017, 26/01). *"Prima úču z Domanína" děti rozplakaly*. S. 17. MF DNES, rubrika: Brno a jižní Morava.

MUSIL, J. (2017, 29/04). *Zlatý Ámos: Jedničkář, který s chutí tropil se spolužáky lumpárny*. S. 18. MF DNES, rubrika: Jižní Čechy.

NEDVĚD, J. (2017, 29/03). *Když kantor plánuje dlouhé prázdniny*. S. 15. MF DNES, rubrika: Kraj Plzeňský.

NĚMCOVÁ, B. (2017, 16/11). *Rektor ZČU: Na výchovu odborníků potřebujeme peníze*. S. 20. MF DNES, rubrika: Kraj Karlovarský.

ODEHNALOVÁ, A. (2017, 16/09). *Fórum čtenářů*. S. 10. MF DNES, rubrika: Názory.

- ONDERKA, V. (2017, 19/09). *Zachránila dítě před autem svým tělem*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.
- OSOUCH, M. (2017, 01/04). *Školní šikana pod dohledem učitele*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.
- (OUŠ). (2017, 22/09). *Děti z Vrchlického zazářily*. S. 15. MF DNES, rubrika: Kraj Liberecký.
- PAŽOUT, P. (2017, 06/09). *Fórum čtenářů*. S. 11. MF DNES, rubrika: Názory.
- PLECHATÁ, J. (2017, 09/05). *"V každém dítěti je něco dobrého"*. S. 18. MF DNES, rubrika: Kraj Karlovarský.
- POKORNÝ, J. (2017, 07/11). *První debata: ostrý Kulháněk, plytký Drahoš*. S. 3. MF DNES, rubrika: Z domova.
- POLÁČEK, M. (2017, 30/12). *Vítězové a poražení 2017S*. 19. MF DNES, rubrika: Kraj olomoucký.
- PŘIBIL, M. (2017, 10/02). *Paroubkova trapná pomsta českým vysokým školám*. S. 7. MF DNES, rubrika: Názory.
- PŘIBYL, P. (2017, 04/09). *Ředitel špičkové ZŠ chválí rozumného zřizovatele*. S. 13. MF DNES, rubrika: Severní Čechy.
- PŠENIČKOVÁ, J. (2017, 08/06). *Dědek: Babiš by udělal lépe, kdyby některé věci neříkal*. S. 16. MF DNES, rubrika: Kraj Liberecký.
- (RAM). (2017, 06/11). *Nominujte na cenu svého fyzikáře*. S. 14. MF DNES, rubrika: Kraj Hradecký.
- RAMBOUSKOVÁ, M. (2017, 30/01). *Výchova odborníků něco stojí. Platí kraj, stát i firmy*. S. 55. MF DNES, Rubrika: Kraj Hradecký.
- RAMBOUSKOVÁ, M. & Záleský, P. (2017, 10/10). *Přidáme učitelům. A jak?* S. 15. MF DNES, Rubrika: Kraj Hradecký.
- (RH). (2017, 14/02). *Případů šikany ve škole přibylo. Více se to hlásí*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.

- SÁBLÍK, R. (2017, 30/11). *Robot může učit, kantora však zcela nahradit nedokáže*. S. 10. MF DNES, Rubrika: Názory.
- SALAVOVÁ, M. (2017, 18/05). *Své studenty učí anglicky tím, že vymýšlejí a natáčejí filmy*. S. 20. MF DNES, Rubrika: Severní Čechy.
- SÁRKÖZI, R. (2017, 31/05). *Kariérní řád je danajský dar pro naše učitele*. S. 10. MF DNES, rubrika: Názory.
- (SOL). (2017, 11/04). *Ředitelka získala nejvyšší ocenění*. S. 16. MF DNES, rubrika: Kraj Liberecký.
- SVAČINA, P. (2017, 29/03). *Dějepis v angličtině? Firmy tlačí na lepší výuku jazyků*. S. 13. MF DNES, Rubrika: Střední Čechy.
- (ŠM). (2017, 31/03). *Zakladatel hotelovky získal ocenění*. S. 17. MF DNES, Rubrika: Severní Čechy.
- Vítězové roku 2017*. (2017, 30/12). S. 19. MF DNES, Rubrika: Kraj Plzeňský.
- (VJ, ART, RH). (2017, 04/02). *Hate Free učí školy, jak zvládnout žáky*. S. 1. MF DNES, rubrika: Titulní strana.
- (VM). (2017, 02/11). *Magistrát ocení nejlepší učitele*. S. 16. MF DNES, Rubrika: Kraj Zlínský.
- VOTRUBA, V. (2017, 18/11). *Obec láká nové učitele na padesátitisícovou odměnu*. S. 18. MF DNES, Rubrika: Střední Čechy.
- ZAHRADNICKÁ, E. & Hrdinová, R. (2017, 12/10). *Mladé učitele systém neocení*. S. 3. MF DNES, Rubrika: Z domova.
- ZELNÍČKOVÁ, I. (2017, 05/06). *Po prázdninách začne nová škola bez známek*. S. 14. MF DNES, Rubrika: Vysočina.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Příloha 2

Příloha 3

Příloha 4

Příloha 5

Příloha 6

PŘÍLOHA 1

Článek s negativním hodnocením

Řád zlaté vařečky

Mladá fronta DNES, Rubrika: Názory, Datum: 06. 03. 2017, Str.: 10, Autor: Marek Příbil,

Rozsah: 375 slov

Glosa

Ministryně školství Kateřina Valachová (ČSSD) hájí ve Sněmovně karierní řád pro učitele, na kterém si tuze zakládá. Platit má od letošního září. Jenže více zatím připomíná známý pohádkový Řád zlaté vařečky a méně rozumnou cestu, jak dostat školství ze slepé uličky.

Podobně jako lékaři mají mít kantoři systém atestací, dokonce třístupňový. Vyřešit má nedostatek kvalifikovaných učitelů, jelikož podle Valachové poslouží k profesní motivaci; ve školách totiž chybí na pět tisíc pedagogů. Každý začínající tak bude muset absolvovat dvouleté adaptační období zakončené atestací. Přezkušování nebudou dnešní učitelé s dvouletou praxí; automaticky se stávají samostatnými pedagogy (atestace druhého stupně). Atestace pro třetí stupeň mají být spuštěny za čtyři roky; vynikající pracanti si díky nim přilepší až o 5 000 korun měsíčně. Asi "nejzajímavější" (a podle Valachové i klíčová) je z dnešního pohledu atestace prvního stupně: máme krutě podfinancované školství, nejhůře placené učitele široko daleko a do škol se absolventi pedagogických fakult nehrnou; 60 procent jich volí jinou dráhu. Zavedení dvouletého období, na které se budou podepisovat výlučně smlouvy na dobu určitou a ve kterém bude kantor v nižší platové třídě, než je u rozumného ředitele dnes, absolventy odradí. Valachová svým "řádem" dosáhne pravého opaku.

Asi i proto v zemích, které nám mohou být inspirací jako Finsko, se bez podobných norem obejdou. Problém je totiž jinde: o karierním řádu se mluví dvacet let, ale obvykle na chodbách ministerstva. V učitelské veřejnosti byl mlhavě spojován s narovnáním platů, k němuž však ne a ne dojít.

Přítom řešení je prosté: změna platových tabulek tak, aby byly jednoznačně motivační. Dostatek peněz pro ředitele na to, aby mohli učitele motivovat. Místo toho přichází v podobě karierního řádu další várka byrokracie, již si učitelé užili už dost při neplacené tvorbě školních vzdělávacích programů.

Kvalitní učitele do školství Valachová nedostane dalším zatížením byrokracií. Učitele (a muže zvláště) do škol přiláká zvýšením prestiže povolání – tedy odpovídajícím finančním ohodnocením, ničím jiným. Až potom by mohl kariérní řád pomoci v podobě jistého bonusu.

Dnes je spíš příležitostí pro politickou kariéru Valachové. Za tímto účelem dokonce navrhuje pro učitele půlroční placené studijní volno jednou za deset let. Kdo z voličů z řad utahaných kantorů by na to neslyšel? Při jejich nedostatku tak již jistě ve volném čase trénují své pedagogické dovednosti kuchařky a školníci.

PŘÍLOHA 2

Článek s neutrálním hodnocením

Odboráři rozhodují, zda stávkovat

Mladá fronta DNES, Rubrika: Z domova, Datum: 05. 09. 2017, Str.: 4, Autor: Ondřej Leinert, Rozsah: 323

Vstoupí školští odboráři do stávkové pohotovosti? Na rozhodování si určili včerejší večer a dnešní dopoledne. Klíčové pro ně měly být výsledky jednání koaliční rady. To se protáhlo do nočních hodin, ale žádný výsledek nepřineslo. Jednat se má dál. Odboráři si stanovili tři podmínky: navýšení platů pro učitele o 15 procent, pro nepedagogické pracovníky o 10 procent a 4,5 miliardy navíc pro vysoké školy. "Tři roky po sobě je rozpočet vysoce přebytkový, z tohoto pohledu je tam velká vata. Jestli chtějí do něčeho investovat, ať investují do vlastních lidí," apeluje na politiky odborářský předák Josef Středula.

Už před jednáním přítom ministr financí Ivan Pilný z ANO přiznal, že v rozpočtu na příští rok peníze na uspokojení všech těchto požadavků nejsou. Přislíbil však, že se bude snažit najít kompromis.

Hlavně přidání učitelům je totiž cíl, o kterém před letošními volbami mluví všichni tři koaliční hráči. A letošní volby jsou také první po mnoha letech, kdy se koaliční strany shodují v tom, kolik chtějí učitelům přidat. ČSSD a KDU-ČSL mluví o 130 procentech průměrné mzdy v zemi, hnutí ANO zase o padesátiprocentním zvýšení platů. Ve všech třech případech by si tak učitelé vydělali v průměru víc než 40 tisíc korun měsíčně. V současnosti si podle Pedagogické komory měsíčně přijdou na zhruba 27 tisíc.

Vůbec nejvelkorysejší je ve slibech ČSSD, která vyhlásila cíl zvednout do roku 2022 průměrný měsíční plat v Česku na 40 tisíc korun. Pro učitele, kteří by měli pobírat 130 procent průměrné mzdy, by to tak znamenalo 52 tisíc měsíčně. Opozice slibuje opatrněji. ODS mluví o průměrném platu pro učitele 35 tisíc korun, TOP 09 konkrétní číslo nezmiňuje, uvádí však, že učitelé mají patřit k nejlépe placeným státním zaměstnancům. Na nízké platy si stěžují pedagogové ze základních i z vysokých škol. "Podle našich informací učitelé z vysokých škol chodí učit na střední, protože si tam vydělají víc," říká šéf školských odborů František Dobšík.

Vydání- Tato zpráva vyšla v prvním vydání

PŘÍLOHA 3

Článek s pozitivním hodnocením

Sobotní anketa

Mladá fronta DNES, Rubrika: Severní Čechy, Datum: 25. 03. 2017, Str.: 18, Autor: X,
Rozsah: ca 249

Vzpomínáte dodnes na nějakého svého učitele a proč?

Martin Balej, rektor UJEP

Určitě. Měl jsem celou řadu skvělých učitelů, na které nikdy nezapomenu. Ale zmíním svou třídní učitelku na prvním stupni ZŠ, která do mě vložila ten potřebný základ, na kterém jsem následně stavěl. A to nemluvím pouze o znalostech, ale i lidských hodnotách.

Věra Nechybová, primátorka Ústí

No jasně, ale ironií studentského vnímání je to, že nejneoblíbenější kantoři nás nejvíce naučili. Ale výjimka potvrzuje pravidlo a já měla štěstí na učitele, který mě naučil mít rád chemii.

Peter Dávid, trenér házenkářek Mostu

Když si mám vzpomenout na učitele, tak určitě na pana Antona Puteka, mého učitele matematiky a pozdějšího ředitele 1. ZŠ v Malackách, který mě jako 11letého přivedl k házené.

Gabriela Doušová, ředitelka Schrödingerova institutu

Asi nejvíc ze všech pro mě znamenala hlavní vedoucí letního tábora Kmošková, která mě naučila nebát se tmy, přesvědčila mě, že i jako dítě mám svou hodnotu a svou důstojnost,

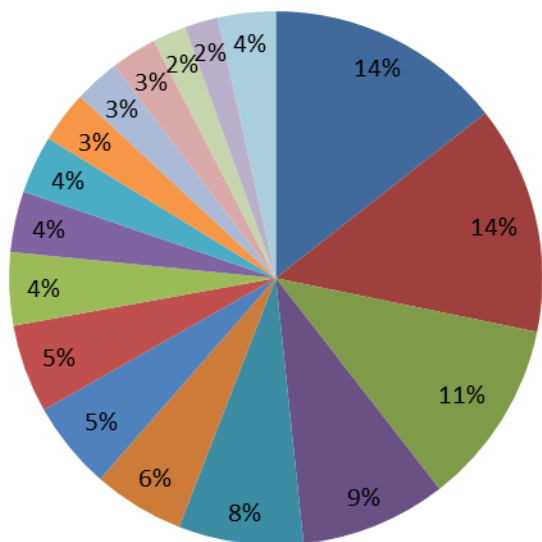
že si můžu věřit a vážit si sama sebe, že mám právo dělat chyby a být nedokonalá. Bylo mi deset a ona zcela a navždy změnila můj život.

Jan Zástěra, umělecký šéf teplické Trautzlovy um. společnosti a souboru Collegium Hortensis

Často vzpomínám na Evžena Rattaye, který mi hodně pomohl v mých hudebnických začátcích, když jsem k němu chodil na zpěv a do houslí, a který mě později také nasměroval ke studiu hudby. Kromě jeho erudice mě zpětně fascinuje nesmírně přátelský přístup, v němž rozdíl několika generací nehrál vůbec žádnou roli.

PŘÍLOHA 4

GRAF 9: FREKVENCE TÉMAT VE VŠECH ČLÁNCÍCH VYBRANÝCH PRO ANALÝZU

■ Platy učitelů - 14%

■ Přístup k práci - výuce / obsahům / metodám / pomůckám - 14 %

■ Podmínky práce - 11%

■ Prestiž / ocenění učitelů - 9%

■ Učitel vs. systém / zřizovatel / vedení - 8%

■ Soudní případy - 6%

■ Kvality učitele - 6%

■ Osobnost učitele / role učitele - 5%

■ Učitel vs. žák - 4%

■ Další vzdělávání učitelů - 4%

■ Vysokoškolská příprava / vzdělávání učitelů - 4%

■ Šikana - 3%

■ Učitel vs. rodič - 3%

■ Kariérní řád - 3%

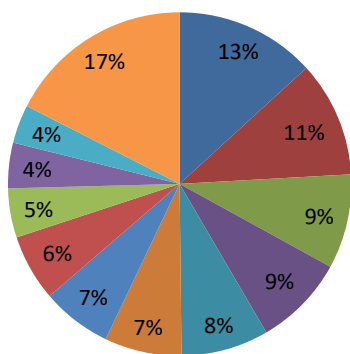
■ Nedostatek učitelů - 2%

■ Odpovědnost učitele - 2%

■ Velmi okrajová témata: Pedagogický sbor, feminizace učitelství, pedagogická komora, syndrom vyhoření, mimofinanční benefity pro učitele - 4%

PŘÍLOHA 5

GRAF 10: FREKVENCE TÉMAT V PRIMÁRNÍCH ČLÁNCÍCH

■ Platy učitelů - 13%

■ Prestiž / ocenění učitelů - 11%

■ Přístup k práci - výuce / obsahům / metodám / pomůckám - 9%

■ Učitel vs. systém / zřizovatel / vedení - 9%

■ Podmínky práce - 8%

■ Soudní případy - 7%

■ Kvality učitele - 7%

■ Učitel vs. žák - 6%

■ Osobnost učitele / role učitele - 5%

■ Učitel vs. rodič - 4%

■ Vysokoškolská příprava / vzdělávání učitelů - 4%

■ Velmi okrajová témata: Pedagogický sbor, feminizace učitelství, pedagogická komora, syndrom vyhoření, mimofinanční benefity pro učitele, další vzdělávání učitelů, šikana, kariérní řád, nedostatek učitelů, odpovědnost učitele -18%

PŘÍLOHA 6

Na učitele se lidé už dívají lépe než před lety
Mladá fronta DNES, Rubrika, Rozhovor, Datum: 29. 03. 2017, Str.: 10, Autor: Radka Hrdinová, Rozsah: ca 1471

Vítěz letošní ankety o nejlepšího učitele Zlatý Ámos je ze Soběslavi. Lukáš Lis učí češtinu a angličtinu na prvním i druhém stupni základní školy.

Původně chtěl být právníkem a dlouho si nebyl jistý tím, jestli vůbec chce učit. "Nedostal jsem se na práva, na pedagogickou fakultu ano. Vystudoval jsem ji, ale ještě před promocí jsem nevěděl, jestli tuhle práci chci dělat," vzpomíná na začátky své učitelské kariéry Lukáš Lis, nejnovější vítěz ankety Zlatý Ámos o nejlepšího učitele roku.

Jen pár dní stačilo k tomu, aby se do učitelské práce zamiloval, a to se ani po devíti letech nezměnilo. "Chytlo mě to, nedokážu si představit, že bych dělal něco jiného," říká učitel angličtiny a češtiny ze Základní školy Soběslav. Že ho práce baví, považuje za nejmocnější zbraň ve svém učitelském repertoáru. Snaží se, aby učení bylo zábavné i pro žáky ve třídě, proto ho letos "jeho" osmáci nominovali do soutěže.

"Když odborná porota z pěti finalistů, tří žen a dvou mužů, oznámila jméno nového Zlatého Ámose, nadšení mých žáků málem zbouralo konferenční sál pražského hotelu Olšanka. Je to hlavně jejich vítězství," okomentoval to zjevně dojatý nejlepší učitel roku.

- Jak jste se dozvěděl, že vás vaši žáci chtějí nominovat do soutěže o nejlepšího učitele? Tak, že děti vložily potvrzenou přihlášku o nominaci do třídní knihy. Přišel jsem do třídy, otevřel jsem třídní knihu s tím, že do ní zapíšu, a tam jsem ji uviděl. Na přihlášce musel být můj podpis, ten ze mě vymámily potají. Asi nejdu úplně příkladem. Měl bych jim ukazovat, že nemají podepisovat nic, co si pořádně nepřečtou... K tomu musely ještě nasbírat sto podpisů a napsat charakteristiku.

- Vaše první reakce?

Byl jsem dojatý, hlavně protože do toho děti daly tolik práce a času. Možná to bude znít hloupě, ale mám větší radost z toho, jak jsou nadšení, než ze samotného vítězství.

- Jací jsou žáci, kteří vás do soutěže přihlásili?

Já je mám od šesté třídy a už tehdy byli hodně samostatní, což dokázali i ve Zlatém Ámosu. Autorem všeho, co jsme v téhle soutěži předvedli, jsou děti. Já jsem byl jen řadovým hercem, který si podle scénáře nacvičil všechno, co v něm měl podtržené. Přihlášku, scénky, vystoupení, to všechno daly dohromady děti. Jsou zodpovědné, samostatné a hlavně je s nimi legrace. Když jsem se o tom bavil doma s rodiči, nedokázali si představit, že by to oni sami v jejich věku zvládli. Že by oběhli ostatní učitele a spolužáky, sesbírali od nich podpisy a udělali všechno ostatní, co je s touto soutěží spojené. Myslím, že to platí obecně, dnešní děti jsou v leccčem do života lépe připravené, než jsme byli my nebo naši rodiče.

- Říkáte to tak, jako by to byli spíš vaši žáci, kdo vyhrál.

Tak to také od začátku беру. Protože kdybych neměl šikovné děti, nevyhrál bych. Ono kdybych neměl šikovné děti, nejspíš bych vůbec neučil. Určitě bych nezůstával ve škole, kdyby se mi učení znechutilo.

- Právě to se ale o učitelích často tvrdí, že neučí s nadšením, že tu práci vlastně nechtějí dělat. Jak to vidíte vy?

Já nikomu do hlavy nevidím. Ale když budu mluvit za sebe, tak učitel, kterého učit nebaví, by tu práci dělat neměl. Nic mu to pak nedává a co si budeme povídat, na nějaké velké zbohatnutí to také není. Nechápu učitele, které to nebaví. Navíc děti to hrozně rychle vycítí a také to dají najevo. Kdyby mě to nebavilo, určitě bych tady neseseděl, byl bych pro svoje žáky jeden z těch učitelů, na které se nadává.

- Co je tajnou zbraní nejlepšího učitele?

Žádnou tajnou zbraň nemám, jen se snažím, aby se děti v hodinách nenudily, protože když je učení baví, snáz se jim dostane do hlavy. Ani si nemyslím, že bych byl extra dobrý v předávání znalostí, ale dokážu jim předmět neznechutit. Nenalhávám si, že bych je za šest let na základní škole dokázal nějak extra plynule naučit anglicky. Naučím je základy a snažím se, aby si k angličtině vybudovaly takový vztah, aby se jí rády učily i dál, aby v ní pokračovaly, i když ze základní školy odejdou.

- V souvislosti s platy se hodně často mluví o tom, že učitelé ztrácejí respekt. Nejen u dětí, ale i u jejich rodičů. Vnímáte to tak?

Myslím, že se na učitele poslední dobou nahlíží o něco lépe než dříve. Už jsme za zlomem, kdy povolání učitele bylo v očích veřejnosti asi to nejpodradnější. My sami se musíme snažit,

aby to bylo ještě lepší. A čím to bude lepší, tím víc lidí se na pedagogické fakulty bude hlásit. I s ideály, ne jako já, protože se nedostali jinam.

- Takže vy nepatříte mezi učitele, kteří si stěžují na to, že v nich rodiče žáků mírně řečeno nevidí partnera?

Nepatřím, já mám už devět let na rodiče štěstí. Snažím se děti opravdu něco naučit a ještě je to naučit tak, aby i do těch hodin chodily rády. Nenalhávám si, že ráno nemohou dospát, protože mají hodinu angličtiny. Ale mám radost, když chodí domů s úsměvem. Rodiče snad ani nemají důvod být na mě naštvaní. Kdyby to tak bylo všude, problémy s rodiči nebudou. Samozřejmě až na extrémní výjimky, ty ale budou vždycky.

- Ptám se, protože když se řekne učitel, téměř vždycky se o této profesi mluví jako o profesi, které se dlouhodobě ubližuje, třeba v souvislosti s platy.

Četl jsem, že z vysokoškolských profesí jsme nejhůře ohodnocení. To se nám samozřejmě nemůže líbit, ale pokud mluvím jen já sám za sebe, to co dělám, nedělám kvůli penězům nebo dalším výhodám. Dělám to, protože mě to ve třídě s dětmi baví. Neříkám, že platy neřeším, ale není to pro mě nejdůležitější.

- Co vám tedy nejvíc vadí na tom, jak dnes školství funguje?

Možná z toho vyjdu jako moc velký idealista, ale kdyby mě trápilo něco opravdu zásadního, asi bych tuhle práci nedělal. Ano, otázka nízkých platů se nabízí. Ale já se z toho platu uživím a práce mě naplňuje. Dopoledne učím a odpoledne se věnuji svým koníčkům, které jsou opět většinou spojené se školou. Založili jsme například s kolegou dramatický kroužek a odpoledne chodíme s dětmi hrát. Neříkám, že bych nechtěl vyšší plat, ale důležitější, než jestli beru 25 nebo 30 tisíc, je pro mě v tuhle chvíli to, že mě moje práce naplňuje. Asi si na to budu muset najít nějakou odpověď, protože se na to ptají všichni.

- V tuhle chvíli se plat učitele zvyšuje podle odsloužených let. Jestli učí dobře, nebo ne, má na jeho výši platu jen malý vliv. Parlament nyní schvaluje kariérní řád pro učitele, který by to měl změnit. Vidíte v něm přínos?

Nápad se mi líbí víc než praktické provedení, i když nevím, jak bych to osobně vylepšil. Když učitel dělá svoji práci lépe, měl by za to být lépe ohodnocen. Ale jak změřit, kdo je lepší učitel? Těžko najít kritéria, co to znamená. Mluvili jsme o tom i tady s ostatními finalisty, nakonec jsme skončili u toho, že děti učení baví a že se naučí. Ale jak to změřit? Bojím se, že kariérní řád skončí jako honba za body, certifikáty a školeními, která si učitel "odsedí", ale

v hodinách se to neprojeví. Když splní určitý počet bodů, postoupí na vyšší úroveň. To by byla škoda. Ale jak říkám, lepší nápad nemám, hodnotit, kdo je a není dobrý učitel, je vždycky subjektivní.

- A ten systém, který funguje teď, tedy že základní plat se učiteli vypočítává podle toho, jak dlouho učí?

Že větší vliv na výši platu má to, kolik let učím, než jaký jsem učitel a kolik toho práci dám, to se mi samozřejmě nelíbí. Na druhou stranu, je to pořád ta samá otázka. Kdo to posoudí? Bylo by hezké najít objektivní kritéria.

- Ještě se vrátím k těm vašim osmákům. Máte v hlavě nějakou příhodu, která vás charakterizuje?

Jsme všichni takoví zmatkaři, já i děti. Výborně to ukazuje oblíbená historka z jednoho výletu. Nechali jsme si ujet autobus, a tak jsme šli po silnici v hrozném horku. Holky chudinky v žabkách, protože čekaly, že dojedeme autobusem až do kempu. Bylo mi jich líto. A pak jsem viděl v lese pěšinku. Vytušil jsem, že tudy to bude lepší cesta a navíc kratší. Co k tomu dodat. Do kempu jsme dorazili o dvě hodiny později, než kdybychom šli po silnici. Máme fotky, jak holky v těch žabkách slaňují po kořenech ze stráně v lese. V tu chvíli mě nejspíš nenáviděly. Ale teď je to jedna z našich nejvtipnějších historek. Díky ní na ten výlet nikdy nezapomeneme.

Pan učitel Lukáš Lis (32) pochází z Tábora, vystudoval Pedagogickou fakultu v Českých Budějovicích a na Základní škole Soběslav učí angličtinu a češtinu od roku 2010. Letos se stal v pořadí už 24. vítězem v anketě Zlatý Ámos, kde porazil 78 dalších oblíbených učitelů, které stejně jako jeho nominovali jejich žáci. Je ženatý, zatím bezdětný.

Foto: František Vlček, MAFRA

Foto: LUKÁŠ LIS

O autorovi: Radka Hrdinová, redaktorka MF DNES